

Møte tirsdag den 22. januar 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 43):

1. Interpellasjon fra representanten Øyvind Halleraker til samferdselsministeren:

«Det systematiske langtidsarbeidet med trafikksikkerhetsstatistikk har gitt noen viktige resultater hvor flere nå kjører innenfor fartsgrensene, flere bruker bilbelte og færre kjører i ruset tilstand. Dessverre ser vi likevel at ulykkestallene er altfor høye. Trafikksikkerhet er et samspill mellom tre krefter: vei, fører og kjøretøy. For å oppfylle nullvisjonens intensjoner er det viktig at også arbeidet med veien sikrer en standard som ikke setter trafikanters liv og helse i fare. Det er ingen tvil om at vårt samlede veitransportsystem må tåle menneskelig svikt, så langt som mulig. Det er et faktum at dårlige veier forårsaker alvorlige ulykker. Manglende midtrekkverk gjør at ulykker får mer alvorlig utfall enn nødvendig. For å bøte på dette er det nødvendig med konkrete kriterier og en forpliktende plan for dette.

Er dette noe statsråden vil vurdere i forbindelse med Nasjonal transportplan?»

2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Arve Kambe, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbekk Nørve og Ine M. Eriksen Søreide om en styrket maritim utdanning i Norge
(Innst. 170 S (2012–2013), jf. Dokument 8:10 S (2012–2013))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om flere sentre for fremragende utdanning
(Innst. 171 S (2012–2013), jf. Dokument 8:133 S (2011–2012))
4. Innstilling fra kyrkje-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om flere muligheter for opptak til høgare utdanning
(Innst. 172 S (2012–2013), jf. Dokument 8:141 S (2011–2012))
5. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om nye initiativ for å løfte yrkesfagene
(Innst. 173 S (2012–2013), jf. Dokument 8:3 S (2012–2013))
6. Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til kunnskapsministeren:
«Sykepleierutdanningen er en viktig del av norsk helsevesen. Utdanningen må holde høy faglig kvalitet og sørge for at studentene lærer de nødvendige ferdighetene for å mestre dette viktige yrket. Nordisk institutt

for studier av innovasjon, forskning og utdanning har nylig presentert en rapport som omhandler sykepleierutdanningen. Et av funnene i rapporten er at det er avdekket relativt store forskjeller mellom læresteder med hensyn til tilsøkning, opptaksgrunnlag, antall studenter per tilsatt, strykprosent, karakterer, frafall og vurderingsformer. Dette er urovekkende og tyder på betydelige forskjeller i kvaliteten fra en utdanningsinstitusjon til en annen.

Vil statsråden ta initiativ til å innrette eksamen på slutten av sykepleierutdanningen på en slik måte at det dokumenteres at studentene som består, har lært det de skal og har en felles grunnleggende kompetanse som skaper trygghet for ansettelser og behandling i helsevesenet?»

7. Referat

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Sylvi Graham, Lise Christoffersen, Karin Andersen, Karin S. Woldseth, Håkon Haugli og Magnhild Meltveit Kleppa om permisjon i tiden fra og med 22. januar til og med 24. januar – alle for å delta i møter i Europarådets parlamentariske forsamling i Strasbourg
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Sverre Myrli i tiden fra og med 22. januar til og med 24. januar for å delta på reise i regi av NATOs parlamentariske forsamling til Bahrain og Qatar
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Harald T. Nesvik i tiden fra og med 22. januar til og med 24. januar for å delta i EFTA-parlamentariskerkomiteens møter i Costa Rica og Panama
- fra representanten Anne Marit Bjørnflaten om studiepermisjon i tiden fra og med 22. januar til og med 24. januar
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Annette Trettebergstuen fra og med 22. januar og inntil videre

Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilges. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Akershus fylke, Bente Stein Mathisen, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget i dagene 23. og 24. januar under representanten Sylvi Grahams permisjon, av velferdsgrunner.

Søknaden foreslås behandlet straks og innvilges. – Det anses vedtatt.

Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Akershus fylke: Siri Hov Eggen, Bente Stein Mathisen for 22. januar og Hårek Elvenes i dagene 23. og 24. januar

For Buskerud fylke: Masud Gharahkhani

For Hedmark fylke: Thor Lillehovde og Frøydis Elisabeth Sund

For Hordaland fylke: Torkil Åmland

For Møre og Romsdal fylke: Jon Georg Dale

For Oslo: Lotte Grepp Knutsen

For Rogaland fylke: Arne Bergsvåg

For Troms fylke: Bjørn Inge Mo

Presidenten: Siri Hov Eggen, Bente Stein Mathisen, Masud Gharahkhani, Thor Lillehovde, Frøydis Elisabeth Sund, Torkil Åmland, Jon Georg Dale, Lotte Grepp Knutsen, Arne Bergsvåg og Bjørn Inge Mo er til stede og vil ta sete.

Representanten Geir Jørgen Bekkevold vil framsette et representantforslag.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:02:01]: På vegne av representantene Dagfinn Høybråten, Dagrun Eriksen, Trine Skei Grande, Borghild Tenden og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om barns beste i asylopolitikken.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglements-messig måte.

Sak nr. 1 [10:02:26]

Interpellasjon fra representanten Øyvind Halleraker til samferdselsministeren:

«Det systematiske langtidsarbeidet med trafikksikkerhetsstatistikk har gitt noen viktige resultater hvor flere nå kjører innenfor fartsgrensene, flere bruker bilbelte og færre kjører i ruset tilstand. Dessverre ser vi likevel at ulykkestallene er altfor høye. Trafikksikkerhet er et samspill mellom tre krefter: vei, fører og kjøretøy. For å oppfylle nullvisjonens intensjoner er det viktig at også arbeidet med veien sikrer en standard som ikke setter trafikanter liv og helse i fare. Det er ingen tvil om at vårt samlede veitransportsystem må tåle menneskelig svikt, så langt som mulig. Det er et faktum at dårlige veier forårsaker alvorlige ulykker. Manglende midtrekkverk gjør at ulykker får mer alvorlig utfall enn nødvendig. For å bøte på dette er det nødvendig med konkrete kriterier og en forpliktende plan for dette.

Er dette noe statsråden vil vurdere i forbindelse med Nasjonal transportplan?»

Øyvind Halleraker (H) [10:03:38]: La meg først få innlede med å gratulere statsråden med gode resultater av målrettet trafikksikringsarbeid. At vi kom godt under 160 drepte på norske veier i fjor er et gledelig delmål på veien mot nullvisjonen, men selvsagt svært tragisk og alvorlig for de mange som fortsatt rammes, og ikke minst for dem som sitter igjen som får livene sine snudd opp ned på et øyeblikk. Derfor kan vi ikke hvile i dette arbeidet.

Å gi alle nordmenn en trygg vei er en av Høyres hjer-tesaker. Selv om tallene går den riktige veien, dør fremde-les altfor mange i trafikken, og over 1 000 blir hardt ska-det. Dette skjer til tross for at målrettede grep kunne gjort

norske veier sikrere. De årlige kostnadene forbundet med trafikkulykker er enorme. Dette er tragedier for familier, for den enkelte og for samfunnet som helhet. I kroner og øre har ulykkene blitt beregnet til om lag 26 mrd. kr. årlig. Vi kan altså slå fast at investeringer i bedre veier også er investering i liv og helse.

Høyres visjon for trafikksikkerhet er at innen ti år skal ingen dø eller bli alvorlig skadet som følge av dårlige veier. Selv om vi aldri vil kunne forhindre alle ulykker, kan vi bedre sjansene for at ulykkene ikke blir alvorlige for liv og helse. For å realisere denne visjonen har Høyre lansert en egen strategiplan for trafikksikkerhet.

Fram til 1970 økte antallet trafikkulykker med person-skade i takt med trafikkutviklingen. Siden den gang har denne sammenhengen heldigvis endret seg. I 1970 ble 560 drept i trafikken, mens det i 2012 var 154. I perioden fra 1970 og fram til i dag nærmer vi oss kun en fjerde-del av antall drepte, samtidig som trafikkvolumet er tre-doblet. Dette er en flott utvikling og resultat av et godt og målrettet arbeid fra mange aktører, ikke minst fra ideelle organisasjoner.

Et trafikkuhell kalles nettopp et uhell fordi tilfældighe-tene ofte spiller en rolle. Så lenge det er mennesker som sitter bak rattet, vil det alltid være en risiko for ulykker. Derfor må vi politikere gjøre vårt ytterste for å dempe kon-sekvensene av menneskelig svikt. Dette kan gjøres ved å redusere sjansene for at feilvurderinger inntreffer, altså før-teriltak, ved at kjøretøyene er skikkelig og riktig utstyrt, kjøretøytiltak, og ved å redusere sjansene for at feilvurde-ringene får fatale utfall, som jeg vil kalle veitiltak.

Den nasjonale tiltaksplanen for trafikksikkerhet 2010–2013 er uforpliktende, og den er ikke politisk be-handlet. Høyre mener det er behov for en forpliktende, overordnet strategi som en ny plattform for tenkning in-nenfor trafikksikkerhet. I første omgang vil det være natur-lig om dette kom som en viktig del av Nasjonal transport-plan om et par måneder.

En rapport utarbeidet av Nei til Frontkollisjoner på bak-grunn av materiale fra Statens vegvesens dybdeanalyser fra alle ulykkesstedene til alle de 48 drepte i region øst i 2011 viser at 8 av 10 som omkom, hadde såkalt vanlig atferd i trafikken. Rapporten viser også at veinettet med mest trafikk, som er tilpasset kravene i nullvisjonen, har potensial til å redde 75 pst. av dem som omkommer i tra-fikken. Der hvor det er satt opp midtrekkverk, er møte-ulykkene eliminert. Rapporten viser også at midtdelere og midtoppmerking trolig kunne reddet 17 flere liv i 2011.

Det fysiske veimiljøet må hjelpe trafikantene til å gjøre riktige vurderinger, slik at ulykker kan unngås. Ved en feil-vurdering som fører til ulykke, skal veimiljøet være utfor-met slik at skadene minimeres, f.eks. gjennom møtefrie veier, rent sideterreng, klar adskillelse av harde og myke trafikanter. Spesielt må nye midtrekkverk på eksisterende veier prioriteres. Å installere enkle midtrekkverkslørnin-ger, f.eks. wire på de mest trafikkerte eller utsatte riks-og fylkesveier, kan være et svært virkningsfullt, hurtig og kostnadseffektivt sikringstiltak.

Jeg har lyst til å nevne et eksempel som jeg antar flere kjenner. Den 47 km lange strekningen mellom Stjørdal

og Levanger ble erklært som nullvisjonsstrekning i 2003 under Bondevik II-regjeringen, og en rekke tiltak ble satt inn. På ti år har antall skadde og drepte på denne strekningen blitt redusert fra et gjennomsnitt på mellom 35 og 40 i året, til 8 i 2012. Her har de bl.a. forbedret kryss, ryddet sideterreng, bedret belysningen, satt ned hastigheten og bygd forbikjøringsfelt. I tillegg er det gjort kurveutbedringer. Dessuten er det gjort særskilte holdningsskappende tiltak ved de lokale trafikkskolene. Det er blitt bygd midtrekkverk, men det er ikke blitt bygd ny vei.

Høyre har over flere år prioritert mye raskere utbygging av midtrekkverk. I Nasjonal transportplan lovet regjeringen at det skulle bygges 750 km midtrekkverk og andre trafikksikkerhetsutbedringer. Det har imidlertid blitt relativt lite midtrekkverk. Totalt på disse fire årene vil det ferdigstilles 67 km. Det er 233 km bak selv det nedjusterte målet.

Møteulykker er den ulykkestypen som tar flest liv. 70 pst. av alle trafikkofer mister livet i utforkjøringer og møteulykker. Utfallet av disse ulykkene er sterkt påvirket av veistandarden og omgivelsene. Derfor mener vi at disse ulykkene er statens viktigste ansvarsområde. Høyre mener det må defineres mål for hva som er god vei. Kun med klar definisjon vil det følge en forpliktelse og således mulighet til å stille klare krav til veistandard. Det er ikke akseptabelt at manglende veistandard forårsaker eller er hovedårsak til ulykker.

Utbygging av norske veisystemer går i dag for sakte. Byråkrati og tungvinte løsninger sløser både tid og penger fra utbyggingsprosjekter. Derfor ivrer Høyre for en annen organisering av etatene, en annen og raskere planlegging og en annen organisasjonsform ved realisering – gjerne i samarbeid mellom offentlige og private, der det er hensiktsmessig. Vi ser fra tidligere OPS-prosjekter at vi halverer byggetiden i større veiprojekter, vi får bedre vedlikehold, mer teknisk innovasjon og mindre risiko for kostnadsoverskridelser. Det gir oss altså bedre og tryggere veier på halvparten av tiden.

Handlingsplanene for vei må være forpliktende. Vedtak om gjennomføring må faktisk bli fulgt, og bygging kan ikke stanse når den er påbegynt. Vi vil endre veinormalene for når det skal bygges fysiske midtrekkverk og flerfeltsveier. Høyre har som langsiktig målsetting å bygge midt-delere på alle veier med over 4 000 ÅDT, altså årsdøgnstrafikk.

Innenfor neste NTP-periode er det viktig at det bygges midtrekkverk på alle veier med årsdøgntrafikk over 6 000. På spesielt ulykkesutsatte strekninger og strekninger som i enkelte perioder – f.eks. i helge- og ferieutfart – er spesielt belastede, vil vi likevel allerede nå ta til orde for å bygge et midtrekkverk på veier med mellom 4 000 og 6 000 ÅDT. På veier med mer enn 8 000 ÅDT og opp mot kravet for ordinær motorvei i dag, som er 12 000 ÅDT, mener vi det må bygges såkalt smale firefeltsveier med en bredde varierende mellom 16,5 og 19 m tilpasset trafikkb belastningen. Disse bør senere utvides til ordinær motorvei når trafikkb belastningen tilsier dette.

Alle disse årsdøgntrafikkintervallene gjelder altså ved en fartsgrense på 70 km/t eller mer. Samlet vil dette kunne

redde 70–80 mennesker årlig fra å bli drept eller hardt skadd.

Høyre har i sine alternative budsjett de siste fire årene prioritert 4,3 mrd. kr mer enn regjeringen til veiformål. Det meste av dette har vi øremerket til trafikksikring og midtrekkverk. Vi tar trafikksikring på alvor og ønsker en klarere forpliktelse og en plan for slike tiltak i Nasjonal transportplan. Jeg håper at statsråden er enig med meg i dette, og at hun kan komme tilbake her i dag og gi oss et positivt og avklarende svar.

Statsråd Marit Arnstad [10:13:08]: Trafikantene, myndighetene og andre aktører som kan påvirke trafikksikkerheten, har et delt, men likevel et felles ansvar på dette området. Myndighetene har ansvar for å tilby et vegsystem som legger til rette for en sikker atferd, og som i størst mulig grad beskytter mot alvorlige konsekvenser av normale, menneskelige feilhandlinger eller uhell.

Trafikantene har ansvar for sin egen sikkerhet ved at de må være aktsomme og unngå regelbrudd. Kjøretøyproducentene har ansvar for å utvikle og produsere trafikksikre kjøretøy. Og andre aktører, som f.eks. ulike interesseorganisasjoner, har ansvar for å være pådrivere for økt trafikksikkerhet – en oppgave de tar meget alvorlig.

Den rød-grønne regjeringen har styrket satsingen på trafikksikkerhet, og vi ser nå resultatene av den satsingen ved historisk lave ulykkestall. De siste årene har det vært en klar reduksjon i antallet drepte og hardt skadde i vegtrafikken. I 2011 mistet 168 mennesker livet i trafikken, og de foreløpige tallene for 2012 viser at antallet er redusert til 154 drepte. Det betyr at reduksjonen i antall ulykker fortsetter. Siden 2005 er antallet drepte og hardt skadde redusert med om lag 30 pst., og i samme periode har det vært en trafikkvekst på om lag 12 pst. Risikoen for å bli drept eller hardt skadd i trafikken er altså lavere enn på svært, svært lenge, og Norge er et av de fremste landene når det gjelder trafikksikkerhet.

Jeg vil understreke at ethvert tapt liv i trafikken er ett for mye. Visjonen er at det ikke skal forekomme ulykker med drepte og hardt skadde i transportsektoren. Trafikkulykker medfører menneskelig lidelse for de involverte og betydelige samfunnsøkonomiske konsekvenser. Regjeringen mener derfor at det er nødvendig å videreføre en sterk satsing på trafikksikkerhet, og det vil også stå sentralt i arbeidet og i innholdet når det gjelder framleggelsen av Nasjonal transportplan for perioden 2014–2023.

God kunnskap om årsaksforhold og ulykkesrisiko er en forutsetning for å kunne prioritere mellom ulike trafikksikkerhetstiltak og også for å utvikle nye, effektive tiltak. Forskning og kunnskapsutvikling er derfor en viktig del av trafikksikkerhetsarbeidet. Statens vegvesen analyserer alle dødsulykker på norske veger, og informasjon om dette arbeidet brukes i det videre trafikksikkerhetsarbeidet. Analyser av ulykker med trafikkdrepte i perioden 2005–2011 viser at veg og vegmiljø har vært medvirkende faktor i 27 pst. av ulykkene. I tillegg kan forhold ved veg og vegmiljø også ha vært en medvirkende faktor til ulykkens alvorlighetsgrad og skadeomfang. Regjeringens bevilgninger til målrettede trafikksikkerhetstiltak, som f.eks. etablering

av midtrekkverk, utbedring av sideterreng og utbedring av kryss, er derfor avgjørende for at reduksjonen i antall drepte og hardt skadde skal vedvare.

Vi vet at både drift og vedlikehold av vegnettet har stor betydning for ulykkesnivået. Driften av vegnettet skal tilby trafikantene trygg og pålitelig framkommelighet hele året, og vedlikeholdet skal sikre en god trafikkisikkerhet, god framkommelighet og et godt miljø.

Praktisk talt alle aktiviteter innenfor drift og veldig mange vedlikeholdsaktiviteter har innvirkning på sannsynligheten for at en ulykke inntreffer eller på alvorlighetsgraden av en ulykke. Standardkravene som legges til grunn for drift og vedlikehold av vegnettet, har derfor betydning for trafikkisikkerheten. I forbindelse med etatenes arbeid med sitt planforslag, som ble lagt fram i februar i fjor, ble det funnet en samfunnsøkonomisk gevinst ved å justere gjeldende standard. Statens vegvesen har derfor revidert sin Håndbok 111 i samsvar med det, og den nye standarden vil bli faset inn fra og med høsten 2013. Det betyr i all hovedsak endringer innenfor vinterdrift og dekkevedlikehold, som igjen har betydning for trafikkisikkerheten. En vil heve standarden på vinterdrift, og vedlikeholdsstandarden for vegdekket vil øke for veier med døgntrafikk over 5 000 ÅDT. Det gjelder både spordybde og jevnhet.

Vi må erkjenne at det er store mangler ved vegnettet i dag. Statens vegvesen har gjennomført en kartlegging av forfallet på riksvegnettet og er i slutfasen av en tilsvarende kartlegging av fylkesvegnettet. På riksvegnettet er etterslepet beregnet til å ligge et sted mellom 30 og 45 mrd. kr. Det store etterslepet viser at det har vært bevilget altfor lite til drift og vedlikehold i mange, mange år.

Den rød-grønne regjeringen er opptatt av å ta vare på det vegnettet vi har, og derfor har vi også sørget for en sterk økning av midlene til drift og vedlikehold siden 2006. Det har gitt et vesentlig større samsvar mellom bevilgninger og midler som igjen er nødvendig for at forfallet ikke skal øke. I år prioriteres midlene slik at dagens standard kan opprettholdes, og at det kan innføres en litt høyere standard for vinterdrift gjeldende fra 1. september 2013. Det betyr igjen at etterslepet på vegdekket ikke vil øke i 2013. Samlet sett vil aktiviteten innenfor vedlikehold bli holdt på om lag samme nivå som i fjor.

Det er riktig som interpellanten sier, at moderne veger har en høyere standard og dermed færre alvorlige ulykker enn eldre veger. Siden 2006 har denne regjeringen åpnet, har under bygging eller til oppstart nær 1 000 km ny riksveg. Legger vi sammen to- og trefelts veg med midtrekkverk og firefeltsveg, vil det i løpet av perioden være 768 km møtefri veg ved utgangen av 2013 som enten er åpnet, under bygging eller til oppstart. Det er nesten en dobling i forhold til da denne regjeringen tok over.

Møteulykker utgjør en stor utfordring på høyt trafikerte veger utenfor tettbygde strøk. Det tilsier behov for en sterk satsing på tiltak rettet mot å forhindre nettopp den type ulykker. Interpellanten tar opp spørsmålet om de nye kriteriene for midtrekkverk. Statens vegvesen har hatt et forslag på høring om å senke grensen for når man skal etablere midtrekkverk fra en årsdøgntrafikk på 8 000 ÅDT til 6 000 ÅDT. Videre skal det kunne etableres midtrekk-

verk på veger med bredde ned til 10 meter etter en særskilt vurdering, dersom ulykkesituasjonen og ulykkesrisikoen tilsier det. Samferdselsdepartementet vil vurdere denne saken så snart den blir oversendt fra Statens vegvesen.

La meg imidlertid minne om at en satsing på midtrekkverk ikke bør være eneste fokusområdet, og at det også finnes mange andre tiltak mot møteulykker.

Jeg mener det er viktig ikke å begrense denne debatten til kun å omfatte frontkollisjoner og midtrekkverk. På veger med døgntrafikk under 2 000 ÅDT er utforkjøringsulykkene en større utfordring. Ulykker med gående og syklende har etter hvert blitt den største sikkerhetsmessige utfordringen på veger i tettbygde strøk. Det er grunn til å minne om at av dødsulykkene i 2011 utgjorde møteulykkene 37 pst., mens utforkjøringsulykkene utgjorde 34 pst.

Det vil ta for lang tid å gå igjennom alle trafikkisikkerhetstiltak nå. Men la meg bare minne om at det finnes et bredt spekter av enkeltvis tiltak, fra gang- og sykkelveger, veglys, kurvetiltak, friksjonstiltak, kryssutbedringer, til skiltrydding m.m. Summen av alle disse tiltakene er viktig for å øke trafikkisikkerheten.

Det er fortsatt mulig å oppnå sikkerhetsmessige forbedringer ved hjelp av fysiske tiltak på vegnettet. Jeg vil imidlertid understreke hvor viktig det er med en bred tilnærming i det samlede trafikkisikkerhetsarbeidet. Vi må ikke glemme tiltak rettet mot trafikant og kjøretøy i debatten om vegen. Analyser av ulykker med trafikkdrepte i perioden 2005–2011 viser at manglende førerdyktighet medvirket til 54 pst. av ulykkene, høy fart til 47 pst., og forhold ved kjøretøyet hadde betydning i 22 pst. av ulykkene. I tillegg til tiltak rettet mot vegen satser derfor regjeringen på tiltak som f.eks. fartsreducerende tiltak, som har vært et viktig bidrag på den strekningen representanten Halleraker nevnte, fra Stjørdal til Levanger, der en har redusert farten samtidig som en har bygd midtrekkverk. En bedre og mer målrettet kontrollvirksomhet, holdningskampanjer og bedre tilrettelegging for gående og syklende er også svært viktig. Jeg tror nok ikke det er mulig å bygge seg ut av trafikkulykker, og jeg tror at for å oppnå en best mulig effekt av innsatsen er det nødvendig å se det samlede bildet når det gjelder vegen og trafikanten, og å vurdere nye metoder og tiltak som kan supplere det trafikkisikkerhetsarbeidet vi har i dag.

Interpellanten etterlyser en forpliktende plan for trafikkisikkerhet. Regjeringen vil i løpet av våren legge fram sine mål og strategier for transportpolitikken de neste ti årene i en ny Nasjonal transportplan. Denne vil bli fulgt opp av Statens vegvesen gjennom deres handlingsplan og gjennomføringsplan. En rekke tiltak vil inngå i en slik plan. I tillegg vil Statens vegvesen, Helsedirektoratet, politiet og Trygg Trafikk legge fram Nasjonal tiltaksplan for trafikkisikkerhet på veg for den neste planperioden etter at Stortinget har behandlet Nasjonal transportplan, der det også vil være en bred satsing på trafikkisikkerhet, som vil bli konkretisert.

Øyvind Halleraker (H) [10:23:30]: La meg først si at jeg syntes det var positivt og gledelig å høre om tiltake-

ne som nå gjøres for å minske marginene som kan forårsake ulykker på veinettet generelt, altså veidekket, og for vedlikehold. Det er bra.

Når vi fokuserer på møteulykker, er det fordi vi vet at de fleste dødsulykkene skjer som følge av møteulykker. Det er riktig at denne ulykkesfordelingen er delt mellom utforkjøringer og møteulykker, men dødsulykkene skjer i stor grad som følge av møteulykker. Vi mener at det er et område hvor vi som myndighet har et spesielt ansvar, det er det ingen tvil om. Dårlige veier forårsaker tragiske ulykker, og denne interpellasjonen – eller kanskje vi kan si invitasjonen – gikk til samferdselsministeren om å få til et felles politisk framstøt for å få fram kriterier for hva som er god vei, og ikke minst en forpliktende plan. Det er jeg litt skuffet over at vi ikke kom noe særlig lenger med, i hvert fall ikke så langt i debatten. Statsråden nevnte hvordan hun vil behandle dette i NTP, og det er vel i stor grad akkurat slik det har vært behandlet tidligere. Det er i og for seg ikke overraskende, vi har hatt representantforslag om dette tidligere, men da under en annen statsråd, hvor man også var negativ til å få dette som en forpliktende plan.

Vi ønsker mer midtrekkverk, vi ønsker endring i planregimet som innebærer en politisk forpliktelse og ikke bare en plan utarbeidet av underetater og organisasjoner, som i og for seg er veldig bra, men den er ikke forpliktende for oss som myndighet. I denne planen bør vi også anviser nye løsninger for å sette veiene i så god stand at vi unngår tragiske ulykker forårsaket av veiens tilstand. Derfor vil vi bl.a. bygge nye og trygge veier gjennom OPS-prosjekter, og vi vil ha etterprøvbare og konkrete kriterier som kan kontrolleres av et uavhengig veitilsyn når det gjelder hva som kan kalles god vei. Det er ingen tvil om at hver enkelt ulykke er en tragedie for dem som rammes, men samlet er dette en tragedie for landet.

Jeg håper debatten vil vise at det er en noe mer positiv holdning i salen til å få en slik forpliktende plan.

Statsråd Marit Arnstad [10:26:39]: Jeg oppfatter interpellasjonen slik at den spør om regjeringen vil komme tilbake med en mer forpliktende plan når det gjelder trafikksikkerhetsarbeidet, særlig knyttet til midtrekkverk, i forbindelse med NTP. Jeg kan bekrefte at regjeringen vil komme bredt tilbake til trafikksikkerhet som tema i Nasjonal transportplan. Det vil ikke bare gjelde møteulykker, men det vil også gjelde alle de andre tiltakene som er viktige i trafikksikkerhetsarbeidet, også omtale, mål og plan for det videre arbeidet.

Så synes jeg det er litt smalt at en fokuserer så sterkt på midtrekkverk, for det er ikke helt riktig som representanten Halleraker sier, at de fleste dødsulykker er knyttet til frontkollisjoner. De tallene jeg refererte til i mitt innlegg, omfatter nettopp dødsulykker. Der var 37 pst. av ulykkene knyttet til frontkollisjoner og 34 pst. av ulykkene knyttet til utforkjøringer. Det tilsier at man må ha en bred sat-sing på dette området, som omfatter både frontkollisjoner som en stor risiko og utforkjøringsulykker. Men jeg tror også de to siste års tall vil vise at man må sette inn mer innsats knyttet til sikkerheten for de myke trafikantene, for det har vært en voksende ulykkestrend blant dem så

langt vi kan se i 2012-tallene. Derfor er regjeringens inn-fallsvinkel her at møteulykker er et viktig tema, men det er også svært mange andre viktige tema innenfor trafikksikkerhetsarbeidet, og vi må passe så vi ikke gjør det for smalt.

Vi kommer til å komme tilbake til dette ene temaet, og også til de andre temaene, i NTP. Da er det, som jeg ga uttrykk for i mitt innlegg, en del store ting som kan gjøres, men det er også veldig mange små ting som kan gjøres, som er nokså enkle, for å bedre trafikksikkerheten. Jeg har pekt på det som går på drift og vedlikehold, på en bedring særlig av vinterdriften og på en del av vedlikeholdssiden. Jeg har pekt på alle de enkeltvis tiltakene som angår et bredt spekter – gang- og sykkelveger, veglys, kurver, utforming, kryssutbedringer, skiltrydding osv. Og så har jeg ikke bare pekt på de store tingene som omhandler vedlikehold av dagens vegnett, men også på bygging av ny veg. I den forbindelse viste jeg i mitt innlegg til at halvparten av all møtefri veg som er bygd i Norge noen gang, er bygd under den sittende regjeringen.

Jeg tror også jeg helt på slutten er nødt til å nevne at jeg synes dette er en viktig og alvorlig debatt. Det er viktig at den handler om vegen, det er myndighetenes ansvar, og så må vi også ta med oss ansvaret til dem som ferdes i trafikken.

Susanne Bratli (A) [10:30:03]: Sist fredag var jeg på minnemarkeringa for trafikkofer i Nord-Trøndelag i 2012. På samme måten som tallene på landsbasis viser en positiv utvikling, er det også en positiv utvikling i mitt hjemfylke. Vi mintes tre trafikkdrepte, noe som er det laveste tallet på veldig, veldig lenge. Og på samme måte som det blir færre hardt skadde på landsbasis, blir det også det i Nord-Trøndelag. Likevel må vi slå fast at 3 drepte i Nord-Trøndelag eller 154 drepte på landsbasis fortsatt er 3 eller 154 for mange. Men vi må også bruke den positive utviklinga som inspirasjon til fortsatt og forsterket innsats for å bedre sikkerheten i trafikken.

Det at tallene på drepte og hardt skadde i trafikken går nedover, viser at det nytter, og at vi har gjort tiltak som fungerer. Statsråden har allerede gjort rede for mange av de tiltakene som vi har gjort, og mye av det som har vært gjort på vegnettet. Utfordringa nå er at vi har gjort de enkle, lettvinne og ukontroversielle tiltakene – de er brukt opp. Vi må trå til med sterkere lut. Nullvisjonen – visjonen om en framtid uten drepte og hardt skadde i trafikken – fungerer godt som ledestjerne. Jeg vil bare kort minne om at denne visjonen bygger på tre grunnpilarer – det handler om etikk, vitenskap og ansvar. Den etiske dimensjonen er kjempeviktig, for den handler om at hvert enkelt menneske er unikt og umistelig, og det er jo hele grunnlaget for at vi jobber så hardt med sikkerhetsarbeid på alle områder.

Ansvar er også noe som vi støtt og stadig ender opp med å diskutere i sammenhenger der vi diskuterer trafikksikkerhet. Ansvar i nullvisjonssammenheng er definert som at trafikantene skal følge lover og regler, mens systemutfordrer skal tilrettelegge for ønsket atferd og beskytte mot fatale konsekvenser av feilhandling. Derfor er målet et til-givende vegsystem hvor det er lov å gjøre feil, uten at

man skal bøte med livet. Derfor er alle tiltak på vegnettet positivt.

Innafor de budsjettene vi har til rådighet, må vi gjøre det som gir best trafikkisikkerhetseffekt. At midtrekkverk virker positivt, er noe vi vet. Derfor bygges det midtrekkverk på to- og trefeltsveger, og det skal vi selvfølgelig gjøre mer av. Spørsmålet som interpellanten stiller, er: Hvilke kriterier skal vi ha for midtrekkverk? Skal årsdøgntrafikken være på 8 000, som den er i dag, 6 000 eller 4 000? Fagetaten har som sagt ute til høring et forslag hvor man vil foreslå 6 000 i årsdøgntrafikk, kombinert med at det også må foretas en konkret vurdering av om det er spesielle forhold på enkelte vegstrekninger som gjør at dette bør fravikes. Vi har ikke kunnskap som tilsier at vi ikke skal lytte til fagfolkene, og vi ser fram mot anbefalinger fra fagetaten.

For oss er det også viktig at vi sikrer at det er igjen penger på budsjettene til andre viktige trafikkisikkerhetstiltak. For eksempel sier Transportøkonomisk institutt at vegbelysning på veger med trafikk over 500 i døgnet er det mest lønnsomme trafikkisikkerhetstiltaket. Ny kunnskap og ny forskning viser også at forsterket midtoppmorking har nesten like stor effekt på trafikkisikkerheten som fysisk midtrekkverk.

Vi kan aldri få et vegsystem som tar høyde for villmannskjøring med stor risikotaking og høye hastigheter. Derfor må vi også fortsette innsatsen på alle områder innafor trafikkisikkerhetsarbeidet. Vi kan aldri bygge oss ut av alle trafikkulykker, og derfor er tiltak som gjelder andre deler av trafikksystemet, like viktig. Høy fart, ikke å bruke bilbelte, å kjøre i ruspåvirket tilstand – alt dette er problemstillinger som vi kjenner igjen, som vi vet er store utfordringer, og som vi må fortsette å ta tak i. Derfor må vi fortsette å øke kontrollinnsatsen fra politiet, men vi må også øke bruken av streknings-ATK ytterligere, selv om Fremskrittspartiet og Høyre vil avvike streknings-ATK. Evalueringer viser at antallet drepte og skadde reduseres betydelig med dette tiltaket, og Transportøkonomisk institutt mener at det er et lønnsomt trafikkisikkerhetstiltak på ytterligere 539 km med veg.

Opplæring og holdningsskapende arbeid kommer man heller ikke unna. Føreropplæringa tror jeg at jeg har nevnt i alle mine innlegg om trafikkisikkerhet fra denne talerstolen i denne perioden. Den må vi ha et stort fokus på. Trafikk kommer inn som eget valgfag i ungdomsskolen fra høsten. Det er ikke tilfeldig – det er et bevisst valg. Vi må diskutere fartssperrer, vi må diskutere alkohol, og vi må ta i bruk annen og ny teknologi. Og ja, nullvisjonsstrekninga i Nord-Trøndelag fra Stjørdal til Levanger fungerer. Men den fungerer, som statsråden også peker på, fordi man har sett mange trafikkisikkerhetstiltak i sammenheng.

Jo mer vi lykkes i trafikkisikkerhetsarbeidet, jo mer krevende vil det bli å finne og ta i bruk nye virkemidler. Dette vil i stor grad handle om å ta i bruk ny teknologi som begrenser friheten vi har til selv å velge hvordan vi oppfører oss i trafikken. Frihet i trafikken handler ikke om frihet til å kjøre som du selv vil, men det handler om frihet til å ferdes uten å bli skadd eller drept i trafikken.

Russepresidenten på Verdal sa det sist fredag: Vi må ta vare på hverandre. Kjør forsiktig – vi har ingen å miste.

Bård Hoksrud (FrP) [10:35:24]: Det er en kjempeviktig sak som interpellanten tar opp. Det handler om å redde menneskeliv.

Men jeg registrerer at man gjør det man stort sett alltid gjør når vi har disse debattene: går rett i skyttergraven. Etter å ha hørt foregående innlegg skjønner jeg i hvert fall at det er veldig forskjellig hva man vektlegger. Jeg er helt enig – det handler om å ha bredt fokus, det handler om bilen og det å få sikrere og tryggere biler, men det handler om mennesket. Den som sitter i bilen, er vel den som beveger seg i trafikken på en eller annen måte. Alle som er i trafikken, har også et ansvar når det gjelder holdninger og hvordan man oppfører seg i trafikken. Så handler det selvfølgelig også om veien. Det synes jeg er veldig bra.

Så registrerer jeg at statsråden skrotet av det regjeringen har gjort på vei. Etter å ha sett Aftenposten i dag, som nesten med krigstyper beskriver hvor dårlig det står til med veistandarden og hvor mye verre det har blitt, er jeg ikke sikker på at det nødvendigvis er sånn at man bør skryte veldig av at man har fått gjort så veldig mye.

Men ja, jeg er enig i at det er viktig å tenke på side-terreng, at det er mange utforkjøringsulykker, og at det er viktig å ha fokus på det samtidig som man også fokuserer på midtdelere og firefelts vei. Det er sånn at en midtdeler reduserer antall drepte på en strekning med 70–80 pst. En firefelts motorvei reduserer det med 80–90 pst. Det betyr i hvert fall at man har kjempestore muligheter for å nå visjonen, som alle er enige om, om null hardt skadde og null drepte i trafikken.

Jeg har lyst til å ta for meg en annen strekning, som er et av eksemplene som viser at hvis man virkelig vil noe, og hvis man virkelig gjør det, reduserer man ulykkene radikalt – E18 i nordre Vestfold. Det var flere dødsulykker på strekningen forbi Holmestrand hvert eneste år. Etter at firefeltsveien åpnet i 2001, har det vært én dødsulykke. Det viser at det å satse på å gjøre noe med veinettet også reduserer ulykkene betraktelig.

Jeg er glad for at statsråden sier at hun i Nasjonal transportplan skal komme tilbake med forslag til hvordan man skal jobbe på en bred måte for å nå nullvisjonen. Det er kjempeviktig. Jeg er glad for at statsråden sier at hun skal bedre vintervedlikeholdet, men jeg er litt mer bekymret når hun sier – det kan godt hende det var en forsnakkelse – at det skal bli litt bedre. Det trenger ikke bare å bli litt bedre, det må bli mye bedre. Det er i hvert fall tilbakemeldinger jeg får fra dem som er på veien hver eneste dag, som er yrkessjåfører og som er frustrerte over dårlig vintervedlikehold. Å heve standarden på veidekket er veldig bra. Der er jeg veldig glad for de signalene som kommer fra statsråden.

Men jeg har lyst til å utfordre statsråden, for hun sier at vi må tenke på og også se på de gående og syklende. Dessverre er altså utviklingen at tallet på ulykker går oppover. Det går heldigvis nedover med ulykker med bil og kjøretøy, men det går opp for dem som sykler og går. Så jeg har lyst til å utfordre statsråden: Vi hadde tidligere Aksjon skolevei-midler, hvor det var et samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner der man måtte bidra med en egenandel. Det var en veldig god ordning som ble tatt bort for

mange år siden. Det kunne vært moro å utfordre statsråden på om hun vil se på det å gjeninnføre en sånn ordning nå når man legger fram Nasjonal transportplan, nettopp for at man skal få mer fokus på dem som går og sykler langs veien, og at man får bedret standarden der.

Så har jeg lyst til, når statsråden sier at vi bygger så mye midtdelere, og at denne regjeringen har bygd mer enn halvparten av alt som er bygd i Norge, å gå til nabolandet vårt, som er best på trafikkisikkerhet – de er verdens beste på trafikkisikkerhet. De bygger 200 km midtdelere i året. De sier at for hver 50. km midtdelere de bygger, sparer de ett menneskeliv i trafikken. Vi bygger i år 19 km midtdelere – vi bygde 17 km i fjor. Det betyr at vi ligger himmelvidt etter det svenskene gjør hvert eneste år, men det betyr også at det er langt fram til vi når visjonen. Men hvis man virkelig hadde villet det, hadde man også bygd flere midtdelere, og jeg håper at statsråden vil gjøre det fremover.

Lars Myraune (H) [10:40:46]: Trafikkisikkerhet er noe som opptar oss alle, og jeg er glad for at det er satt på dagsordenen i dag.

Vi har en statistikk som går riktig vei, slik både interpellanten og statsråden har understreket i dag. Den går nedover, men både opposisjonen og regjeringen har en nullvisjon over noe tid, og det er jeg veldig glad for. Som jeg sa i min tid som ordfører i hjembygda, da vi mistet tre ungdommer i en utforkjøring, har vi ingen å miste. Det er så tragisk når det skjer, ikke bare for dem som er nærmest, men for mange, mange i lokalsamfunnet.

Det går riktig vei – ja – men vi skal ikke være fornøyd. Det har for så vidt også statsråden understreket. Det må gjøres mye videre.

Interpellanten understreker at det er vei, det er fører, og det er kjøretøy som er årsaken til mange av de ulykkene som vi har på vei, og det er jeg veldig enig i. Han etterlyser innsats i den kommende NTP-en, og det vil jeg håpe og tro at statsråden tar med seg, og at hun virkelig legger vekt på trafikkisikkerheten i den nye planen.

Vi vet at statsråden er engasjert. Senest så vi det ved en minnemarkering over drepte på E18 i Vestfold, og det synes jeg er veldig fint. Vi hadde, som Susanne Bratli nevnte, en minnemarkering sist helg i Verdal, med fakkeltog. Vi synes det er veldig fint med slike engasjementer, som ofte er iverksatt av Trygg Trafikk. Det er med på å endre holdninger i samfunnet vårt.

Trafikken øker voldsomt. Siden 1965 og fram til 2009 har persontrafikken på norske veier økt fem ganger, den er altså femdoblet. Trafikken per godskilometer er firedoblet. Vi vet – og vi opplever når vi kjører selv – at godstrafikken er blitt skremmende, ikke bare fordi det er mye, men også fordi vi har fått en del sjåfører som ikke er vant med både føret og forholdene ellers på norske veier. Det gjør i hvert fall meg ganske nervøs noen ganger når det er dårlig veibane. Og det er det viktig å gjøre noe med.

Som representanten Halleraker sier, dreier det seg om tre forhold. Jeg vil også understreke at holdningsskapende tiltak er veldig viktig. Det er ikke lenge siden jeg hadde et møte med dem som driver opplæring av trafikklærere. De gjør en god jobb i dag, men det er viktig å fokusere enda

mer på det også i framtiden. Vi har holdningsskapende arbeid i skolen. Vi hadde i hjembygda møte med politiet hvor fokuset var rettet mot at det ikke er tøft å være død. En viste en del filmer og en del forhold som var ganske skremmende, og det så vi gjorde inntrykk på ungdommene. Den typen holdningsskapende arbeid tror vi er veldig viktig.

Utforkjøringer er nevnt, og det er nok ikke tvil om at det er en del av spekteret. Også siderekkeverk har spart mange liv.

Når det gjelder midtrekkverk, har jeg vært i tvil. Jeg må innrømme at før jeg kom hit, var jeg mange ganger litt imot det og mente at vi heller kunne bruke pengene på smal firefelts vei. Jeg må innrømme at jeg har skiftet syn på det – for et par år siden, i alle fall – og mener at det er usedvanlig viktig med midtrekkverk, særlig på de hardt trafikerte strekningene.

Gods fra vei til sjø er også helt klart et tiltak som vil være med og redusere ulykkene. Høyre har gjennom sine alternative budsjetter bevilget mer penger til midtrekkverk, i forvisning om at det vil spare menneskeliv. Når oppfordringen går til statsråden om å ta hensyn til det i den nye nasjonale planen, vil vi håpe at hun tar med seg det, og at vi kan få tilbake en nasjonal transportplan som virkelig fokuserer på trafikkisikkerheten.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:45:38]: Eg vil få takke interpellanten for nettopp å setje trafikkisikkerheit på dagsordenen inn i NTP-året 2013. Dette er vår viktigaste jobb, og eg trur me kan seie at i løpet av dei åra me har sete i transportkomiteen, har nettopp engasjementet rundt midtrekkverk blitt sterkare år for år. I denne samanhengen er det eit relativt nytt verkemiddel i Noreg, og me har sett kor vellykka det er. Derfor er det store forventningar til at når me kjem til Nasjonal transportplan, er det fokus på og ei tydeleg forplikting i høve til utbygging av midtrekkverk i langt større grad enn det me har hatt så langt.

Eg er einig med representanten Bratli i at me er nøyde til å ha heilskapsperspektivet her. Me har òg sett nettopp kor viktig ATK – både punktvis ATK, altså automatisk trafikkontroll, og strekningsvis ATK – har vore. Òg strekningsvis ATK, som me har fått dei siste åra, har gitt veldig gode resultat. Fagmyndigheitene si anbefaling når det gjeld strekningsvis ATK, er krystallklar.

Så er det òg slik at dette har med haldning å gjere. Det dreier seg ikkje berre om bil og veg, men det dreier seg om våre haldningar, og eg trur at det at me kan snu haldningar, er viktig. Me veit at me for ei viss tid tilbake gjennomførte røykeloven. Det har ført til ei haldningsendring blant unge når det gjeld det å begynne å røyke. Mitt håp er at me kan få til tilsvarende haldningsendringar blant ikkje minst unge menn som køyrer bil, og som ofte køyrer for fort og for uansvarleg.

Eg har lyst til å ta opp ei konkret sak i dag. Det gjeld Statens havarikommisjon, som gjekk særleg inn i ei dødsulykke den 10. september 2010. Det var ein personbil som møtte ein trailer på E39 i Vest-Agder, og det blei ei tragisk ulykke, med fleire drepne. Åtte timar etter ulykka blei det teke ein promillekontroll av føraren, som viste 1,27 i promille. Så gjekk Statens havarikommisjon inn og undersøk-

te denne saka. Dei såg at bilen var blitt ombygd, og dei gjekk òg inn og såg på kva føraren hadde gjort dei siste timane før ulykka. Dei fekk ikkje det til å stemme overeins med den promillekontrollen som var gjennomført. Statens havarikommisjon bad Folkehelseinstituttet ta ein ny test. Det Statens havarikommisjon skriv, to år etter ulykka, er følgjande:

«Resultatet fra prøvene viste at føreren ikke hadde inntatt alkohol før han døde, men at alkoholen var dannet i kroppen i tidsrommet fra føreren døde til prøvene ble tatt.»

Tenk om ikkje Statens havarikommisjon hadde gått inn i denne saka! Tenk på dei pårørande som sjølve opplevde dette tragiske!

Mitt spørsmål, som eg ikkje ber om noko svar på, men som eg har lyst til å få statsrådens vurdering av, er om dei bør gjere det same som dei gjer i Sverige, at alle trafikk-drepne blir obduserte, både på bakgrunn av det kunnskaps-materialet me no har frå Statens havarikommisjon i denne saka, og ikkje minst fordi me òg kan få kunnskap om kvifor ulykkene skjer. I Sverige blir alle trafikk-drepne obduserte. Dette er eit juridisk, etisk og økonomisk aspekt. Eg synest me må sjå på det juridiske og etiske aspektet. Det økonomiske aspektet må ikkje vere teljande, fordi me opplever at rusmiddelbruk er ei stor utfordring når det gjeld trafikkssikkerheit. Dersom me går nokre tiår tilbake i tid, veit me at rus var lik alkohol. I dag veit me at rus knytt til vegsikkerheit er meir mangfaldig – det er ulike delar av dette.

Kristeleg Folkeparti vil i NTP på nytt fremje vårt forslag om ein barnas transportplan, nettopp knytt til trafikk-sikkerheit.

Borghild Tenden (V) [10:50:54]: Vi har debatter om trafikkssikkerhet her i Stortinget med jevne mellomrom, og det er veldig bra. Slik Venstre ser det, er trafikkssikkerhet det aller viktigste innenfor samferdselspolitikken. Derfor vil jeg takke representanten Øyvind Halleraker for å reise denne interpellasjonen – og kanskje spesielt akkurat nå i forkant av rulleringen av NTP. Da kan man virkelig gjøre noe på både kort og lang sikt, og man kan komme med forpliktende planer, slik interpellanten etterspør.

Ved forrige rullering av NTP hadde Venstre en rekke møter med fagfolk og organisasjoner. Det resulterte i en tipunksplan for økt sikkerhet i trafikken. Noen av tiltakene var: Mer synlig politi på veiene, redusert fartsgrense på ulykkespunktene og økt satsing på fysiske midtdele-re, noe interpellanten snakket mye om her i dag. Venstre fikk også innspill på et ønske om bedre kvalitet og oppfølging av kjøreopplæringen. Vi fikk innspill på at kjøreskolene bør oppgi strykprosent, at man må ha større fokus på risikosjåførene, og at ungdom må trekkes mer aktivt med i holdningsarbeidet. Dessuten må veivedlikehold få like stort fokus og like mange ressurser som nye store prosjekter. Dette er selvsagt en stor utfordring med tanke på alle ønsker om veier rundt om i landet vårt. En ting som ikke har vært oppe her ennå i dag, er at det må satses mer på jernbane, slik at vi får mer gods fra vei til bane og færre trailere på veiene våre.

Venstre ønsker også, sammen med resten av opposisjonen, å etablere et frittstående veitilsyn for å kvalitetssikre veiene, noe representanten Halleraker også var inne på. Forslaget fra opposisjonen om et uavhengig veitilsyn på lik linje med Jernbanetilsynet og Luftfartstilsynet kom etter raset i Hanekleivtunnelen og den hyppige stengingen av den undersjøiske tunnelen under Oslofjorden – en tunnel som har vist seg å by på en rekke problemer. I en interpellasjon om trafikkssikkerhet ønsker jeg å ta opp nettopp denne tunnelen og det at Statens vegvesen nå jobber med en plan for byggetrinn 2, dvs. et nytt tunneløp under Oslofjorden.

På et skriftlig spørsmål fra Venstre har imidlertid samferdselsministeren bedt Vegdirektoratet vurdere utredningen av en bro istedenfor et nytt tunneløp. Bakgrunnen for spørsmålet fra Venstre var at Statens vegvesen ønsker å bygge et nytt tunneløp og basere dette på et politisk vedtak fra 1997, altså før Oslofjordtunnelen ble bygget.

12 år etter at Oslofjordtunnelen ble åpnet, topper den imidlertid statistikken over branntilfeller, og den har i tillegg dårlig driftssikkerhet, og den er bygget for bratt, dvs. i strid med EUs tunnelsikkerhetsdirektiv, som Norge imidlertid fikk dispensasjon fra. Tunnelen er i snitt stengt hver tredje dag på grunn av bilberging og driftsproblemer. Vegdirektoratet er enig i en ny rapport fra Vegvesens sikkerhetsavdeling som konkluderer med at Norge må slutte med å bygge tunneler som har mer enn 5 pst. helling.

Etter de erfaringene man har med Oslofjordtunnelen, er det vanskelig å se for seg at et nytt løp ikke vil ha de samme sikkerhetsutfordringene som det gamle løpet. Slik Venstre ser det, må det være hevet over enhver rimelig tvil at den planlagte byggingen av nytt tunneløp vil gi den tryggeste og mest fremtidsrettede løsningen, for et slikt arbeid startes. Det er ønsket fra mange hold å få en konsekvensutredning, hvor også muligheten for å bygge bro over Oslofjorden utredes. En slik konsekvensutredning vil sikre en ny politisk behandling og sikre at den beste avgjørelsen blir tatt.

Jeg kunne avslutningsvis tenke meg å utfordre samferdselsministeren på hennes vurderinger når det gjelder trafikkssikkerhet og bygging av en undersjøisk tunnel under Oslofjorden.

Arne Sortevik (FrP) [10:55:22]: Interpellanten tar opp en viktig sak – spesielt viktig i forkant av rulleringen av Nasjonal transportplan. Som interpellanten helt riktig peker på, er trafikkssikkerhet et samspill mellom tre krefter: vei, fører og kjøretøy. For styrende politisk myndighet blir det ofte for behagelig å snakke mye om fører. Det blir for behagelig å tone ned ansvaret – sitt eget ansvar for vei.

Jeg vil snakke litt om vei. Bygging av nye trafikkssikre veier er viktig. Nye veier må være veier som er bygget med god kapasitet, som tåler høy trafikkbelastning og som sikrer trafikantene mot nettopp alvorlige ulykker. Å bygge ut europaveier og viktige riksveier med mindre enn fire felt og midtdele-re er ikke trafikkssikring på en god måte. Likevel blir det gjort. Eksemplene er altfor mange, og to av dem ligger i Stortinget. Fordi det gjelder bompengefinansiering, har vi to store veiprojekter til behandling i transportkomiteen nå. Det ene er stykkevis utvidelse på rv. 4 i

Oppland og det andre er stykkevis utbedring av E6, også i Oppland. Der bygges det vekselvis fire felt og to felt på rv. 4, og det bygges to felts vei på E6.

Veinormalen knyttet til ÅDT-bestemmelser er per i dag begrensende for trafikksikringsarbeidet. Fremskrittspartiet mener at disse kriteriene må endres. Vi må bygge flere nye veier raskere. Da må de økonomiske rammene økes og nye finansielle verktøy må brukes, slik Fremskrittspartiet har vist til i sin gjeldende alternative nasjonale transportplan, og slik vi vil gjøre det igjen når vi skal lage ny nasjonal transportplan. God trafikksikring er raskere utbygging av moderne, sikre og miljøvennlige veier.

Sikring av eksisterende veier går for sent. Interpellanten har vist frem eksempler på at regjeringen ligger mer enn 230 km bak eget mål når det gjelder å bygge midtrekkverk på norske trafikksatte veier. Dagens tempo opprettholder uakseptabel risiko for dødsfall og alvorlige ulykker i veitrafikken. Hvor langt kan regjeringen forsvare dagens tempo i det hele tatt? Det kan jo ikke være at økonomien går av skaffet hvis man bygger i større tempo, slik min kollega Hoksrud har pekt på at det gjør i Sverige.

Selv vil jeg peke på E16, strekningen Bergen–Voss, som for lengst er blitt en overbelastet europavei med mange og stygge ulykker. Den forrige samferdselsministeren fikk laget en tiltakspakke for sikring av veien. Mange av de enkle tiltakene er gjennomført. De tyngre tiltakene, som har tung og avgjørende sikkerhetseffekt, er enten utsatt eller avlyst. Faren for trafikantene består i hovedsak på E16. Det er uakseptabelt. Veien må sikres bedre, og det må skje raskere enn det regjeringen legger opp til. God trafikksikring er raskere sikring av eksisterende veier, og tempoet må opp. Regjeringen har ansvaret, og regjeringen har pengene.

Statsråden nevnte i sitt hovedinnlegg at det å ta vare på veikapitalen er viktig også for trafikksikkerhetsarbeidet. Da er det nærliggende å peke på at nye oversikter nå viser at etterslepet på det som i dag er fylkesveinettet, er omtrent dobbelt så stort som antatt. Det skyldes ikke minst forvaltningsreformen, og det avdekker at den økonomiske pakken som fulgte med forvaltningsreformen, på langt nær har vært nok. Derfor må staten i ny Nasjonal transportplan på en helt annen måte enn til nå gå inn og ta ansvar for å ruste opp fylkesveinettet over hele landet.

Til slutt en liten etterlysning: Vi har fått på plass et slags veitilsyn. Det tilsynet er kommet. Gjør tilsynet noe? Når får vi synlige resultat av det veitilsynet som er opprettet?

Tone Merete Sønsterud (A) [11:00:34]: Dette er en viktig debatt. Trafikksikkerhet er et av de viktigste områdene vi jobber med innenfor transport og samferdsel, men det var Bård Hoksrud som fikk meg til å ta ordet. Hans påstand var at vi går rett i skyttergravene – det var spesielt rettet mot representanten Bratli – en merkelig påstand. Både statsråden og Bratli snakket om hva som er blitt gjort, og hva som må gjøres, om at man må ta i bruk ny forskning og ny teknologi – alt fra fartssperrer til alkohol – om opplæringen i skolen og mange nye tiltak, kort sagt være mye mer offensiv. Så hva slags skyttergrav det er, det skjønner jeg ikke helt.

Fremskrittspartiet sier de er opptatt av trafikksikkerhet. I forrige uke var Fremskrittspartiets samferdselspolitiske talsmann i Hedmark, Johnsen, ute i lokalavisene og fortalte oss at hvis Fremskrittspartiet kom til makten, ville alle riksveier i Hedmark bli bygget ut til firefeltsveier i løpet av 2018. Hvordan skal de klare det når det loves tilsvarende over hele landet? Det er for meg en gåte, men jeg lar det ligge nå. Det som er mer oppsiktsvekkende, er at Johnsen forteller oss at f.eks. strekningen Hamar–Rena – en strekning på seks mil – med Fremskrittspartiets politikk kan kjøres på en halv time, fordi det bare er å øke fartsgrensen til 120 km/t. For meg er dette en merkelig form for trafikksikkerhet. Det går på tvers av alle faglige anbefalinger, og all erfaring og forskning viser at høy fart er en av årsakene til dødsulykker.

Jeg synes det i denne debatten har kommet fram mange gode og framtidsrettede innspill for å få ned antallet trafikkuulykker. Det handler om bedre vei, men det handler også om holdninger, adferd, forskning og det ansvaret vi alle har i trafikken.

Øyvind Halleraker (H) [11:02:50]: Statsråden sier at trafikksikkerhet skal bli et tema i NTP. Det er ingen overraskelse, det har det vært i mange omganger, men det vi ikke får, er altså en forpliktende plan som vi kan ta stilling til her i huset.

Statsråden refererer igjen tallene på møteulykker og utforkjøringer. Det er mulig at det har skjedd en dreining i den andelsvise fordelingen, men da vil jeg utfordre statsråden på hva hun foretar seg med tanke på utforkjøringsulykkene. Hvilke planer har hun for konkrete forbedringer på sidearealer, rekkverk osv.?

Statsråden sier at det er smalt, det som vi tar opp i dag. Ja, det er kanskje smalt, men det er veldig viktig for dem det gjelder. Det er altså snakk om det årsaksforholdet som berører flest mennesker i dette landet. Mens denne debatten har pågått her i dag, har det faktisk skjedd en ny dødsulykke, på E39 – en møteulykke, som vi har fått melding om – med tap av menneskeliv. Så dette er et viktig og alvorlig tema, og jeg synes det er litt skuffende at vi får et inntrykk av at de rød-grønne debattantene nærmest forsøker å dreie debatten over på adferd og førertiltak. Deres innlegg etterlater et slikt inntrykk, men interpellasjonen dreier seg altså om noe som jeg har sagt mange ganger, nemlig standarder for å gjøre veiene bedre. Det er ingen som har vært uenig i at også føreradferd og kjøretøyets tilstand er årsak til ulykker, men denne interpellasjonen gikk på veiens tilstand og det som vi har ansvaret for.

En liten presisering når det gjelder forskjellen på null-null-visjonen og det jeg beskrev som Høyres nullvisjon. Vår nullvisjon er absolutt og går på veiens tilstand. Den visjonen som veldig mange er enige om, som ligger der langt framme som en visjon og som et mål, går mer generelt på både null drepte, null hardt skadde og alle forhold innenfor trafikken. Den blir nok litt tyngre å oppfylle.

Statsråden sier – hun insinuerer nærmest – at denne regjeringen bygger så mye mer midtrekkverk enn forrige regjering. Jeg synes Hoksrud sa det godt da han var inne på at det er en relativt ny sak i Norge å bygge midtrekkverk.

Det kunne være interessant å utfordre statsråden på hvor mange kilometer midtrekkverk den forrige regjeringen hun satt i, bygde.

Statsråd Marit Arnstad [11:06:05]: Debatten om sikkerhet i trafikken er en viktig debatt, og de hendelsene som representanten Halleraker viste til i dag, gir oss et klart bilde av det. Det er en viktig debatt. Det vil ta svært lang tid før vi er ferdig med den, og det må et systematisk og langsiktig arbeid til.

Jeg synes det er prisverdig at representanten Halleraker tar opp denne saken i Stortinget. Jeg har lyst til å referere til hans egen interpellasjon når han kritiserer oss for å vise til at det er forhold ved både veg, trafikant og kjøretøy som innvirker på ulykkestallene. Han tar selv det utgangspunktet i sin interpellasjon og sier at det er et delt ansvar, et samspill, mellom veg, trafikant og kjøretøy. Det var nettopp det jeg var opptatt i mitt innlegg.

Det har skjedd mye viktig på dette området de siste årene. Jeg har lyst til å nevne at vi i 2012 begynte å få regioner i Norge der man ikke har en eneste dødsulykke. Finnmark er et sånt område. Dette er en viktig utvikling, som vi skal ta med oss og se nærmere på for å se om det finnes overføringsverdi, erfaringer, som kan brukes med tanke på andre regioner.

Når det gjelder de myke trafikantene, har det derimot vært en litt bekymringsverdig utvikling i 2012, som gjør at vi må se nærmere på disse trafikantenes situasjon i trafikken, analysere nærmere. For god ordens skyld vil jeg si at de tallene jeg refererte når det gjaldt utforkjøringsulykker og møteulykker, er hentet fra den dybdeanalysen som Vegvesenet har gjort for perioden 2005–2011. Der fordeler dødsulykkene seg med 37 pst. på møteulykker og 34 pst. på utforkjøringsulykker. Møteulykkene hadde en klar nedgående tendens fra 2006 til 2009, en liten økning i 2010, og en litt fallende tendens igjen i 2011. Det er utviklingen med hensyn til møteulykker. Når det gjelder utforkjøringsulykker, hadde man en klar økning fram til 2008, og så har man hatt en liten nedgang etter 2008. Jeg vil på ingen måte underkjenne den betydning møteulykker har med tanke på høyt trafikkerte veger og for ulykkesstatistikken, men det er viktig at vi har en bred tilnærming i denne debatten, og at vi har en tydelig prioritering av helheten og bredden i arbeidet med trafiksikkerheten. Det er en viktig bit, men det er også andre viktige biter. Vi kommer heller ikke bort fra at også holdninger, fart og førerfeil spiller inn i det samlede trafiksikkerhetsarbeidet.

Jeg ville også gjerne ha kommentert Hareides og Tendens innlegg. Det får jeg dessverre ikke mulighet til, men jeg kan love Stortinget at vi i NTP vil komme tilbake til en bred omtale av trafiksikkerhetsarbeidet framover.

Presidenten: Debatten i sak nr. 1 er dermed avsluttet.

Sak nr. 2 [11:09:23]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene

Arve Kambe, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbekk Nørve og Ine M. Eriksen Søreide om en styrket maritim utdanning i Norge (Innst. 170 S (2012–2013), jf. Dokument 8:10 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marianne Aasen (A) [11:10:25] (komiteens leder og ordfører for saken): Norsk økonomi går godt. Vi er derfor i den lykkelige situasjon at landet har mangel på arbeidskraft, i motsetning til situasjonen i mange andre land hvor de har et stort overskudd på arbeidskraft.

Selv om den makroøkonomiske situasjonen er god for landet, er ikke det problemfritt. Mangel på kompetent og fagutdannet arbeidskraft gjør seg gjeldende på mange områder. Debatten om mangelen på ingeniører kjenner vi alle til, i tillegg vet vi at det er stor mangel på fagfolk i industrien. Men vi mangler også mange andre fagfolk. Innen maritim sektor er også dette et problem. Vi vet at denne næringen står overfor store utfordringer med hensyn til å rekruttere kompetent arbeidskraft med relevant utdanning og spesialisert kompetanse til å dekke framtidige og nåværende behov.

Det er ikke bare næringen selv som er urolig. I representantforslaget vises det til at Sjøfartsdirektoratet er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning i Norge etter at det i perioden fra 2010 til 2012 er avdekket 150 avvik i forbindelse med revisjon av 25 maritime utdanningsinstitusjoner. I alt er fire høyere utdanningsinstitusjoner, fem fagskoler, to videregående skoler og 14 kurssentre godkjent for STCW-opplæring gjennomgått, og kvaliteten har ikke vært bra nok. Siden dette ble kjent, er det jobbet med de feil og mangler som er påpekt, og dette har skjedd i god dialog mellom utdanningsinstitusjonene og Sjøfartsdirektoratet.

De siste to–tre årene er det jobbet systematisk med en bedre arbeidsdeling og samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene på dette feltet, etter modell av SAK-arbeidet vi kjenner fra annen høyere utdanning og forskning. I den forbindelse ble MARKOM2020 etablert. Arbeidet i regi av MARKOM2020 er en oppfølging av Aasen-utvalget og MARUT-rapporten. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet ser svært positivt på det arbeidet som er satt i gang, dette fordi vi trenger aktiv handling, ikke flere utredninger, og det virker som om arbeidet går bra. At alle relevante aktører systematisk og strategisk jobber sammen og målrettet med de utfordringene Aasen-utvalget pekte på, er den rette veien å gå. Det er svært positivt at dette arbeidet omfatter både universiteter, høyskoler, fagskoler samt videregående skoler.

I den sammenheng kan det være nyttig å vise til at høy-skolesektoren er autonom, dvs. at den selv i hovedsak bestemmer over egne utdanninger, som selvfølgelig må godkjennes av NOKUT, men sektoren velger selv retningen på dem. Stortinget vedtar ikke dette lenger. Dessuten er det slik at både fagskolene og de videregående skolene eies og drives av fylkeskommunene. Staten har ingen myndighet til å styre dette direkte. Derfor er det begrenset med muligheter til å fatte handlekraftige og konkrete tiltak omkring dette her.

Vi vil likevel understreke at det er viktig for nasjonen at vi har et høyt kompetansenivå innen maritim utdanning. Alle relevante aktører må bestrebe seg på å følge opp de konklusjonene som ligger i MARUT-rapporten, og som det arbeides med i MARKOM2020-prosjektet. Det er derfor viktig at det sikres kontinuitet og politisk trykk på de prosessene som er igangsatt innen maritim utdanningssektor.

Arbeiderpartiet ønsker å bidra slik at partene bestreber seg enda mer på å nå de målene MARKOM2020 jobber mot. Derfor skal vi arrangere en egen høring i regi av Arbeiderpartiet om de maritime utdanningene senere i denne sesjonen her på Stortinget. Regjeringspartiene mener utredningens tid er over i denne saken. Nå trengs det handling fra institusjonene selv og fylkene, og i samarbeid med næringen. Derfor vil vi stemme imot en egen stortingsmelding slik som forslagsstillerne foreslår.

Bente Thorsen (FrP) [11:14:31]: Den maritime næringen i Norge representerer det ypperste av teknologisk utvikling internasjonalt sett innen sitt fagfelt. For å styrke konkurranseevnen søker næringen stadig etter personer med sterk faglig kompetanse som kan være med på videreutvikling, innovasjon og forskning. Norsk maritim utdanning må derfor holde et høyt nivå. I næringens daglige arbeid står digitale verktøy sterkt i form av simulatorer, oppdatert kursing via sertifisert Broadcast Technology, samarbeidsplattformer m.m.

I sterk kontrast til denne praktiske digitale arbeidshverdagen står dagens maritime utdanning. Morgendagens ledere innenfor den maritime næringen får i dag sin opplæring i en skole som tilbyr utdatert kunnskap. På det videregående trinnet finnes det faktisk ikke engang egne lærebøker i maritime fag.

Det er nå et og et halvt år siden sist vi diskuterte saken i denne sal, og regjeringspartiene ser fremdeles ikke behov for å legge fram en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning. Dette er bekymringsfullt. Når også et kompetent organ som Sjøfartsdirektoratet uttrykker at de er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning i Norge, viser det at det trengs et krafttak innen utdanningen til landets nest største næring.

Fremskrittspartiet mener at en melding vil få fram hva som skal til for at kvaliteten på utdanningen skal oppnå et tilfredsstillende nivå. Fremskrittspartiet har også i merknads form grundig gjort rede for hvordan situasjonen er for læremateriellet på Vg2. Dette er langt fra tilfredsstillende – det står vel heller nærmest til stryk. Signaler fra fagskolene tyder på at læremateriellet ikke er stort bedre der.

Maritim profesjonsutdanning er kostbart, det kreves flere sikkerhetskurs samt bruk av kostbare simulatorer med høye årlige vedlikeholdskostnader. Utstyret kan ofte brukes av kun én student av gangen, som følges opp av én lærer. Ifølge MARKOM2020 burde utdanningsinstitusjonene fått hevet beløpet til rundt 250 000 kr per studieplass, noe som tilsvarer ca. en tredobling av dagens tilskudd.

Næringen prioriterer utdanning og bidrar gjennom Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Denne har som hovedfunksjon å foreta innkreving og forvaltning av det beløp som norske rederier skal betale per ansatt per måned på skip som er omfattet av nettolønnsordningene for offshorefartøyer i NOR og passasjerskip i NOR i utenriksfart og i Hurtigruten. Midlene skal benyttes til kompetanseheving- og rekrutteringstiltak for norske sjøfolk. Cirka 82 pst. av stiftelsens inntekter i 2011 ble brukt til tilskudd til opplæringsplasser. Dette utgjør nær 56 mill. kr og viser at bransjen er med og tar ansvar for utdanningen.

Totalt 198 rederier har opplæringsplasser. Maritim sektor opplever at antall opplæringsplasser i næringen øker år for år, og det skal vi være glad for. Men maritim utdanning har også en utfordring med å ha nok tilgjengelige lærerkrefter. Ofte er det tidligere offiserer som velger å gå inn i skolen. De er vanligvis ikke pedagoger, og ettersom det ikke finnes læreverk, går mye av tiden de kunne benyttet til å planlegge god undervisning, i stedet med til å lete etter egnet undervisningsmateriale. Fremskrittspartiet har ingen tro på at dette bidrar til å beholde og styrke rekrutteringen av kompetente lærerkrefter.

Sist vi diskuterte denne saken, dreide den seg ganske mye om finansieringen av fagskolene. Fremskrittspartiet mener fremdeles at ansvaret for finansieringen av disse skal tilbakeføres til staten på lik linje med annen høyere utdanning.

Med dette framsetter jeg forslaget som Fremskrittspartiet er medforlagsstiller til.

Presidenten: Representanten Bente Thorsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Henning Warloe (H) [11:19:09]: Vi har en stor og viktig maritim næring i Norge med en stolt historie, men historien er ikke nok når man skal møte fremtidens krav og utfordringer. Det er derfor vi i Høyre tar opp igjen et representantforslag som også har vært fremmet tidligere her i Stortinget.

Da vi diskuterte dette forslaget for halvannet år siden, var vi fra Høyres side bekymret for kvaliteten i maritim utdanning i Norge. Siden den debatten har Sjøfartsdirektoratet og sjøfartsdirektøren slått alarm. Det skjedde etter at det i løpet av et par år var avdekket så mye som 150 avvik i forbindelse med revisjoner av maritime utdanningsinstitusjoner i Norge. Jeg synes det er ganske oppsiktsvekkende at sjøfartsdirektøren uttrykker sterk bekymring for kvaliteten på maritim utdanning i Norge når vi kort tid tidligere hadde en debatt her i Stortinget hvor det både fra statsrådens side og fra regjeringspartienes side ble avvist at det

var grunn til bekymring. Derfor er det ganske tankevekkende også å høre innlegget til Marianne Aasen fra Arbeiderpartiet her i dag, hvor hun bruker mye av innlegget sitt til å forklare hvorfor vi fra Stortingets side ikke kan gjøre noe med det som måtte være av problemer, og avslutter innlegget med å avvise det forslaget som Høyre fremmer i forbindelse med dette representantforslaget, nemlig at vi nå må få en stortingsmelding hvor man kan se helheten i det maritime utdanningstilbudet. Det er det behov for. Det er et enda større behov for det enn det var sist vi fremmet det samme forslaget.

Maritim næring sysselsetter ca. 100 000 mennesker i Norge, hvorav 25 000 sjøfolk. Halvparten av sjøfolkene er offiserer. Kravene til kompetanse og til utdanning på stadig høyere nivå øker. Det betyr at kravene til utdanningsinstitusjonene også øker.

Da har vi altså en situasjon hvor vi vet at dette er en stadig mer ressurskrevende utdanning, det stilles stadig større krav til teknisk utstyr på svært høyt nivå. Jeg hadde for et par uker siden gleden av å besøke Bergen maritime skole, som muligens er den eneste i Norge som under samme tak har både videregående opplæring og fagskole på særdeles høyt nivå innenfor maritim utdanning. De har nærmest helt på egen hånd gått til anskaffelse av en særdeles avansert simulator som det finnes få av innenfor utdanningssektoren faktisk i hele verden – en stor investering, som også krevde ombygginger av deres undervisningslokaler, og som de altså i stor grad har finansiert helt på egen hånd.

Dette er altså situasjonen rundt omkring. Da er det flere ting som det vil være viktig å se på. Vi har allerede hatt vår lille høring med representanter for de maritime utdanningsinstitusjonene, i regi av Høyres fraksjon, og jeg kan røpe for Arbeiderpartiet at det særlig var tre punkter som bekymret:

- Det ene er strukturen i næringen. Den er fragmentert, og det er helt åpenbart behov for å se på strukturen innenfor utdanningssektoren på maritim side.
- Så er det finansieringen av de ulike delene av høyere utdanning. Dette skjer i ulike kategorier, og det er helt åpenbart at en del av de maritime utdanningene på høyere utdanningsnivå har behov for en styrket finansiering nettopp for bl.a. å se på behovet for oppgradering av utstyr.
- Så er det slik at det samarbeidsorganet som er etablert, som er veldig positivt, og som åpenbart fungerer bra, men som har mye å ta tak i, må få en langsiktig finansiering.

Men først og fremst er det altså behov for et helhetlig blikk på det maritime utdanningstilbudet i Norge, tiden er overmoden for det – derfor Høyres forslag om en egen stortingsmelding på dette området.

Presidenten: Selv om representanten Dagrun Eriksen ba om ordet etter at statsråden var annonsert, vil presidenten allikevel anbefale at alle partier får sitt femminuttersinnlegg før statsråden. Da er neste taler representanten Dagrun Eriksen, og deretter statsråd Kristin Halvorsen.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:24:31]: Jeg takker for det, president.

Det er ikke tvil om at maritim utdanning er ettertraktet, den er viktig, og den behøves. Vi i Kristelig Folkeparti er utålmodige etter å få fortgang i den kvalitetsforbedringen som vi mener denne utdanningen trenger, og vi er også utålmodige etter å få en gjennomgang av feltet. Jeg synes det er litt passivt når regjeringen ikke engang ønsker å legge fram en stortingsmelding om hvordan det går an å få dette feltet til å bli løftet og se helheten. Det er så mange aktører som er med og bidrar på hvert sitt felt, men det blir litt stykkevis og delt. Vi har også merket oss det som er satt i gang etter Aasen-utvalgets framlegging, og at det er gjort mye for å koordinere noe, men jeg tror det hadde vært en styrke for hele feltet om Stortinget hadde fått lov til å få en sånn melding og diskutere dette totalt sett.

Det er klart at vi trenger gode undervisningstilbud. Vi er veldig bekymret for det som Aasen-utvalget kom fram til, og det som i senere tid har kommet fram om mangelen innenfor utdanningen. Vi er også bekymret for finansieringen, spesielt av fagskoler, og hvordan vi skal klare å legge til rette for langsiktighet innenfor området.

La meg også få lov til å sette fokus på to av de seilende skolene som vi har på videregående nivå, nemlig «Gann» og «Sjøkurs», som også er med og bidrar til den maritime utdanningen her i landet. Begge er skoler som jobber godt, de har null drop-out, de har høy faglighet. De som har fått sin utdanning på disse to skolene, er ettertraktet i resten av miljøet. Men skolene sliter økonomisk. Det er klart at å drive private skoler uten kapitalfinansiering, er tøft nok for dem som har skolene sine på land, men for dem som har skolene sine seilende til sjøs, som trenger sjøfolk til stede når de skal ut og seile, er det utrolig tøft å klare å drive. Men det er så sterkt ønske fra kreftene bak disse skolene at de klarer det. Nå er det imidlertid snart på tide at staten er med og tar sitt ansvar for økonomien.

Vi støtter selvfølgelig, som innstillingen viser, forslaget om at det i hvert fall burde komme en stortingsmelding på dette feltet som kunne sett alle disse bitene i sammenheng, og som kunne ha løftet feltet, slik at vi hadde fått til en bedre kvalitet på undervisningen, at læremateriellet var på plass, og at vi så helheten, så man kanskje ikke gjorde dobbeltarbeid.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:27:41]: Alle vi som har deltatt i stortingsarbeid, enten det er kort eller lenge, vet at det ikke nødvendigvis er slik at en stortingsmelding er svaret på alle utfordringer man har. Jeg synes at initiativet for å få de maritime utdanningene opp som et tema i Stortinget, er viktig, men jeg har behov for å vise til hva som faktisk foregår her og nå, og jeg har invitert representanter fra ulike deler av næringen til et møte om nettopp disse spørsmålene raskt, fordi jeg ser at her er det mange ulike aktører som på en mye bedre måte kan koordineres når det gjelder hvordan vi skal sikre et bedre innhold i de maritime utdanningene. Så jeg er mer utålmodig enn en stortingsmelding. Jeg mener at vi raskt skal gå i gang og ta opp det initiativet som her er kommet i Stortinget, og sørge for at vi allerede nå kan både oppdatere oss på hva som

er situasjonen, og se om det er ytterligere ting vi raskt kan gjøre.

I representantforslaget vises det til at Sjøfartsdirektoratet er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning, etter at det ble avdekket 150 avvik i forbindelse med revisjon av 25 maritime utdanningsinstitusjoner. Det gir grunn til bekymring. Men det som har skjedd etterpå, er at alle disse avvikene er lukket, nettopp fordi man har vært i en sterk og nær dialog mellom institusjonene og Sjøfartsdirektoratet.

Regjeringen bes om at MARUT og Aasen-utvalgets innstilling følges opp. MARKOM2020-prosjektet som startet opp 1. januar 2011, og som Kunnskapsdepartementet finansierer med 18,5 mill. kr i året, er en direkte oppfølging av MARUT-rapporten, der det bl.a. ble etterlyst samarbeid, arbeidsdeling, kompetanseutvikling og økt oppmerksomhet på forskningsbasert utdanning. Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Ålesund, Høgskolen Stord/Haugesund og Universitet i Tromsø gikk sammen i dette samarbeidsprosjektet. Partnerne har blitt enige om utvikling av spesialisering og ansvar og jobber med å implementere dette i bachelorutdanningen. Det forskes for å sikre at utdanningene støtter næringslivets behov, og for at institusjonene skal kunne levere utdanning av høy kvalitet.

Fra 2012 er også alle de maritime fagskolene en del av prosjektet. Målet er å få til et løft i fagskolene og å utvikle bedre overganger mellom fagskole- og bachelorutdanningen samt på sikt å utvikle et operativt samarbeid mellom institusjoner, der det er hensiktsmessig.

Forslagsstillerne mener de maritime utdanningene bør sentraliseres i større grad enn i dag. Etter universitets- og høyskoleloven bestemmer de høyere utdanningsinstitusjonene selv hvilke utdanninger de vil tilby, men i departementet gir vi insentiver og trykk på samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon. Jeg er veldig glad for at de fire institusjonene nå samarbeider i MARKOM2020-prosjektet.

I tillegg vil jeg si at høyskolene bør ha et nært samarbeid med næringer i sitt område. Vi har lagt til rette for dette gjennom egne samarbeidsutvalg, men dette er også en viktig del av høyskolenes funksjon i distriktene.

Fagskolene og videregående opplæring er underlagt fylkeskommunen, og det er derfor i første rekke fylkeskommunene som styrer struktur og ressursinnsats på dette området. Fylkeskommunen har ansvaret for å gi elevene den opplæringen de har krav på, herunder å tilby nødvendige læremidler til elever i videregående opplæring. For å bidra til at det blir utviklet og produsert læremidler der det ikke er grunnlag for kommersiell produksjon, gis det stats-tilskudd til forlag og andre som produserer læremidler for små og smale fag.

I representantforslaget står det at maritim utdanning har et rekrutteringsproblem. Innenfor høyere utdanning har det vært god vekst. I perioden 2005–2012 har antallet førstevalgsøkere mer enn tredoblet seg. Innenfor nautikk og skipsteknisk drift på fagskolenivå er det også en oppgang. Dette er en gledelig utvikling og viser at rekrutteringskampanjer har fungert, og at stadig flere ungdommer ønsker en maritim karriere.

Det vises også til at det er et stort problem å rekruttere

kvalifiserte lærere innen maritim utdanning. Regjeringen har de siste fem årene gjennom sin strategi Stø kurs satt av 134 mill. kr til styrking av maritim utdanning. Størstedelen av disse midlene har gått til kompetanseheving av lærere.

Forslagsstillerne peker på at de maritime profesjonsutdanningene ikke har en rammeplan. I MARKOM-2020-prosjektet er det et mål at det innen 2015 skal være på plass et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere maritim utdanning, godkjent i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bente Thorsen (FrP) [11:33:06]: Jeg synes det er fint at statsråden har tatt initiativ til et møte for å se på hva de kan gjøre med innholdet i maritim utdanning. Det skal hun ha ros for. Men – som jeg har sagt – på videregående skole trinn 2 finnes det knapt egne lærebøker i maritime fag. Fagstoffet som blir benyttet, er kopier av bøker som er skrevet på 1970-tallet.

Det er Utdanningsdirektoratet som utarbeider fagplanene, men forlagene har alltid hatt ansvaret for utarbeidelse av læremateriell. Det kan være økonomiske årsaker som gjør at forlagene velger å lage lærebøker og annet materiell for større fag som har stor tyngde i nasjonal skala. Maritime fag er forholdsvis små, og det kan være grunnen til at det ikke er blitt utarbeidet oppdaterte læremidler der.

Vil statsråden sørge for at det blir tatt et større nasjonalt ansvar for å få tilgjengelig undervisningsmateriell til maritime fag?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:34:07]: Vi har en ordning i dag med direkte tilskudd til fag som er små, og som det ikke er kommersielt interessant for forlagene å satse på, sammenliknet med brede, store fag. Jeg vil tro at de utfordringene som representanten her er opptatt av, treffes av den ordningen. Men la meg nå høre på hva næringen har å si når jeg treffer dem om ikke så fryktelig lenge. Der vil også representanter fra fylkeskommunene være for å se om det materiellet som er tilgjengelig for å ha et godt innhold i disse utdanningene, overholder de faglige kravene og er lett tilgjengelig. Jeg får forfølge den problemstillingen litt nærmere.

Arve Kambe (H) [11:35:03]: Hver kveld, før jeg legger meg, leser jeg biografien om Kristin Halvorsen. Det er en veldig kjekk bok å lese. Hun har et godt og varmt hjerte for utdanning, men jeg har fortsatt til gode å lese om maritim utdanning i biografien. Det tror jeg ikke er tilfeldig, og jeg tror heller ikke det kommer på slutten av boken.

De siste to årene har jeg løftet maritim utdanning i Stortinget. Jeg oppdaget at det var en relativt liten interesse for emnet maritim utdanning, både på regjeringnivå og stortingsnivå. Det ser ut som om dette har endret seg med statsrådens svar til komiteen, og jeg er glad for signalene statsråden kommer med, om ikke minst møter. Men dette har

noe med gjennomføringsevne og styringsevne å gjøre, og en samlet opposisjon har i hvert fall vist at vi har kraftige ambisjoner for maritim utdanning.

Mitt spørsmål til statsråden er: Mener statsråden at strukturen på fagskole- og videregående skolenivå i dag er et problem for kvaliteten til maritim utdanning?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:36:09]: Nå ble jeg nesten fristet til å gi ut et bind to som utelukkende vier seg til maritim utdanning, for dette er et veldig spennende felt, og det kunne i hvert fall blitt en passe fyldig bok.

Jeg beklager at jeg ikke har vært innom alle sider av det norske utdanningssystemet på dette området, men jeg har lyst til å takke representanten Kambe for å ha tatt opp disse spørsmålene med jevne mellomrom. Han er ikke medlem av den komiteen på Stortinget som har ansvaret for utdanningen, og det er veldig viktig at alle som jobber på andre områder, også er opptatt av kompetansen og strukturen i utdanningene på de feltene de er interessert i. Det er en målsetting for meg også at vi skal spre det kompetanseønsket videre utover.

Jeg mener at vi har et ganske bra utgangspunkt, og at det er viktig at fagskolenes tilbud på dette området er utviklet og skal utvikle seg videre, og at vi har flere innganger til de maritime opplæringene. Det er helt sikkert ting som kan forbedres på dette området som på andre områder, men jeg mener at vi har et godt utgangspunkt, som også får mer oppmerksomhet og blir mer populært.

Presidenten: Replik nr. to til Arve Kambe.

Arve Kambe (H) [11:37:20]: Maritim utdanning er kostnadskreven, både fordi vi har en uhensiktsmessig struktur og på grunn av lærekraftene. Mange av lærerne er eldre. Mange av lærerne som skal jobbe der, konkurrerer gjerne om jobber i Sjøfartsdirektoratet, Kystverket, rederier, losyrket og andre typer stillinger, og undervisningsstillinger har gjerne for lav lønn – det er det ene.

Det andre er at utstyret er veldig krevende. I mange regioner, særlig der hvor høgskolene er, har gjerne de maritime næringene vært med på å finansiere utstyr på høgskoler, fagskoler og videregående skoler.

Det er helt åpenbart at de maritime skolene ligger i en for svak finansieringskategori. I og med at Halvorsen varsler en ny maritim strategi fra regjeringen, kan jeg i hvert fall hinte litt om hva Høyre tenker om sin maritime strategi, som også er på vei. Den går bl.a. ut på at nettopp denne typen skoler må flyttes over i en annen finansieringskategori, slik at de får mer penger per klasse, slik at de har utstyr, lærebøker og lønn å betale til lærekraftene.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:38:32]: Dette er egentlig et rent budsjettspørsmål, og vi har en ganske lang kø av utdanninger som synes at de fortjener å høre hjemme i andre kategorier når det gjelder tilskudd. Jeg avviser ikke at det kan være en problemstilling, for det er helt riktig at vi har en gruppe utdanninger som krever ganske betydelige investeringer. Det som er veldig viktig her, er at man klarer å få til gode samarbeidsforhold med næringen,

fordi ekte arbeidsplasser er også veldig gode læringsutgangspunkt, og der har man oppdatert utstyr. Det er én av tingene vi kommer inn på i meldingen vi skal legge fram for Stortinget.

Jeg har lyst til å si én ting: Alle spørsmålene som har kommet så langt i replikkordskiftet, krever ikke noen stortingsmelding. De kan følges opp på andre vis, enten det dreier seg om budsjett eller andre typer innretninger når vi diskuterer utdanning. Den veien er faktisk kjappere.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:39:49]: Jeg elsker statsråder som er utålmodige og ikke ønsker å vente på stortingsmeldinger – selv om jeg må si at jeg ikke er så begeistret at jeg leser biografien til Halvorsen – jeg har nok andre bøker på mitt nattbord! Jeg elsker også statsråder som har en forståelse for hvor viktig det er å involvere dette huset. Jeg er enig i at det kan godt være at det går an å gjøre det på andre måter enn gjennom stortingsmeldinger, men jeg blir litt skuffet når jeg leser regjeringspartiens holdning i innstillingen i dag, hvor det egentlig handler mest om å forklare hvorfor vi ikke kan ha en stortingsmelding, og man ellers viser til brevet fra statsråden.

La meg da spørre statsråden: Mener statsråden at det brevet som ligger som vedlegg i saken, er den måten hun ønsker å informere og involvere Stortinget på, eller kan vi forvente at vi får litt større mulighet til inngripen med hensyn til hvordan dette feltet skal bygges videre?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:40:49]: Det brevet viser jo at vi tar offensive grep på mange områder som gjelder maritim sektor, men det er en krevende og sammensatt sektor å se i sammenheng, så jeg setter pris på at det er engasjement i Stortinget også når det gjelder hvordan dette skal utvikles videre, og at det er utålmodighet fra alle som er opptatt av at maritim sektor skal ha et høyt faglig nivå og utvikle seg videre. Det vil både i budsjettssammenheng og i andre sammenhenger være mulig for Stortinget å komme tilbake igjen og spørre om dette.

I tillegg diskuterer nå regjeringen en helhetlig maritim strategi og fornyelsen av den, som det også står om i brevet, og det er klart at utdanning og kompetanse vil være en viktig del av den diskusjonen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arve Kambe (H) [11:41:57]: Som tidligere nevnt i dag, har Stortinget gjennom to år etterlyst en framdrift på maritim utdanning, og etter å ha lest departementets brev til komiteen vil jeg gi honnør til statsråden og hennes departement, for vi ser at de i alle fall har begynt å ta dette på alvor på en helt annen måte enn tidligere. Det viser at Stortinget kan styre politikken, ikke nødvendigvis gjennom vedtak i Stortinget, men gjennom påvirkning. For jeg tror jeg nesten aldri har hørt Arbeiderpartiet, SV eller Senterpartiet snakke om maritim utdanning i Stortinget, verken før jeg havnet på Stortinget eller – ikke minst – etterpå. Det er stort sett opposisjonen som i denne perioden har kom-

met med initiativene, og så har regjeringspartiene kommet halsende etter. Det er «fair enough» så lenge situasjonen er som den er parlamentarisk.

Maritim næring er svært viktig for Norge. Det er kanskje den nest største næringsklyngen vi har, med mange høykompetente på arbeidsplassene, både i leverandørindustrien og på skipene. Det er høyere utdanning. De vanlige fagbrevene har også høy utdanning og behov for en ganske intens videreutdanning gjennom livsløpet.

I dag er det fire høyskoler som jobber med dette. Det er ikke den strukturbiten vi tar opp i representantforslaget. Det vi fokuserer på i forslaget, er strukturen rundt de videregående skolene og fagskolene. Vi har rundt 20 videregående skoler og 14–15 fagskoler. Det er relativt få elever til så mange studieplasser. Og når vi vet at alle som har lyst til å bli sjøfolk, har en rimelig grad av fleksibilitet med hensyn til hvor de skal jobbe, regner jeg med at de har en lav terskel for å flytte på seg under utdanningen. Dermed ligger det meste egentlig an til en strukturendring. Noe av det vi har tatt opp med Aasen-utvalgets leder, er om en stortingsmelding er for mye i forhold til det vi ber om. Ja, det kan godt hende. Vi er med på alle konkrete forslag, både små og større, som kan tas underveis, men vi har oppfattet at regjeringen ikke har hatt interesse for det, inntil nå, og dermed har Aasen-utvalget også sagt at en stortingsmelding ville avdekket og fått løst en del av de strukturelle problemene, fått vekket opp Kunnskapsdepartementet, fått vekket opp fylkeskommunene og ikke minst fått vekket opp høyskolene for å få et bedre samarbeid.

Dermed har vi stått fast på at en stortingsmelding ville løst det, men hvis statsråden nå signaliserer at finansieringsordningen for fagskolene kan endres på en måte som gjør at det blir interessant for fylkeskommunene å sentralisere et tilbud, og at man kan få backing fra regjeringen på det, uten at det blir distriktspolitikk, men at det blir maritim politikk, så er det interessante signaler. Men det tror jeg når jeg ser det. Det har vært for mye møter. Nå er det på tide med handling. Fra regjeringsskiftet i 2013 er vi klare for endring i den maritime politikken.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [11:45:22]: Den maritime sektoren står overfor store utfordringer med tanke på rekruttering av relevant arbeidskraft med spesialisert kompetanse for å dekke fremtidige behov i næringen. Det synes klart at dagens finansieringssystem for fagskolene ikke er tilpasset behovet for å styrke den maritime utdanningen, noe også representanten Arve Kambe fra Høyre nettopp beskrev.

Dette er alvorlig med tanke på at den maritime næringen er en av Norges største næringsklynger og utgjør en viktig del av næringslivet vårt. Maritim kompetanse er helt essensielt om vi skal hevde oss i den globale konkurransen om kunnskapsarbeidsplasser. Dette er en av grunnene til at Høyre for andre gang ber regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning. Vi deler Sjøfartsdirektoratets bekymring for kvaliteten på den maritime utdanningen, og vi stiller oss bak sjøfartsdirektør Olav Akselsen når han sier at dårlig kvalitet på norsk maritim utdanning vil svekke omdømmet til Norge som en

kvalitetsnasjon innen shipping. Det er viktig å ta vare på den gode kvaliteten vi har hatt der.

Maritim profesjonsutdanning er ressurskrevende – faglig krevende for elever og undervisningspersonell og økonomisk krevende for skoleeier, som kontinuerlig bør ha oppdatert og relevant utstyr. Knappt noe utstyr i norsk skole er så kostbart som i den maritime utdanningen.

Med mange og små involverte utdanningsinstitusjoner er det en stor utfordring å innfri de kostbare utstyrskravene til den maritime utdanningen. Dette må vi politisk ta på alvor. Skal vi investere i kunnskap for maritim næring, må vi også investere i utstyr for maritim utdanning. Det er klart behov for et løft på feltet, og en arbeidsgruppe nedsatt av MARUT har fremmet innstilling med forslag til ny nasjonal struktur for maritim offisersutdanning.

Utvalget anbefaler konsentrasjon av utdanningstilbudet, differensiert utdanningsløp, rekrutteringsarbeid, en nasjonal rammeplan, samarbeid og arbeidsdeling og kompetanseutvikling. Videre anbefales investeringer i infrastruktur og økt forsknings- og utdanningsvirksomhet.

Høyre mener det er viktig at regjeringen følger disse anbefalingene fra utvalget. Vi mener det haster med å sikre kontinuitet og politisk trykk på de prosesser som er igangsatt innen den maritime utdanningssektoren. Vi er derfor svært skuffet over at regjeringspartiene nok en gang velger å avvise forslaget fra Høyre om å komme med en stortingsmelding på feltet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:48:24]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om flere sentre for fremragende utdanning (Innst. 171 S (2012–2013), jf. Dokument 8:133 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte tale-tid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Bente Thorsen, som er sakens ordfører.

Bente Thorsen (FrP) [11:50:21]: Egentlig er det Tord Lien som er saksordfører, president.

Presidenten: Bente Thorsen får ordet for sakens ordfører, ja.

Bente Thorsen (FrP) [11:50:29]: Den saken vi har til behandling, er en komitéinnstilling som svarer på Venstres Dokument 8-forslag for 2011–2012 om å etablere flere sentre for fremragende utdanning.

Jeg vil takke Venstre for å ha tatt initiativ til å diskutere denne viktige saken i Stortinget og de øvrige partiene i komiteen for konstruktivt samarbeid og effektivt arbeid i komiteen.

Bakgrunnen for forslaget er ønsket om å heve kvaliteten på norsk utdanning, noe det er nødvendig å sette fokus på. Både resultatene på internasjonale rangeringer av utdanningsinstitusjoner og urovekkende høye frafallstall viser det.

Norge har et høyere kostnadsnivå enn de fleste land vi konkurrerer med. Det er kun gjennom å skape et kunnskapsbasert næringsliv som produserer innovative varer og tjenester, vi kan konkurrere i et stadig mer internasjonalt og kunnskapsintensivt næringsliv. Det er derfor viktig at vi satser ambisiøst på å utvikle kunnskap gjennom forskning og utvikling, og at resultatene av forskningen vektlegges.

Samtidig viser en samlet komité til at senterordningene i regi av Norges forskningsråd har økt kvaliteten på forskning. Det er også full enighet om at en tilsvarende satsing på sentre for fremragende utdanning vil bidra til å styrke utdanningssektoren. Komiteen peker også på mulighetene for gode synergieffekter mellom SFF-er – sentre for fremragende forskning – og SFU-er – sentre for fremragende utdanning, der integrasjon av forskning, utdanning og praksis vil stå sentralt.

I statsbudsjettet er det allerede bevilget midler til tre nye sentre for fremragende utdanning. Det mener alle partiene i komiteen er positivt, men det må også arbeides videre med å etablere flere sentre. Der slutter imidlertid enigheten. Jeg legger til grunn at representanter for det rødgrønne flertallet vil redegjøre for sitt syn på dette.

Fremskrittspartiet mener imidlertid at vi i perioden framover fra Stortingets side må jobbe målrettet med å styrke kvaliteten på høyere utdanning. Et virkemiddel i så måte er å styrke sammenhengen mellom forskning og utdanning, å styrke utdanningens status innen akademia, å etablere en sterkere kultur i akademia for studentdrevet forskning og å forske mer på hvordan utdanningen kan styrkes. Fremskrittspartiet mener at SFU-ordningen kan bidra til dette, og at ordningen bør etableres i flere landsdeler og med fokus på flere faglige disipliner.

Når vi likevel ikke har valgt å støtte forslaget i dokumentet om å etablere 20 SFU-er innen 2020, er det fordi vi mener det er prematurt å foreslå et fast, konkret antall SFU-er innen en gitt dato. Fremskrittspartiet mener en av årsakene til at ordningen med SFF-er, SFI-er – sentre for forskningsdrevet innovasjon – FMF-er – Forum for materielle fremskaffelser – og NCE-er – Norwegian Centres of Expertise – har blitt en suksess, er at det har vært et sterkt kvalitetsfokus, åpne utlysninger og tildelinger basert på høy kvalitet hos vertsinstitusjonene. Høye kvalitetskrav bør i like stor grad tilstrebes i det videre arbeidet med SFU-er, og det bør medføre en viss status å få tildelt en ny SFU-er. Fremragende utdanning er for viktig for landets framti-

dige velferd og verdiskaping til at ressursene – de økonomiske så vel som de menneskelige – skal fragmenteres for mye.

På den annen side er det noe underlig at flertallet ikke ønsker en mer strategisk tilnærming fra Stortingets side til dette viktige arbeidet, særlig med tanke på at statsråd Halvorsen under Forskerforbundets konferanse den 6. november 2012 tok til orde for mer langsiktig strategisk planlegging av rammevilkårene til universitets- og høyskolesektoren. Fremskrittspartiet mener at dette er en god intensjon, og at Stortinget bør inkluderes i dette strategiske arbeidet. Det bør også være en selvfølge at denne tilnærmingen ikke bare legges til grunn for bygningsmasse og annen infrastruktur, men også for utvikling av strategiske faglige programmer innen forskning og utdanning.

Med dette legger jeg fram komiteens innstilling og fremmer det forslaget som Fremskrittspartiet er medforslagsstiller til.

Presidenten: Representanten Bente Thorsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tor Bremer (A) [11:55:24]: Saksordføreren har gått gjennom saka på ein god måte.

Eg trur alle partia i denne salen har stor merksemd mot arbeidet med å heva kvaliteten i undervisninga. Det er mange måtar å gjera det på, m.a. å etablere sentre for framifrå utdanning. Det var òg grunnen til etableringa av det første senteret for knappe to år sidan. Når regjeringa no i budsjettet for inneverande år tildeler 10 mill. kr til ytterlegare tre sentre, er det fordi det er store forventingar til denne måten å heva kvaliteten på utdanningane på.

Dette blir òg understreka av statsråden i hennar brev til komiteen. Som saksordførar for Meld. St. 13 for 2011–2012 Utdanning for velferd er eg naturlegvis tilfreds med at statsråden peikar på at eitt av dei tre nye sentra bør innrettast mot nettopp helse- og sosialutdanningane. Det er slik sett i tråd med stortingsmeldinga.

Dette er ein hensiktsmessig måte å arbeida politisk på. Ein utformar politikken og retninga i ei stortingsmelding. Gjennomføringa tek ein så i dei årlege budsjetta, slik vår tilråding til vedtak er prega av.

Men retninga og forventingane deler me altså.

Arbeidspartiet meiner at desse sentra vil utfylla og i stor grad bidra til å likestillast forskinga og god utdanning i sektoren. I tillegg er intensjonen at sentre for framifrå utdanning skal stimulera til utvikling og innovasjon i læringsmåtar og pedagogisk tilrettelegging i utdanninga.

Eg synest det er tillitsvekkjande at statsråden har signalisert at denne ordninga skal vera prega av høg kvalitet. Det er difor bra at NOKUT er ansvarleg for heile utlysingsprosessen fram til realiseringa ein gong til hausten. Om det eksakt skal vera 20 sentre og like mange som det er sentre for framifrå forskning, er ikkje det viktigaste. Men retninga og forventingane deler nok, som sagt, alle i denne salen med forslagsstillaren. Difor er òg tilrådinga til vedtak at saka blir lagd ved protokollen. Så får me ta realiseringa der ho høyrer heime, nemleg i dei årlege budsjettprosessane.

Svein Harberg (H) [11:58:03]: Jeg må først få lov til å kommentere at det var spennende å høre representanten Tor Bremer anbefale stortingsmelding som en god måte å ta de overordnede retningslinjene på, for så å ta det i budsjettet. Det gjaldt åpenbart ikke i forrige sak om maritim utdanning. Men det får vi ta med oss videre.

Vi i Høyre setter stor pris på alle som kommer med gode og konstruktive forslag i den hensikt å øke kvaliteten i norsk utdanning. Jeg vil derfor starte med å berømme Venstre for gjennom dette forslaget å ha satt kvaliteten i høyere utdanning på dagsordenen. Sentre for fremragende utdanning er et godt tiltak som vi i Høyre har stor tro på, og det er bra med de sentrene som nå har fått sine bevilgninger i statsbudsjettet. Vi støtter også Venstres initiativ for å få flere slike sentre på plass og mener regjeringen må fortsette opptrappingen av denne satsingen.

Høyre har gjentatte ganger oppfordret regjeringen til å utarbeide en strategisk plan for høyere utdanning. Hvilke mål skal vi ha for høyskolene våre, for universitetene våre og for forskningsmiljøene våre? Hvordan skal vi greie å utdanne riktig mengde kandidater til de forskjellige yrkene, og hvordan skal vi greie å utløse engasjement, kreativitet og fri utfoldelse på institusjonene, samtidig som samfunnets behov blir dekket? En slik strategisk plan ville også kunne legge grunnlaget for videre etablering av sentre for fremragende utdanning. Det er ikke lett for oss å si hvor mange slike sentre som skal etableres for å gi det riktige løft på de forskjellige fagområdene. Dette er bakgrunnen for at vi i Høyre ikke støtter det konkrete forslaget fra Venstre om å etablere 20 slike sentre, men jeg er glad for at opposisjonen har samlet seg om forslaget om at det må lages en opptrappingsplan.

Det har for øvrig vært spennende å merke seg at også statsråden nå har begynt å luften behovet for en langsiktig plan og strategi, konkret lansert på Forskerforbundets konferanse, og som en idé for struktur og bygninger innenfor forskningen. Jeg regner med at når statsråden nå har sett behovet for en slik plan, og – ifølge henne selv – lufter dette som en idé, er det fordi hun har tanker om å gjøre noe med det. Det setter vi pris på og håper og tror at en slik plan også omfatter høyere utdanning og danner grunnlaget for en opptrappingsplan for sentre for fremragende utdanning.

Jeg er glad for at det virker som om Stortinget er samlet om intensjonen om – akkurat som forrige taler sa – å få etablert enda flere slike sentre. De tre som kom i årets budsjett, er som sagt bra. Jeg registrerer at regjeringspartiene presiserer at dette også i fortsettelsen er en budsjettsak. Det har vi da heller aldri vært i tvil om. Da passer det godt å sette i gang arbeidet med en konkret plan nå. Det inviteres Stortinget til å vedta i dag. Det er det ikke flertall for, men jeg er i hvert fall glad for at regjeringspartiene ikke avviser forslaget, men foreslår å legge det ved protokollen.

Trine Skei Grande (V) [12:01:49]: En gammel Venstre-dame lærte meg en gang lenge før ordet «fokus» hadde tatt over i norsk politikk, at det man senterer, gir man kraft. Det er veldig mange gode intensjoner, det er veldig stor enighet om retning, det er veldig lave forventninger, og det er veldig mye snakk om fokus. Men av og til følger

man at man i politikken i dag er veldig ute av fokus når man begynner å snakke om fokus.

Det å sette seg klare mål og også vise dem fram gjennom budsjetter, så klart, er det vi gjør som politikere. Den barmhjertige samaritan hadde, som kjent, ikke bare gode intensjoner, men hadde faktisk penger til å betale for seg også.

Det å gjøre formidling av kunnskap til noe med høyere status er en viktig oppgave for oss som politikere. Vi bør ha høye ambisjoner om at det å formidle kunnskap er like viktig som å finne kunnskap, og vi må gi status til det å formidle kunnskap. Det gjør vi gjennom det vi skal gjøre med læreryrket framover, men også med tanke på hvordan vi skal formidle kunnskap på høyere nivå. Derfor mener jeg at man burde ha satt seg større ambisjoner om utbygging av slike sentre, på likt nivå med det man har hatt når det gjelder sentre for fremragende forskning, nettopp for å kunne si at forskning og formidling begge er to veldig høyverdige deler av vår universitets- og høyskoleavdeling.

Venstre støtter også forslaget om en opptrappingsplan. Vi ser ikke at det er noen konflikt mellom det å ha en opptrappingsplan og det å ha et mål for en opptrappingsplan, men vi vil gjerne stå for målet for en opptrappingsplan samtidig som vi står for opptrappingsplanen. Vi kommer til å vise fram alternativer i våre budsjetter, og vi kommer til å vise i hvilken retning dette skal gå. Så her trenger man hele den barmhjertige samaritans innstilling, både det å være villig til å betale penger og det å ha gode intensjoner.

Presidenten: Presidenten antar at representanten skal ta opp forslag?

Trine Skei Grande (V) [12:04:21]: Ja takk, det vil jeg. Jeg tar hermed opp forslaget fra Venstre.

Presidenten: Da har representanten Skei Grande tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:04:39]: Det er allerede etablert et senter for fremragende utdanning, og som flere har vært inne på, kommer det til å bli etablert tre nye i løpet av året. Vi er nå i ferd med å lyse ut til den konkurransen som skal være mellom institusjoner for å få tilslag på å være et senter for fremragende utdanning. Det betyr at vi har gått fra ett senter i 2011 til fire sentre i 2013, og det er starten på en opptrapping.

Jeg er glad for at det er så bred enighet i Stortinget om at dette er et godt virkemiddel. Det er opposisjonens privilegium å være litt mer utålmodig enn det posisjonen er, i hvert fall i forhold til å si at man trenger en langsiktig opptrappingsplan. Det er jo uansett sånn at det er budsjettene hvert år som avgjør hvor mange sentre vi skal ha.

Jeg er veldig godt fornøyd med at det første senteret, som er et samarbeid innenfor lærerutdanning mellom Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø, er etablert og fikk denne senterstatusen etter en konkurranse. Hele poenget med å stimulere til å opprette sentre for fremragende utdanning er jo å sørge for at vi spisser enda mer det som er kunnskap om undervisning, læring og forskning i

lærerutdanningen – og nå altså også på tre nye områder. Vi har sagt at et av disse sentrene ønsker vi innenfor helse- og sosialutdanning, hvis kvaliteten er god nok.

Jeg er veldig opptatt av det som ligger som en undertone her, nemlig at interessen, statusen og prestisjen til de høyere utdanningsinstitusjonenes utdanningsoppdrag må heves. Det er en del av en mye større diskusjon, og det betyr at forskningsmeldingen også kommer til å komme inn på ikke bare forskning for seg, men også noe av sammenhengen med utdanning.

I forrige uke var det årlige kontaktutvalgsmøtet mellom institusjonene, hvor nettopp dette som dreier seg om kvalitet i utdanningen, hadde en veldig sentral plass. Jeg opplever at det er veldig økende både interesse og ambisjoner i sektoren om å få til dette, ikke bare knyttet til sentrene for fremragende utdanning, men over hele linjen. Jeg er glad for at Stortinget er enig i at dette er et område det er viktig å satse på framover.

På budsjettet for 2013 er det øremerket 10 mill. kr til utlysning av ytterligere tre sentre – som jeg var innom. Jeg har store forventninger til at disse sentrene gjennom den praksisen de kan vise fram, vil bidra til utvikling og innovasjon i læringsmåter og pedagogisk tilrettelegging for studentene. For meg er det et paradoks at vi etter hvert har veldig mye kunnskap om og forskning på hva som er god læring på grunnskolenivå og videregående skoles nivå – vi driver mye forskning på det – men ikke tilsvarende med hensyn til det som er kvaliteten i utdanningen på de høyere utdanningsinstitusjonene som faktisk driver forskning. Så på dette området er det veldig viktig at vi har et økt ambisjonsnivå og et økt ønske om å utvikle tydeligere kvalitetskriterier på hva vi mener er god utdanning, og hva vi mener er riktig å forvente av læringsutbytte når det gjelder ulike utdanningsinstitusjoner. Nå har alle utdanningsinstitusjoner utarbeidet nettopp beskrivelser av læringsutbytte for sine utdanninger, og det gjør at vi har et godt utgangspunkt for det også. Hvis vi da også får flere solide sentre for fremragende utdanning, vil vi være med i en felles satsing på dette. Hele poenget med disse sentrene er jo at det de holder på med, og den kvaliteten som de kan vise til, skal spre seg til andre områder.

Jeg er helt sikker på at vi i de årlige budsjettene kommer til å komme tilbake til denne problemstillingen, og jeg håper at det kommer til å være stor interesse rundt å søke på de tre sentrene som vi nå lyser ut, og at de nettopp skal kunne være lokomotiver med tanke på å dra opp kvalitet og ambisjoner.

Etter årets utlysingsrunde har vi altså gått fra ett til fire sentre fra 2011 og fram til nå, og det er en god start.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:10:05]

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Borghild Tenden og Trine Skei Grande om fleire mog-

legheiter for opptak til høgare utdanning (Innst. 172 S (2012–2013), jf. Dokument 8:141 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte tale-

tid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tor Bremer (A) [12:11:22] (ordfører for saka): Komiteen er svært samd med forslagsstillarane i at så mange som mogleg av dei som ynskjer ei høgare utdanning, får høve til det. Likevel er det etter komiteen sitt syn ikkje naudsynt med nokon alternativ opptaksprøve som grunnlag for inntak til høgare utdanning. Dagens ordning med realkompetansevurdering og Y-veg som supplement til generell studiekompetanse som opptaksgrunnlag til høgare utdanning synest tilstrekkeleg.

Ein einstemmig komité er samd i det som kunnskapsministeren skriv i sitt svar til komiteen om at det er viktig med enkle og føreseielege krav for opptak til høgare utdanning og for rangering av kvalifiserte søkarar. Dette er ein føresetnad for at elevane i vidaregåande opplæring skal kunna gjera gode vurderingar og rett val av høgare utdanning.

Fleirtalet i komiteen – medlemene frå Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet – sitt syn er vidare at dei fleste søkarane til høgare utdanning i Noreg, er nøgde med felles opptaksreglar basert på felles opptakskrav og rangering av kvalifiserte søkarar. Det synest heller ikkje å vera noko stort ynske frå institusjonane når det gjeld opptaksprøvar som generell ordning. Fleirtalet ser difor ikkje noko stort behov for å endra gjeldande regelverk.

Det er slik at generell studiekompetanse gir grunnlag for opptak til høgare utdanning. Me kjenner godt til den ordinære vegen gjennom studieførebuande utdanningsprogram i den vidaregåande skulen, men også vaksne søkarar som kan dokumentera fem års yrkeserfaring, kan søka etter den såkalla 23/5-regelen.

Vidare er det mogleg for alle utan generell studiekompetanse å få vurdert sin realkompetanse som grunnlag for opptak til eit bestemt studium. Desse må nødvendigvis bli rangert i forhold til ordinære søkarar. Dette er det institusjonane som har ansvaret for å gjennomføra, eventuelt gjennom eit intervju eller ein test.

Vidare har regjeringa innført ei ordning med Y-veg for dei med fagbrev og yrkeserfaring, men som manglar den generelle studiekompetansen. Dette kan gi grunnlag for opptak til ulike utdanningar, t.d. vil eg nemna ei spesielt vellukka ingeniørutdanning.

Eg har no kort nemnt nokre alternative løp. Forslags-

stillarane har i tillegg eit ønske om meir bruk av opptaksprøvar. Det går det naturlegvis an å innføre, men eg fryktar at resultatet blir eit meir komplisert system som blir mindre oversiktleg og mindre føreseieleg for studentane. I tillegg vil dette kunna bety ei svekking av Samordna opptak. Det er i alle fall ikkje ønskeleg.

Eg fremjar hermed komiten si tilråding, slik ho kjem fram i saka.

Når det gjeld mindretalet, vil dei sjølve sjølvstøtt gjer greie for sitt syn og eventuelt fremja sine forslag.

Mette Hanekamhaug (FrP) [12:15:00]: Vi i Fremskrittspartiet er enig i Venstres intensjoner i dette forslaget. Vi er enig i at vi må tilstrebe et utdanningssystem hvor både de som ønsker det, og de som er kvalifisert til det, har mulighet til å ta høyere utdanning. Samtidig er det, som saksordføreren var inne på, viktig med enkle og forutsigbare krav både til karakterer og til relevant utdanningsbakgrunn for å kvalifisere seg til høyere utdanning. Det gjør det lettere for skoleelevene å gjøre gode og informerte valg tidlig, og enklere å jobbe mot et spesifikt mål i videregående opplæring.

Venstre er i sitt forslag inne på at modellen de ønsker innført etter inspirasjon fra det svenske «høgskoleprøvet», er et bedre alternativ enn det som tidligere har vært drøftet – nemlig å redusere kravene for å oppnå generell studiekompetanse. Det er vi enig i, men vi mener det ikke er behov for å senke kravene verken for det ene eller for det andre. Lavere krav reduserer betydningen av å oppnå gode resultater på studieforberedende løp, og det vil kunne føre til en svekket kvalitet i utdanningsløpet senere.

Det er viktig at flest mulig har tilgang til høyere utdanning, men vi mener – i likhet med flertallet i komiteen – at dette er ivarettatt gjennom dagens ordninger. Selv om man ikke har generell studiekompetanse, har man likevel adgang til å ta høyere utdanning både gjennom en realkompetansevurdering og via Y-veien. Begge disse ordningene er viktige for å sørge for en god tilgjengelighet til høyere utdanning. Det er nettopp derfor vi i Fremskrittspartiet ved flere anledninger har tatt til orde for å styrke ordninger som bl.a. Y-veien. Y-veien sørger for et tilrettelagt tilbud innenfor høyere utdanning som bygger både på tidligere utdanning og på arbeidserfaring. Samtidig sørger ordningen for å anerkjenne fagspesifikk yrkeskompetanse som verdifull også i en akademisk sammenheng. Dersom man begynner å lempe på opptakskravene til høyere utdanning ved å innføre kun en allmenn opptaksprøve, vil dette kunne være med på å uthule det prinsippet som Y-veien bygger på, nemlig en anerkjennelse av fag- og yrkeskompetanse i akademisk sammenheng.

Kvalitet vil alltid være viktigere enn kvantitet for oss i Fremskrittspartiet. Eksplosjonen i antallet som tar høyere utdanning, er på mange måter positiv, men det medfører også en del utfordringer – utfordringer som går på å sikre et godt faglig studietilbud og et høyt akademisk nivå som nettopp er i stand til å møte denne økningen i antall studenter. Når man ser på utviklingen i dagens situasjon, virker det mer logisk å arbeide for å sikre en god faglig kvalitet i utdanningstilbu-

det enn å arbeide for at enda flere skal ta del i dette nå.

Vi i Fremskrittspartiet er selvfølgelig opptatt av å sørge for at alle de som ønsker det, og som er kompetent og kvalifisert til det, har tilgang til å ta høyere utdanning. Men som sagt mener vi, i likhet med flertallet i komiteen, at dette er ivarettatt gjennom gode, fleksible og langsiktige ordninger som allerede er etablert i dag. Vi har tilbud om allmenn påbygging, som sørger for at de som har gått yrkesfag kan oppnå generell studiekompetanse, og vi har realkompetansevurdering som sørger for at de med kun yrkesfaglig bakgrunn også har mulighet til å kvalifisere seg til høyere utdanning. Med dette, supplert med den viktige Y-veien, ser vi at dagens ordninger ivarettar dette prinsippet. Formell er det ikke behov for en ytterligere økning av tilgangen til høyere utdanning – som gjennom dette forslaget ønskes innført.

Svein Harberg (H) [12:19:03]: I et samfunn der det stadig oftere stilles krav om formell utdanning – ofte på høyere nivå – for å få en stilling, er det naturlig at det er en debatt om hvordan vi skal skaffe flest mulig av våre innbyggere denne inngangsbilletten. Utfordringen gjelder unge som gjør sine valg av utdanning, og ikke minst gjelder det dem som har tatt en utdanning, men som siden opplever at de selv vil, eller møter utfordringer som gjør at de føler at de må, bygge videre på den formelle kompetansen. Vilårene for å komme inn på videre studier blir her diskutert, og det er bra. Høyre har gjentatte ganger tatt til orde for at vi må sørge for at personer som vil utvide sin kompetanse, må få mulighet til det, selv om de ikke nødvendigvis har den tradisjonelle og mest normale veien gjennom skoleverket. Vi i Høyre er glad for at det nå er større forståelse for å bruke realkompetansevurdering ved opptak til høyere utdanning. Vi er også glad for at vi opplever å få stadig mer støtte når det gjelder å se på Y-veien som en mulig inngangsbillett til studier på flere fagområder. Engasjementet for å åpne flere dører inn til videre studier har vi felles i Høyre og Venstre, men i denne saken konkluderer vi likevel forskjellig. Hvorfor det er blitt slik, skal jeg prøve å forklare.

Forslaget fra Venstre om en alternativ opptaksprøve etter svensk modell kan nok brukes til å dokumentere nødvendig kunnskap hos kandidater til høyere utdanning. Etter vår mening kan imidlertid den samme kunnskapen innhentes og sjekkes ut gjennom realkompetansevurdering av kandidater. En slik prøve vil dermed ikke nødvendigvis utløse muligheter for flere, og samtidig kreves det et eget byråkrati rundt en slik ordning. Da vil vi heller bruke ressursene på å utvikle gode ordninger rundt dagens muligheter.

Vi i Høyre er likevel mest betenkt over forslaget om å la hver enkelt institusjon etablere sine egne opptakskrav og lage sin egen vektlegging av fagene. Dagens ordning med samordnet opptak fungerer godt, og vi har ikke oppfattet at det er noe sterkt ønske om endring av den. For de unge som skal velge utdanning, er det i dag et vidt spekter av valgmuligheter, og vi vet at det er utfordrende å gi dem råd og veiledning som kan hjelpe dem å gjøre de rette valgene.

Det vil etter vår mening bli enda vanskeligere, være forvirrende og skape uklare opptaksmuligheter dersom forskjellige institusjoner skal kunne operere med ulike opptakskrav til det samme studietilbudet. En slik ordning vil også kunne resultere i at kravene endrer seg underveis, og studenter som har startet på, og planlagt, en karrierevei, vil kunne oppleve at veien endres og stenges for dem underveis.

Jeg tror nok Venstre har tanker om, og absolutt har tenkt, at dette skal kunne gjøres på en ryddig og forutsigbar måte, men vi for vår del synes det virker både usikkert og krevende. En slik ordning vil også kunne skape usikkerhet om forskjeller i kunnskapsgrunnlaget hos ferdigutdannede med samme fag fra forskjellige utdanningssteder. Akkurat det skal vi for øvrig diskutere mer senere i dag.

Høyre vil derfor ikke stemme for Venstres forslag i saken, men vi vil fortsette trykket for å få på plass gode karriereveier der både realkompetansevurdering og Y-veien som modell, videreutvikles. Jeg vil i denne sammenheng også peke på viktigheten av å finne fagskolenes plass i et slikt system. Gode karriereveier er inspirerende og vil gi flere en mulighet for nye utfordringer og oppgaver. For oss er det viktig å sørge for at det er gode muligheter for livslang læring, og at det gjøres tilgjengelig for hele folket, i hele landet. Da må vi være kreative og se på nye ideer og løsninger, samtidig som vi beholder forutsigbarhet og gjør det enkelt for både unge og eldre å gjøre de rette valgene.

Anne Tingelstad Woien (Sp) [12:23:19]: Senterpartiet oppfatter også at forslagsstillerne har lagt en god intensjon i bunnen for de endringer som de tar til orde for i dette representantforslaget. Imidlertid kan jeg ikke se at forslaget vil verken forenkle eller gi flere innpass til høyere utdanning, enn de ordningene vi har i dag.

Når det gjelder forslaget om å innføre en opptakspørve å la «høgskoleprovet», vil jeg begrense meg til å vise til brevet fra statsråden som ligger som vedlegg til innstillingen. Der synes jeg det er gjort godt rede for hvorfor vi ikke synes det er en god idé å adoptere en slik ordning fra svenskene.

Det å bestemme seg for hva en skal bli når en blir stor, er et stort og viktig valg. Det er viktig at selve søkeprosessen og søkealternativene er oversiktlige, slik at unge utdanningssøkende har mulighet til å orientere seg og gjøre riktige og informerte valg. Vi vet at mange elever på ungdomsskolen strever med å bestemme seg for hva de skal velge når de skal over i videregående opplæring. Gjeldende ordning med generell studiekompetanse gir en oversiktlig og bred inngang til høyere utdanning.

Dersom veien inn til ulike utdanninger og utdanningsinstitusjoner gjøres avhengig av særlige kombinasjoner av fag og særskilte opptaksregler, blir det en enda vanskeligere jungel for elevene å manøvrere i. Det vil kunne innebære at utdanningsvalgene framskyndes ytterligere, og kanskje presser det fram valg som ikke er så godt gjennomtenkt, og stenger dører. Når innføring av opptakspørver heller ikke er et ønske fra utdanningsinstitusjonenes side, kan jeg ikke se at det er noen gode argumenter for å åpne opp for et mer fragmentert og mer uoversiktlig sy-

stem – som jeg frykter vil bli resultatet av representantforslaget.

Det er allikevel grunn til å rette skarpere fokus mot det å åpne dører for dem som ønsker høyere utdanning, men som mangler inngangsbilletten «generell studiekompetanse». Senterpartiet har lenge sagt at det er et stort behov for å bedre fleksibiliteten i utdanningssystemet, og da mener vi over hele fjøla.

Når både offentlig sektor og privat næringsliv har kritisk manko på kvalifisert arbeidskraft, er det nødvendig å åpne opp for utdanningsløp som gjør at de som ønsker å ta høyere utdanning, gis en løype til målet – ikke minst gjelder dette de som har yrkesfaglig bakgrunn.

Jeg har sagt det før fra denne talerstolen, men det er absolutt et poeng å gjenta det: Mange av de beste ingeniørene vi har, har fagbrev i bunnen. Erfaringene med å åpne opp for at studenter med fagbrev kan komme inn på enkelte ingeniørstudier, har vært veldig gode. Det er på høy tid å gi den samme muligheten til utdanningssøken- de fra andre fagdisipliner. Denne regjeringa har åpnet for forsøk med Y-vei for helsefagarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere som ønsker å gå videre innenfor sykepleie, vernepleie, barnevernspedagogikk og førskolelærerutdanning. Stortinget har sluttet seg til forslaget, og nå håper jeg at utdanningsinstitusjonene tar opp hansken, og at fagorganisasjonene imøtekommer det, slik at vi raskt kan få slike forsøk i gang.

Jeg håper at Venstre også ser verdien i å utvikle nye Y-veier. Det er på ingen måte en annenrangs vei inn til høyere utdanning, eller en svekkelse av nivået på søker- massen til landets universiteter og høyskoler – jeg vil snarere si tvert imot.

Som erfaringene fra Y-veien viser, gir et praktisk utdanningsløp gode kandidater til universitets- og høyskoleinstitusjonene. La meg i den forbindelse også rette oppmerksomheten mot realkompetansevurdering og fagskoleutdanning som en mulig vei til videre studier på universitet eller høyskole. Fagskoleutdanning er en sjølstendig plattform, men det er viktig å vise at denne utdanningsveien også gir muligheter for videre spesialisering og høyere utdanning. Det er verdifullt for den enkelte å kunne formalisere den realkompetansen en har opparbeidet seg gjennom yrkeslivet. Det er derfor viktig at en i dimensjoneringen av studieplasser framover tar tilstrekkelig høyde for det behovet som fagskolene representerer, slik at både unge og voksne som ønsker å bygge på sin kompetanse, får et reelt valg.

Trine Skei Grande (V) [12:27:57]: Det sies at det er vanskelig å vite hva du skal bli, når du er liten. Men av og til er det like vanskelig å vite hva du gjorde feil som liten, når du ikke ble det du tenkte du skulle bli når du ble stor. Jeg mener at vi er altfor opptatt av at folk skal passe inn i firkanter. Vi er altfor opptatt av at i denne salen skal ting være oversiktlige.

Jeg må innrømme at jeg elsker folk som ikke passer inn i firkanter. Jeg elsker folk som vil prøve andre måter, prøve ting som ikke er så strømlinjeformede. Derfor syns jeg det er viktig å ha ulike veier inn i høyere utdanning.

Derfor syns jeg det er supert med Y-veien. Derfor syns jeg at den gjerne må utvikles, og man må se på hvordan den kan brukes.

Men vi vet alle at vi har ulike styrker og ulike måter å vise ferdighetene våre på. Hvis en beveger seg inn i elevdemokratiet, havner en i en uendelig debatt om mappeevaluering og eksamensdager, om en er best til å vise fram det en gjør på én dag, eller om en er best til å vise fram det en gjør over lang tid. Det er uendelige debatter om evaluering, og vi mennesker er forskjellige. Noen syns det beste er å vise det fram på én dag, og noen syns det beste er å vise det fram over en periode. Det sier kanskje noe om oss og måten vi jobber på også. Kanskje er det vi skippertaksfolk som er best til å vise fram på én dag, mens de som arbeider langsiktig, seigt og systematisk, er best til å vise det gjennom f.eks. en mappeevaluering. Den evalueringsdebatten viser hvor forskjellige vi er, og den viser at vi også burde ha flere veier inn.

Det som jeg kjenner at jeg blir litt provosert av, er at man nærmest forutsetter at hvis man innfører et «høgskoleprov», blir det sånn som Fremskrittspartiet sier, at man senker fagligheten og svekker det akademiske. Det er jeg uenig i. Hvis det er noen som mener at Sverige har senket ambisjonene fordi man har innført et «høgskoleprov», mener jeg det ikke er riktig. Det å prøve ut nye veier, det at vi har laget Y-veien, betyr jo ikke at vi har senket de akademiske forventningene. Det betyr at vi har laget andre veier inn. Mange lever f.eks. et langt yrkesliv der de har én type utdanning i bunnen. Gjennom et langt yrkesliv tilegner de seg kunnskap som de kunne fått lov til å teste for å se om de var kvalifisert til videre studier. Det er det vi ønsker å prøve ut med dette forslaget. Man trenger ikke å gjøre det akkurat som man gjør i Sverige, men man kunne la seg inspirere av det man har gjort i Sverige, til å prøve ulike veier inn. Dette handler ikke om å svekke Samordna opptak, dette handler om å lage ulike veier inn og om at man skal få lov til å vise kunnskapen sin på andre måter, for det kan jo hende at folk i løpet av et yrkesliv har beveget seg så langt fra den opprinnelige utdannelsen de hadde, at Y-veiens tankegang heller ikke passer for dem.

Så mener jeg det er viktig å åpne for at institusjoner kan ha ulike satsinger når det gjelder ulike fag, f.eks. Det er en illusjon hvis noen i denne salen går rundt og tror at alle fag, skoler og utdanninger over hele landet er prikk like, og at et fag ett sted er helt likt faget et annet sted. Jeg har sosialøkonomi fra Trondheim. Da vet alle at jeg har en «matte-sosialøkonomi». Har man sosialøkonomi fra Universitetet i Oslo, som ser helt lik ut på vitnemålet, vet alle at vektlegginga på sosialøkonomi ved Universitetet i Oslo er helt annerledes enn vektlegginga på sosialøkonomi ved Universitetet i Trondheim. Det er noe alle vet. Når jeg søker et sted der de vet hva sosialøkonomi fra et universitet betyr på et vitnemål, så vet de at det er forskjeller. Selvfølgelig er det det. Så vi må ikke lage oss en illusjon om at dette ikke er forskjellig.

Jeg mener at vi burde la institusjonene få lov til å se på større ulikhet. Min drøm er at vi skal kunne ha et opptak til lærerstudier som det de har i Finland, med like store søkertall. Der tar de også inn så mange til intervju at bare en

tredjedel kommer ut i andre enden. Hvis man har et personlig intervju for å finne ut om man er skikket til lærerjobben, vil nok evalueringa være forskjellig fra skole til skole.

Dette er krevende, selvfølgelig er det det. Men vi skal lage systemer for folk, ikke for oss sjøl.

Jeg vil gjerne ta opp forslagene våre.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:33:17]: Jeg hadde forstått innlegget fra forslagsstilleren litt bedre hvis det var sånn at det svenske «høgskoleprovet» var et alternativt opptaksgrunnlag for å komme inn på høyere utdanninger og universiteter. Men det er det ikke. Det er et alternativt grunnlag for å rangere søkere som er kvalifisert. De som søker om å bli tatt opp til høyere utdanning i Sverige, må dokumentere noe som kalles «allmenn behørighet», som tilsvarer omtrent vår generelle studiekompetanse eller dokumentert realkompetanse og eventuelle tilleggskrav.

Kunnskapsdepartementet har tidligere vurdert forslag om å innføre en opptaksprøve til høyere utdanning. Konklusjonen har vært at det i dag ikke er nødvendig med en slik opptaksprøve i tillegg til de norske reglene om realkompetanse og Y-vei, som supplerer generell studiekompetanse. Innføring av en alternativ opptaksprøve i Norge vil kreve ganske store ressurser, både til utvikling og til gjennomføring. Samtidig kan vi risikere å redusere incentivene til innsats i videregående opplæring dersom det etableres en slik prøve som alternativ til resultatene fra videregående opplæring, som vårt system bygger på.

Jeg kan heller ikke si at jeg har møtt noen i sektoren som har ønsket seg denne måten å kopiere det svenske systemet på. Mitt inntrykk er at de fleste søkere til høyere utdanning er fornøyd med felles opptaksregler som omfatter felles opptakskrav og felles regler om rangering av kvalifiserte søkere. Det er et enkelt og oversiktlig system, og heller ikke universitetene og høyskolene har foreslått opptaksprøver som en generell ordning. Jeg ser det derfor ikke som hensiktsmessig å innføre en alternativ opptaksprøve her i landet etter mønster av det svenske «høgskoleprovet», noe heller ikke flertallet i komiteen går inn for.

Representantene Tenden og Skei Grande foreslår også å be regjeringen fremme forslag om å gi universitetene og høyskolene frihet til selv å stille krav til forkunnskaper, vektlegge relevante fag og arrangere opptaksprøve eller intervju. I dag er ordningen at institusjonene selv fastsetter opptaksregler til masterstudier og videreutdanning som bygger på bachelorgrad, mens opptaksregler til grunnutdanning ved universitetene og høyskolene er fastsatt i en felles forskrift. Enkle og forutsigbare krav til opptak til høyere utdanning og rangering av kvalifiserte søkere er etter vår oppfatning en forutsetning for at elevene i videregående opplæring skal kunne gjøre riktige valg med sikte på høyere utdanning.

Kunnskapsdepartementet har gjennom de siste 20 årene lagt vekt på at både opptakskrav og rangeringsregler skal være forutsigbare og så enkle som mulig. Tilnærmet like

studier skal ha samme opptakskrav. Tidligere var det universitetene selv som fastsatte opptakskrav og rangeringsregler også i grunnutdanninger, mens departementet fastsatte dette for utdanningene i høyskolesektoren. Omkring 1990 ble de daværende reglene kartlagt, og kartleggingen viste at det var tolv alternative opptakskrav, som nå er erstattet med generell studiekompetanse. Det var 50 ulike måter å gi tilleggspoeng på og 34 ulike formuleringer om rangering. Prinsippene bak de ulike reglene var dels motstridende. Det var vanskelig for søkere å skaffe seg oversikt og for rådgivere å gi riktige råd.

Regjeringen har ambisjoner om et enklere Norge, og det målet må vi eventuelt skrinlegge hvis vi innfører en slik bukett av ulike måter å komme seg inn på høyere utdanning på. Etter min vurdering er det vanskelig nok som det er i et enkelt system for søkerne å finne ut av hva som gjelder. Vi har mange veier inn til høyere utdanning og spesielle opptakskrav til enkelte studier som krever særlig kompetanse eller bestemte ferdigheter på bestemte områder, som f.eks. karakterer i matematikk og norsk til lærerutdanning og krav om bestått opptaksprøve til kunstutdanninger. Men vi har én felles forskrift for opptak til grunnutdanninger ved alle universiteter og høyskoler, og den er basert på resultater fra videregående opplæring. I tillegg har vi realkompetanse. Informasjonen er samlet på ett sted. Det er et system som jeg i utgangspunktet ønsker å beholde.

Spørsmålet om Y-veier og hvordan man kan gå videre for å komme inn på høyere utdanning hvis man har en annen type bakgrunn enn generell studiekompetanse, vil bl.a. være et tema i den stortingsmeldingen om grunnopplæringen som vi skal legge fram før påske.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:38:34]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om nye initiativ for å løfte yrkesfagene (Innst. 173 S (2012–2013), jf. Dokument 8:3 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte innenfor den fordelte taletid på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen.

Det blir videre foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:40:00] (ordfører for saken): Først en takk til forslagsstillerne for å ta opp

problemstillinger knyttet til yrkesfagene og behovet for å forbedre disse utdanningsprogrammene.

Etter evalueringene av Kunnskapsløftet viser det seg at reformen ikke har hatt noen særlig positiv betydning, spesielt for yrkesfagene. Det er derfor viktig at stortingsmeldinga som blir lagt fram denne våren, spesielt tar for seg disse fagretningene.

Vi har et tverrpolitisk ønske om å forbedre yrkesfagene, og det er derfor godt at regjeringa allerede er godt i gang med dette. Alle de tiltakene som er godt i gang i barneskolen og i ungdomsskolen, legger grunnlag for det.

Det er innført pålegg om yrkesretting av fellesfagene. Flere fylkeskommuner har arbeidsgrupper og knutepunktskoler som jobber med å yrkesrette fellesfagene innenfor de ulike programområdene. I Oppland, f.eks., er det Gjøvik videregående som har denne knutepunktfunksjonen.

I innstillinga blir det pekt på at enkelte av utdanningsprogrammene er for brede. Det er Senterpartiet enig i, men når det gjelder yrkesretting av fellesfagene, må vi ikke glemme de utfordringene mange skoler sliter med ved at de må slå sammen elever fra ulike programområder i fellesfagene.

På skoler der de f.eks. kun har én klasse i byggfag på 12 elever, kan disse bli satt sammen med elever fra andre programområder. For eksempel kan en da få det slik at elever fra helse- og sosialfag blir satt sammen med elever fra bygg- og anleggsfag. Det betyr at en i én og samme klasse skal yrkesrette for både helse- og sosialfag og bygg- og anleggsfag samtidig. Det er etter vår mening kanskje en mer krevende oppgave enn å yrkesrette innenfor samme programområde, slik det vises til i innstillinga.

I forslaget tas det også til orde for at det offentlige bør øke sine måltall for inntak av lærlinger, men det sies ikke hva en mener dette måltallet bør være. Senterpartiet mener at alle kommuner bør ha som mål å ansette to lærlinger per 1 000 innbyggere. Vi vet det allerede er kommuner som får til dette, og det er ikke nødvendigvis de største kommunene eller de med det bredeste programtilbudet som klarer det.

Det er heller ikke nødvendigvis økt lærlingtilskudd som skal til, men det er absolutt et grep som bør diskuteres. Jeg vil understreke at det er i kommunenes egeninteresse å tilby læreplasser. Det må være like viktig for det offentlige som for det private å sørge for framtidig rekruttering.

Vg3 påbygging er allerede til vurdering. Dette tilbudet bør være begrenset, men ikke fjernes. Det kan være en måte å gå videre på for enkelte, men det vi virkelig trenger, er mer fleksibilitet i sjølve utdanningssystemet. Utviklingen vi har sett når det gjelder Vg3 påbygging, er etter Senterpartiets mening et resultat av at ungdommene vil ha en mer aktiv, mer praktisk og mer fleksibel skole. Det har vi tatt til orde for i flere år. Elevene forsøker å finne en måte å kombinere teori og praksis på sjøl innenfor rammen av de tre årene med sammenhengende rett til videregående utdanning de har til rådighet.

Vi må løse elevenes behov. For å gi elevene mer fleksibilitet, mener vi at elevene må få rett til påbygging etter avlagt fagprøve. Et slikt tilbud vil uansett ikke benyttes av alle som velger yrkesfag.

Vi mener også at det ikke bare er TAF som skal tilbys i fylkene, men at det må prøves ut flere modeller der en kombinerer yrkesfag med allmenne fag. Vi vet at flere fylker også tilbyr HAF, helse- og allmenne fag, og i landbruks- og matmeldinga varslet også regjeringa mulighet for å prøve ut NAF, naturbruk og allmenne fag. Noen fylker tilbyr dette allerede i dag.

Senterpartiet har ved flere anledninger tatt til orde for at det er viktig å unngå et skolesystem som fører ungdommen over i et trygdesystem. Et tiltak i så måte er at fylkeskommunene følger Oppland fylkeskommunes eksempel og fjerner kravet om sammenhengende uttak av den treårige ungdomsretten innenfor femårsperioden.

Det er mange av tiltakene forslagsstillerne har tatt til orde for som allerede er igangsatt eller til vurdering. I tillegg har jeg vist til at det er flere tiltak som må ses i sammenheng for at vi totalt skal styrke yrkesfagene.

Det er viktig av hensyn til ungdommen, skolene og arbeidslivet at vi nå ikke gjør enkeltgrep som ikke ses i sammenheng med andre, bare for å markere at noe må gjøres. Vi må gjøre dette på en god måte til beste for elevene. Derfor er innstillinga fra flertallet i komiteen at forslagene vedlegges protokollen slik at de blir med i det helhetlige arbeidet med å styrke yrkesfagene i stortingsmeldinga som legges fram til våren.

Mette Hanekamhaug (FrP) [12:45:07]: Vi i Fremskrittspartiet ønsker debatten om yrkesfagene velkommen. Frafall i videregående opplæring er noe som opptar oss, og når en vet at majoriteten av dette er fra yrkesfaglige utdanningsløp, er det klart at vi trenger en gjennomgang av dette.

Jeg må si at vi er skuffet over regjeringas totale utmelding i denne debatten i behandlingen av dette forslaget. Vi har forståelse for at det kan være problematisk å gå inn for enkeltforslag før stortingsmeldingen, men at de ikke engang har vist seg villig til å diskutere eller vurdere de ulike forslagene fremmet her, vitner om at de enten ikke har forstått alvoret i dagens situasjon, eller om manglende respekt for de andre partienes ønske om å bedre situasjonen gjennom felles idédugnad og drøftelse.

Representantforslaget tar opp ni forslag, og vi går for syv av disse ni. Vi mener at disse er gode og gjennomførbare og vil bidra til en klar bedring av dagens situasjon. Jeg vil anta at Høyre kommer til å fremlegge argumentasjon som taler for hvert av forslagene, og vi velger derfor å forklare hvorfor vi går imot de to vi gjør.

Når det gjelder det første forslaget i dokumentet, er vi enig i behovet for å tilpasse studieløpet til studieretningen eleven har valgt, slik at undervisningen oppleves som interessant og relevant, men dette byr på praktiske utfordringer. Som representanten Wøien var inne på, er det flere steder at man må slå sammen ulike studieløp for å få til teoriundervisningen. Samtidig er det også store variasjoner innenfor den samme linjen. På bl.a. restaurant- og matfag har man elever som ønsker å bli alt fra kjøttskjærer til konditor, servitør, kokk o.l., og da sier det seg selv at en klar praksisretting av teorien som gis her, kan være veldig vanskelig. Det er nettopp derfor vi i Fremskrittspartiet tidligere har foreslått en spissing av Vg1-tilbudet.

Samtidig er vi opptatt av å heve statusen til yrkesfagene. Vi må ikke se på yrkesfagene som et alternativ til «teorisvake» elever, som man omtaler det som, men heller la det være en karrierevei som er likeverdig studieforberedende. Da er det viktig å anerkjenne teoriens betydning også i yrkesfaglige utdanningsløp og heller ikke snakke om å redusere teori eller ha enklere teori, men heller snakke om hvor abstraksjonsnivået i teoriundervisningen skal ligge.

Forslag fem i dokumentet har vi heller ikke valgt å gå for, da vi anser dette som en svekkelse av det eksisterende tilbudet for elevene. Vi deler bekymringen over at ikke alle yrkesfaglige elever får lærlingplass, og det er derfor vi i Fremskrittspartiet tidligere har foreslått både å øke lærlingtilskuddet og fjerne arbeidsgiveravgiften på lærlinger, nettopp for å sørge for at flere av lærlingene som er kvalifisert til det, får lærlingplass.

Målet er at alle de som ønsker det, har muligheten til det, men realiteten er nå slik at dette ikke er tilfelle i dag. Da er det viktig at det finnes alternative tilbud for dem som ikke får lærlingplass. Dersom vi ikke har det, vil det kunne føre til ytterligere økning i frafallet i videregående. Samtidig er det viktig med valgfrihet i utdanningsløpet og å sørge for at elever som velger yrkesfaglig utdanning de første to årene, får mulighet til å ta allmenn påbygging, nettopp for å kvalifisere seg til høyere utdanning senere. Vi vet at bl.a. de som ønsker å jobbe innenfor helsesektoren, kan velge å ta to år med yrkesfag på skolen for deretter å ta påbygging for å komme inn på høyere utdanning for å bli f.eks. sykepleier, vernepleier, etc. Da må vi sørge for ikke å ta fra dem muligheten til å velge en slik tilnærming med både to års praksis og påbygging senere.

Vi er som sagt veldig glad for at Høyre løfter denne debatten. Selv om vi får en stortingsmelding på dette området, er det viktig å se behovet for å ha mest mulig og en bredest mulig debatt om hvordan vi skal øke gjennomføringsgraden også i yrkesfagene. Vi vet som sagt at det er her størsteparten av frafallet er, og da må også hovedfokuset ligge på hvilke endringer vi kan gjøre for at flere elever faktisk klarer å gjennomføre den videregående opplæringen. Vi er glad for at debatten reises, men vi er skuffet over regjeringas utmelding her. Vi ser derfor fram til hva regjeringa kan bidra med i debatten her i salen i dag.

Presidenten: Presidenten antar at representanten skal ta opp forslaget?

Mette Hanekamhaug (FrP): Jeg tar opp de forslagene der Fremskrittspartiet er medforslagsstiller.

Presidenten: Representanten Mette Hanekamhaug har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Elisabeth Aspaker (H) [12:50:03]: I debatten om Kunnskapsløftet i 2004 kritiserte SV reformen for å gå for langt i å skape et klarere skille mellom yrkesutdanning og studieforberedende utdanning. Men sannheten er at Bondevik II-regjeringen allerede den gang burde gått lenger

for å sikre yrkesfagenes egenart, og at fagopplæringens innhold i enda større grad kunne reflektert det arbeidslivet de unge skal utdannes til.

For tre år siden, i januar 2010, fremmet Høyre ni forslag for et yrkesfagløft fordi utfordringene sto i kø: Fra-fallet holdt seg konstant høyt på en rekke yrkesfag, bransjeorganisasjonene klaget på at flere av de yrkesfaglige studieprogrammene var blitt for generelle, lærlingene stilte ikke lenger så godt forberedt som ønskelig, og mange lærebedrifter opplevde at skolen hadde påført dem en større opplæringsbyrde.

Samfunnets behov for faglært arbeidskraft er økende. Det innebærer at særlig yrkesfagene har prøvd å gjøre seg lekke for ungdom. Det kan dessverre virke som om studiespesialisering likevel har høyere prestisje enn yrkesfagveien til et fagbrev. Høyres forslag går til kjernen av problemet når vi nå – på nytt – foreslår en serie tiltak med det formål å høyne status og prestisje knyttet til yrkesfag. Høyre er grunnleggende uenig i forslaget fra LO og Ap-kretser om å gi generell studiekompetanse etter fagopplæring, for hva kommuniserer et slikt forslag til de unge? Jo, at fagbrevet ikke er likeverdig, og at det først og fremst er studiekompetanse som teller. Om man ikke mener at kravene til studiekompetanse skal senkes, sier det seg selv at dette forslaget heller vil bidra til å undergrave yrkesfagene sin posisjon enn å legge til rette for mer yrkesretting og bedre ivaretagelse av yrkesfagene sin egenart.

Høyres forslag kommer både elever og arbeidslivet i møte. Mer og bedre yrkesretting skal gjøre at lærlingene står godt forberedt den dagen de skal søke lærekontrakt. For Høyre er det også viktig at fagopplæringen settes inn i et nytt perspektiv, og at yrkesveiledningen må stake ut mulige karriereveier også etter et fagbrev. Fagbrevet kan være et stoppested for kortere eller lengre tid, men det kan også fungere som springbrett til f.eks. teknisk fagskole eller ingeniørutdanning via en Y-vei, eller ved nye Y-veier – som fra barne- og ungdomsarbeider og inn i barnehagelærerutdanning. I industrien er det nå rift om de «svarte» ingeniørene – underforstått de som har hatt skitt på fingrene, som har faget i bunn og behersker det, og som i voksen alder tar en ingeniørutdanning.

Forslaget fra kunnskapsministeren om å utvide påbyggingsåret i videregående skole treffer ikke blink. Høyre konstaterer at mange av dem som ender på påbygg, ikke gjør det av fri vilje, men tvinges til det på grunn av stor mangel på læreplasser. Da er det jo her innsatsen må settes inn, og det er her innsatsen på trappes opp. Det er mangel på faglært arbeidskraft, og da må det være en viktig målsetting å bringe flest mulig yrkesfagelever fram til fagbrev ved å stimulere til flere læreplasser – ikke å flikke på påbyggingsåret. På dette punktet er Høyre helt på linje med Elevorganisasjonen, som er tydelig på at elevene ikke etterlyser mer skole og teori, men mer opplæring i bedrift tidligere og mer praktisk læring.

Men la meg her understreke at Høyre vil gi fagarbeidere en livslang rett til å bygge på til studiekompetanse, noe som også representanten Tingelstad Wøien var inne på, og vi vil legge bedre til rette for realkompetansevurdering dersom man senere ønsker å søke seg til høyere ut-

danning. Også her er Høyre og Elevorganisasjonen helt på linje.

Det er nå tre år siden Høyre fremmet de første forslagene for å styrke yrkesfagene, og det er trist å registrere at det ene ungdomskullet etter det andre går ut av yrkesfag uten at de får mulighet til å fullføre til fagbrev – fordi manglende yrkesretting virker demotiverende, fordi det ikke gis mer rom for å konsentrere seg om det faget man satser på fagbrev i, og fordi det fortsatt mangler tusenvis av læreplasser hver høst, noe det fortsatt kommer til å gjøre fordi ambisjonene i den inngåtte «samfunnskontrakten» ikke holder mål.

Når kunnskapsministeren og regjeringen har unnlatt å ta helt nødvendige skritt og henviser til en kommende stortingsmelding, betyr det tapte muligheter for tusenvis av unge og er en mager trøst for alle de unge som i mellomtiden ender som nye skjebner i frafallsstatistikken.

Til høsten er det valg. Det øker mulighetene for et temposkifte i gjennomføring av tiltak som lenge har vært etterlyst av elever, lærere og arbeidslivet. Det står ikke til troende – med alle de erfaringene vi har, og med alle de innspillene vi får – at det må nye stortingsmeldinger til for å gjøre helt fornuftige grep og tilpasninger i yrkesfagopplæringen.

Så tar jeg opp de resterende forslagene i innstillingen.

Presidenten: Da har representanten Elisabeth Aspaker tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:55:29]: Dette forslaget fra representanter fra Høyre er et ganske merkelig forslag. Det ene er fordi de fleste av de forslagene som fremmes her, er langt mindre ambisiøse enn den politikken som regjeringen allerede gjennomfører når det dreier seg om å forsterke yrkesfag. Og noen av forslagene er forslag det bør fremmes synspunkter på i stortingsmeldingen som kommer om noen få uker, noe representantene er godt kjent med. Sannheten er at det ikke har vært så stor oppmerksomhet og så sterk innsats rundt yrkesfagene på veldig, veldig mange år.

Jeg må også si at når jeg hører på representanten Aspakers innlegg, er det mange vesentlige oppdateringer i forhold til å gjøre fornuftige endringer i struktur på videregående opplæring som representanten Aspaker og Høyre ikke har fått med seg, og jeg gleder meg til å legge fram en stortingsmelding som nettopp kan oppdatere på dette området. Det er fordi vi trenger mange flere fagarbeidere framover enn det som utdannes i dag, og det er mange flere av de ungdommene som starter med å velge yrkesfag, som ikke fullfører og tar fagbrev. Så her har vi veldig mye å oppnå.

Jeg har undertegnet en historisk avtale med partene i arbeidslivet om en samfunnskontrakt for å øke antallet lærlingplasser. Vi har forpliktet oss til å samarbeide om å få 20 pst. flere lærlingplasser innen 2015 enn vi hadde i 2011. Og vi er på veldig god vei: Allerede et halvt år etter undertegningen av den avtalen har vi en økning på nesten 700 nye lærlingplasser. Men vi trenger mange flere. Det er en stor overgang fra dem som starter på yrkesfag,

til dem som velger seg over til påbygg, og representanten Aspaker tar helt feil når hun tror at hovedgrunnen til dette er at de ikke får lærlingplass. Vi trenger flere lærlingplasser for at flere skal gjennomføre. Noe av den oppsiktsvekkende forskningen i forbindelse med gjennomgangen av Kunnskapsløftet er at under 10 pst. av de elevene som velger påbygg, sier at de går på påbygg fordi de ikke får læreplass. Veldig mange av dem som går på påbygg, går der fordi de ønsker seg studiekompetanse og opptak til videregående opplæring, og dette er en veldig viktig erkjennelse når vi skal gå igjennom og se på hvordan vi skal lage et godt opplegg for yrkesopplæring.

Det jobbes nå veldig systematisk i alle fylker, og dette har pågått lenge – vi trenger ikke forslag her i Stortinget for å få til det. Det dreier seg om yrkesretting av fellesfagene og yrkesfagene innenfor yrkesopplæringen. Det er opprettet knutepunktskoler i hvert enkelt fylke, som er ressursentre nettopp for å få til en slik yrkesretting, så dette arbeidet er veldig godt i gang.

Dette er en del av den satsingen vi har i forbindelse med Ny GIV, som er en vesentlig del av vårt program for å få flere til å gjennomføre videregående opplæring. I tillegg til det jeg allerede har sagt om yrkesretting, har vi også en omfattende oppdatering av lærere på yrkesfag med tanke på hvordan det skal være mulig å få hospitert og få påfyll for å kunne jobbe systematisk for å få flere til å gjennomføre.

Det har ikke på veldig mange år skjedd så mye rundt yrkesfag som det har gjort de senere årene. Jeg gleder meg til – om kun få uker – å komme tilbake til Stortinget og legge fram en stortingsmelding der yrkesfagene i yrkesopplæringen får en vesentlig plass, men meldingen må ta utgangspunkt i det oppdaterte grunnlaget vi nå har for hvordan dette faktisk gjennomføres. For det er ingen tvil om at fylkene har opprettet altfor mange studieplasser innenfor påbygg – nesten halvparten av dem som velger påbygg, stryker. Halvparten av elevene som går ut av ungdomsskolen, velger seg yrkesfag, men en stor del av dem går over til påbygg i løpet av studieløpet. Mange av dem har planlagt det før de starter på yrkesfag fordi de ønsker seg en mindre teoretisk og mer praktisk tilnærming til å ta studieforberedende. Når fylkene i tillegg tilbyr påbyggingsåret, som er det tøffeste året i hele den videregående opplæringen, til elever som har strøket i et fag eller to på Vg1 og Vg2, og 80 pst. av dem stryker (presidenten klubber), da er det et veldig stort misforhold som vi må ha gode forslag til for hvordan vi skal rette opp (presidenten klubber), og det skal jeg komme tilbake til.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:00:55]: Statsråden peker på den kommende meldingen for yrkesfagene. Vi er utrolig glad for at denne meldingen kommer, nettopp fordi vi mener det er viktig å ha hovedfokus på yrkesfagene framover. Men samtidig er det, som jeg også nevnte i mitt innlegg, veldig skuffende at regjeringspartiene ikke velger

å ta opp til drøftelse eller bidra i debatten og diskusjonen rundt noen av de forslagene som blir fremmet i representantforslaget. Uansett om det skal komme en stortingsmelding senere eller ikke, mener vi i Fremskrittspartiet at det er viktig å ha en konstruktiv debatt og meningsutveksling mellom partiene, nettopp for å komme fram til best mulig løsninger.

Mitt spørsmål til statsråden er simpelthen: Hvorfor ønsker ikke regjeringspartiene å bidra i denne debatten? Er det simpelthen fordi man mener at ingen av opposisjonspartiene har noe konstruktivt å bidra med i denne debatten framover?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:01:56]: Det er opposisjonens privilegium å legge fram forslag i Stortinget om stortingsmeldinger som de vet regjeringen holder på å ferdigstille for framlegging, og dette er nettopp et sånt eksempel. Jeg kritiserer ikke Høyre for det – jeg har selv gjort det mange ganger da jeg var i opposisjon.

Jeg skal gå igjennom disse forslagene veldig fort:

- Punkt 1 er gjennomført mye mer ambisiøst enn det Høyre holder på med.
- Punkt 2 er gjennomført mye mer ambisiøst enn det Høyre holder på med.
- Punkt 3 er gjennomført langt mer ambisiøst enn noen sinne.
- Punkt 4: Forsøk pågår i samarbeid med Troms fylkeskommune.
- Punkt 5 er et strukturspørsmål, som vi kommer tilbake til i vår stortingsmelding.
- Punkt 6 er også et strukturspørsmål, som hele Stortinget nå vet at er til behandling.
- Punkt 7: Dette er det fullt mulig å gjøre i dag – gå i gang, bare hold på!
- Punkt 8 er også en sak som vi har vært innom tidligere.
- Punkt 9 om verktøy tror jeg kanskje (presidenten klubber) kan ordnes lokalt ... (Presidenten klubber.)

Presidenten: Presidenten ber om at statsråden respekterer den tilmålte taletid.

Elisabeth Aspaker (H) [13:03:20]: Jeg konstaterer at det heller ikke her er vilje til verken å lytte til eller gå inn i reelle drøftinger med hensyn til de forslagene som er lagt på bordet. Jeg minner statsråden om at første gang vi fremmet flere av disse forslagene, var i januar 2010, og det har siden gått tre–fire kull ut av videregående skole som sliter med store problemer fordi de ikke har fått gjort de valgene de helst skulle ønsket.

Jeg synes også statsråden nå motsier seg selv. På den ene siden sier hun at fylkeskommunene har opprettet altfor mange påbyggingsklasser, for deretter å bruke som argument mot Høyres forslag at det jo ikke er så mange som velger påbygg, fordi de ikke må. Så jeg forstår ikke helt sammenhengen her.

Men jeg har lyst til å utfordre statsråden på dette med statlige lærlinger. Det er altså sånn at staten i dag har 800 lærlinger og 145 000 ansatte i statlig sektor. Så skal man få 20 pst. flere lærlinger i løpet av to år, dvs. 960 lærlinger.

Er det et bidrag til å skaffe lærlingeplass til de 5 000–8 000 som mangler dette hver høst?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:04:24]: Jeg gleder meg til å bringe mer klarhet for Høyre og representanten Aspaker i situasjonen rundt videregående opplæring. Det jeg tror at representanten Aspaker og Høyre hadde stått seg på, er å være litt mer oppdatert på hva som faktisk foregår rundt omkring i Skole-Norge når det gjelder innsats og yrkesretting av yrkesopplæringen. Det er nemlig et meget omfattende arbeid.

Jeg er glad for å være med på det, men den jobben gjøres først og fremst av dem som jobber i videregående opplæring. Det er et omfattende samarbeid, med utgangspunkt i Ny GIV, i fylkenes eget engasjement og i samarbeid med arbeidslivet.

Vi har inngått en avtale med arbeidslivets parter. Det er veldig interessant, for vi har ny, oppdatert kunnskap også fra Fafo om forskjellen mellom private bedrifter som tar inn lærlinger, og dem som ikke gjør det. Det er mange av dem som ikke tar inn lærlinger i dag, som til forveksling er lik dem som faktisk tar inn lærlinger, så vi har et mye større potensial. (Presidenten klubber.) Og den offentlige andelen (presidenten klubber) må selvfølgelig også opprettholdes.

Presidenten: Presidenten leder dette møtet innenfor det reglementet som er vedtatt av Stortinget. Det gjelder også for statsråd Halvorsen.

Elisabeth Aspaker (H) [13:05:39]: Jeg konstaterer at statsråden mener at 960 lærlinger i statlig sektor er «gulle godt» når det mangler tusenvis av lærlingplasser hver høst.

Men jeg vil tilbake til dette med yrkesretting. I fjor vår gjorde Utdanningsdirektoratet en kartlegging gjennom fylkeskommunene og de videregående skolene. Man så på hvordan man hadde fulgt opp den forskriftsendringen som kom, der man ble pålagt å yrkesrette både fellesfagene og yrkesfagene mer. En stor andel av fylkeskommunene og en stor andel av skolene hadde ikke forholdt seg til denne forskriften. Høyre har også foreslått at man skal tillate lokalt gitte eksamener i den andre enden, fordi det ifølge lærerne betyr mye med hensyn til å få til reell yrkesretting innenfor både fellesfagene og programfagene.

Spørsmålet er: Er ikke det et forslag som statsråden mener er på sin plass å vurdere som et viktig tiltak?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:06:39]: Når det gjelder lærlingplasser i statlig sektor, skal min kollega Rigmor Aasrud og jeg opprette et eget opplæringskontor – dvs. det er gjort – for nettopp å følge opp arbeidet med lærlinger i staten. Jeg har lyst til å gjøre oppmerksom på en annen ting, og det er at man ved offentlige innkjøp kan stille krav om at man handler med lærlingbedrifter, og det er også en viktig del av statens mulighet til å påvirke lærlingplasser. Så her har vi fullt trykk hele veien.

Når det gjelder yrkesretting, har det altså nå de siste par årene vært gjennomført et systematisk arbeid i alle fylker – sponset av staten, av den rød-grønne regjeringen – for

å yrkesrette fellesfagene og ellers bidra til at man klarer å få til en opplæring som ikke bare er sånn at elevene på yrkesfag blir motivert, men at de også får med seg den kunnskapen de trenger, som er på mer generell basis. Så her foregår det utrolig mye (presidenten klubber) som Høyre ikke vet om.

Mette Hanekamhaug (FrP) [13:07:56]: Jeg vil gå inn på litt av det statsråden svarte på forrige replikk, bl.a. gjelder det punkt 7 i forslaget, at man ønsker at regjeringa tar initiativ til mer effektiv formidling, og der svaret var: Ja, det er mulig – sett i gang! Problemet er at dette ikke gjøres i dag. Det er jo nettopp det man ønsker, at det skal tas initiativ til at det blir gjort.

Når det gjelder punkt 8, TAF-ordningen, har det forekommet diskusjon om regelendringer som gjør at TAF-ordningen kan svekkes og i verste fall vil bortfalle, slik det faktisk er i dag. Statsråden kunne heller gått mer inn på hva man ønsker for TAF-ordningen framover, da vi vet at den er truet nå.

Når det gjelder punkt 9, var statsråden inne på at dette er kommunenes ansvar. Nei, for det første er det fylkeskommunenes ansvar. For det andre ser vi at fylkeskommunenes økonomi i stor grad ikke er god nok, og at utstyrs-parken, som det her vises til, ikke er god nok.

Da blir spørsmålet til statsråden: Hvordan skal man ivareta disse forslagene som hun så nonsjaltant avviser?

Statsråd Kristin Halvorsen [13:09:00]: Punkt 8 i forslaget er en helt klar del av strukturen.

Punkt 7: Dette foregår mellom fylker, og jeg håper at alle kan bruke de kontaktene de har med sine fylkespolitikere, nettopp til å få til et bedre samarbeid på dette området.

Når det gjelder punkt 9, dreide vel det seg om noen elever som ikke fikk lov til å bruke spikerpistol, og ikke det andre poenget som Hanekamhaug tok opp, nemlig at det er noen utfordringer når det gjelder videregående skolars utstyrsпарк. Men når det gjelder bruken av akkurat spikerpistol, tror jeg faktisk det er viktig at fagfolk som er i nærkontakt med lærlinger og elever, bruker vett og forstand. Stortingets kompetanse når det gjelder spikerpistoler, er kanskje litt begrenset.

Presidenten: Replikskordskiftet er avsluttet.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [13:10:08]: Yrkesopplæringen er en svært viktig del av en helhetlig utdanningspolitikk. God kompetanse fra videregående opplæring øker sterkt sannsynligheten for deltakelse i videre utdanning eller yrkesliv.

Etterspørselen etter godt kvalifiserte fagarbeidere er økende i de fleste bransjer. Næringslivet har i dag, og vil også i fremtiden, ha et stort behov for kompetente medarbeidere.

Det store frafallet i dagens skole er derfor et stort problem for den enkelte elev og for samfunnet som helhet. Den største utfordringen er det høye frafallet på yrkesfag og i overgangen fra skole til læreplass. Her mener Høyre at

det kreves en mer målrettet innsats for at langt flere elever enn i dag kan fullføre utdanningsløpet.

God tilgang på læreplasser er avgjørende i kampen mot frafall. Høyre har derfor foreslått å øke lærlingtilskuddet til bedrifter som tar inn nye lærlinger. Vi ønsker mer yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige studieprogram, og vi mener det er viktig at elever som ikke får læreplass, kan gis et godt alternativt tilbud, slik at de har gode forutsetninger for å avlegge fagprøven.

Kompetente lærere er en svært viktig del av arbeidet med å løfte yrkesfagene, og mange ulike yrkesutøvere besitter verdifull kompetanse som de ønsker å dele med elevene i skolen.

For å gjøre elevene bedre forberedt til det arbeidslivet som venter dem, er det viktig å bygge ned barrierene mellom arbeidsliv og skole.

En måte å gjøre dette på er å rekruttere lærere fra næringslivet. Skolen må være mer bevisst det å knytte til seg kompetansearbeidskraft og personer med et godt nettverk til bedrifter og næringsliv.

Skal en lykkes med å rekruttere dyktige fagpersoner fra bedrifter i nærmiljøet, må det også legges til rette for gode desentraliserte utdanningstilbud.

Beskjeden er klar: En må knytte undervisningen i skolen nærmere næringslivet. Det må legges bedre til rette for at erfarne fagfolk gis tilgang til pedagogisk tilleggskompetanse for å kunne bli lærere i yrkesfag.

Dette var faktisk den beskjeden vi fikk da Høyre og Fremskrittspartiet, ved undertegnede og Mette Hanekamhaug, besøkte Stranda vidaregåande skule, der Ole Bjørn Hjellegjerde, en gründer med breddeerfaring fra næringslivet, underviste i entreprenørskap. Han fortalte at han stortrives i jobben, men at det må legges langt bedre til rette for at de som jobber i næringslivet, får mulighet til å komme ut og også være i skolen.

Henning Warloe (H) [13:13:20]: Det er påfallende at Stortingets største parti, Arbeiderpartiet, velger ikke å delta i denne debatten.

I Høyre er vi iallfall opptatt av å gjøre noe for yrkesfagene. Dessverre går det for lang tid mellom hver gang noe skjer. Den rød-grønne regjeringen har som kjent styrt i snart åtte år. Representantforslaget vi nå debatterer, inneholder ni konkrete forslag for å styrke yrkesfagene.

Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiets innfallsvinkel er å avvente en stortingsmelding. En stortingsmelding er bra når den kommer på dette feltet, men yrkesfagene trenger først og fremst handling. Det er på det rene at vi kommer til å trenge faglært arbeidskraft i større grad i fremtidens arbeidsliv, og grunnlaget for å ha nok kompetent arbeidskraft i fremtiden legges nå.

Dette har vi i Høyre tatt inn over oss, og det er derfor vi nok engang fremmer et forslag som vi kaller yrkesfagløftet. Jeg skulle ønske at vi, når vi fremmer et slikt forslag for Stortinget, hadde blitt møtt med noe annet enn en arrogant holdning – vil jeg kalle det – fra statsrådets side.

Fra denne talerstolen har jeg selv en rekke ganger tatt opp spørsmålet knyttet til gutters situasjon i skolen i dag. Vi vet at gutter er overrepresentert i en rekke negative sta-

tistikker, bl.a. i frafallsstatistikken. Det er også relevant for denne debatten. Vi vet at mange gutter søker seg til yrkesfag. Ofte er dette i håp om å møte en annen skolehverdag enn den de hadde på ungdomsskolen. Så er det etter all sannsynlighet det motsatte som skjer. De møter mer av den skolehverdagen de hadde problemer med på ungdomsskolen, med andre ord mer teori. Dette er lite egnet til å løfte motivasjonen deres for å utdanne seg videre.

Det er derfor Høyres forslag om å sørge for at forskriftsendringene om yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogrammer følges opp, er viktig. Vi må sørge for at undervisningen yrkesrettes i langt større grad enn det som skjer i dag, slik at elevene får bedre innsikt i hvordan fagene de lærer seg, utøves i praksis, og dermed får mer motivasjon for å fullføre utdanningen.

Vi kommer heller ikke utenom det faktum at for å gi yrkesfagene et løft, må vi sørge for at flere får lærlingplass. Her synes jeg regjeringens innsats er for svak. Statsråden har vist til samfunnskontrakten som ble undertegnet med partene i arbeidslivet våren 2012, men jeg mener kontraktens mål for statlige virksomheters inntak av lærlinger ikke er ambisiøst nok.

Helt til slutt noe av det jeg begynte med: Denne debatten viser en manglende interesse for yrkesfag. Vi må løfte yrkesfagenes status og gjenreise det vi tidligere kalte yrkesstolthet.

Elisabeth Aspaker (H) [13:16:45]: Jeg hadde faktisk ikke trodd at det stort sett var Høyre som skulle komme til å ha ordet i denne saken.

Jeg har også lyst til si at jeg ikke oppfatter den debatten vi har hatt i dag, som noen samarbeidsinvtitt. Jeg synes at statsråden har avfeid forslagene fra Høyre med en lettvinthet man sjelden opplever i denne salen, og det beklager jeg.

Det er alvorlig at så mange elever dropper ut av videregående opplæring. Det er alvorlig når vi vet hvor skoen trykker. Det er alvorlig at vi ikke på tre år greier å pare bona og få fram flere lærlingplasser når vi vet at det i stor grad er der vi har veldig, veldig mye å hente

Høyre har utfordret regjeringen på å øke lærlingtilskuddet. Vi har utfordret regjeringen på å motivere og skaffe til veie flere lærebedrifter. Vi har altså gang på gang pekt på at staten har et stort ansvar ved å gå foran som et godt eksempel.

Det er 145 000 årsverk i statlig sektor, over hele landet. Selv i mindre kommuner, hvor man kanskje skulle ønske at man hadde større bredde av lærlingplasser å tilby ungdommen sin, kunne staten være med og skape den bredden i tilbudet av lærebedrifter.

Jeg konstaterer at det ble sendt ut en pressemelding, eller hva det var, den 24. oktober. Da skulle man opprette det statlige lærlingkontoret. Men hva er det man tilbyr? Jo, man tilbyr et lærlingkontor som skal formidle statlige læreplasser i Oslo og Akershus. Hva med resten av landet? Når skal staten stille opp og bidra til at ungdom også der kan få tilgang på læreplasser innenfor statlig sektor?

Den eneste som gjør jobben, er Forsvaret. Veisektoren gjør det ikke. Sykehussektoren gjør det ikke. Nav-sektoren

gjør det ikke. Ligningssektoren gjør det ikke. Sånn kunne jeg fortsette å liste opp store statlige enheter som har masse rom for å kunne være gode potensielle lærebedrifter.

Det er lett å si at fylkeskommunene må samarbeide om lærlingplasser. Men det er jo elevene som blir tapere når vi ser at det ikke skjer. Det er regional ubalanse i hvor læreplassene er i forhold til hvor fagene er, og hvor behovene for arbeidskraft er. Da synes Høyre at nasjonale myndigheter bør påta seg et koordineringsansvar og sørge for at man får systemer som gjør at elevene blir vinnere i systemet og ikke, sånn som i dag, tapere i systemet.

Så har jeg lyst til å si til slutt når statsråden raljerer over denne spikerpistolen og sier at der kan ikke Stortinget bestemme. Det er ikke poenget til Høyre. Poenget til Høyre er at her har Arbeidstilsynet gått inn med et forbud, og vi har ikke greid å komme i en dialog. Det er klart at skolen må sørge for opplæring i bruk av denne typen verktøy. Men så må man ha en fornuftig dialog som gjør at man ikke kan frata elevene muligheten til å få opplæring i et verktøy som er helt normalt å bruke innenfor faget.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:20:06]: Dette er egentlig en litt rar debatt, synes jeg. Det virker som om de som er forslagsstillere her, er sure fordi komiteen ikke har valgt å skrive side opp og side ned og kommentert deres forslag.

Warloe sier vi trenger handling. Det er nettopp det som er poenget. Det skjer jo ting hele tida, og da er det ikke nødvendig å kommentere dette opp og i mente. Det som er til vurdering, skal vi ta fram i den stortingsmeldinga som kommer. De innspillene som nå har kommet fra forslagsstillerne, vil sjølsagt også bli vurdert opp mot en sånn stortingsmelding.

Jeg må si at mange av de forslagene som er fremmet her, tenker jeg at jeg egentlig ikke har så veldig lyst til å kommentere – jeg synes rett og slett de ikke er gode nok. Jeg synes de viser – som statsråden sier – delvis mangel på innsikt i hva yrkesfagene faktisk er. Når det prates om at en er fornærmet fordi vi ikke yrkesretter nok, er det for meg litt merkelig. Det står i forskrift. Det er innført knutepunktskoler i alle fylkeskommuner. De har egne arbeidsgrupper. Sjølsagt kan det bli bedre, men det hjelper ikke om vi her vedtar det en gang til. Det er fylkeskommunenes ansvar å følge opp dette nå.

Når det gjelder det å ta inn arbeidskraft fra yrkeslivet til undervise i skolen: Selvfølgelig er det mulig. Vi har også Lektor 2-ordninga, det er en mulighet. Det er mulighet for hospitering i dag. Det er heller ingen i dag som nekter skoler å gjøre dette.

Når det gjelder dette med lærlinger, er det kanskje ikke lærlingtilskuddet vi bør tenke mest på. Representanten Aspaker er veldig opptatt av – det tror jeg vi alle er – at vi må ha flere lærlingplasser i statlig sektor. Men det trenger vi jammen i kommunene også, rett og slett. Det er ikke de store kommunene – som Oslo, f.eks. – som har flest antall lærlinger per 1 000 innbyggere. Selvfølgelig er det mange av våre partikolleger rundt omkring som gjør en mye bedre jobb når det gjelder det å ta inn lærlinger.

Når det gjelder Vg3, foreslår Høyre å fjerne Vg3 på-

bygging. Jeg er uenig i det, jeg synes det er uklokt å gjøre det. Fremskrittspartiet er enig med posisjonen når det gjelder akkurat det. Jeg tror det er klokt å beholde Vg3, for vi er nødt til å ha et slikt tilbud. Men da må vi også være klar over det som statsråden sa i sitt innlegg: Under 10 pst. av dem som velger påbygging, velger det på grunn av at de ikke har fått lærlingplass. Det er ikke dette som er den store hovedgrunnen. Den store hovedgrunnen er at vi ikke har laget et system som er fleksibelt nok, et system som gjør at elever får mulighet til å velge både litt teori og litt praksis. Systemet hindrer dem. Vi prøver å få til dette innenfor de tre årene de har rett til videregående opplæring. Så stryker de – de har ikke fagbrev, og de har heller ikke studiekompetanse. Da må vi endre systemet. Forslaget som er fremmet her, er ikke noe svar på hvordan vi skal endre systemet.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:23:21]: De forslagene som har vært til behandling her i dag, har ikke regjeringspartiene «kastet seg rundt halsen på». Det skyldes ikke at de er for offensive eller ambisiøse, det skyldes det motsatte. Det skyldes at regjeringen sammen med fylkene allerede i flere år har jobbet for å yrkesrette yrkesopplæringen, har jobbet for å få opp antall lærlingplasser. Fra 2010 til 2011 økte antall lærlingplasser med 20 pst. Nå er vi i gang med ny opptrapping fram til 2015. Det har ikke på mange år vært jobbet så systematisk med å øke innsatsen for og oppmerksomheten rundt yrkesfagene. Det er hovedproblemet med de forslagene som Høyre har kommet med.

Det er forholdsvis sjelden man opplever i Stortinget at opposisjonen fremmer innenfor et område forslag som er mindre ambisiøse enn dem regjeringen selv gjennomfører. Det er tilfellet for de første forslagene her.

Når det gjelder struktur, må jeg si jeg gleder meg til å legge fram meldingen som gir oss ny, oppdatert og systematisert kunnskap om gjennomføringen av videregående opplæring.

Nesten en fjerdedel av dem som går ut av videregående skole, har valgt påbygging. Halvparten av disse elevene stryker. Det vi ser veldig tydelig, er at elever på videregående skole har prøvd å lage seg en slags tredje vei, der de ønsker både å få studiekompetanse og å få en mer praktisk tilnærmet opplæring. Da nytter det ikke bare å flikke lite grann her og der i det som er strukturen – vi må gå igjennom og se veldig tydelig på hvordan vi kan klare å få et bedre løp mellom yrkesfag/praktisk opplæring og det å få studiekompetanse.

Dette er en av de veldig spennende problemstillingene som vi kommer tilbake til i meldingen. Hele Stortinget vet at vi har jobbet veldig lenge med dette – som også saksordføreren var inne på. Men det er ikke noe vi gjør i et vaku-um, vi gjør det i nær dialog og diskusjon med de ulike bransjene og næringene. Noe av det som har vært utfordringen her, er at fagbrev og svennebrev jo er ganske forskjellige, og at vi må tenke litt mer skreddersøm også rundt dem.

Jeg gleder meg til å komme tilbake og oppdatere Stortinget når det gjelder det kunnskapsgrunnlaget som er nødvendig for å ta diskusjonen om hva som er en fornuftig vei videre for bl.a. videregående opplæring og for yrkesfage-

ne. Det er interessant forskning som bør ligge i bunnen når vi diskuterer ny struktur.

Presidenten: Representanten Elisabeth Aspaker har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Elisabeth Aspaker (H) [13:26:39]: Høyre har fremmet 18 forslag – ni forslag for tre år siden og ni nye forslag i fjor høst. Jeg konstaterer at uansett hva statsråden sier her i dag, er elevorganisasjonen like utålmodig som Høyre etter å se resultater. Det er mulig man snakker mye og tenker mye, men det handler jo om den berømte gjennomføringsevnen. Uansett hvor ofte man sier man samarbeider med fylkeskommunene, er det de faktiske resultatene der ute som teller. Tilbakemeldingen fra bransjene og fra elevene er at man ikke får det til – man lykkes ikke så godt med yrkesrettingen som man burde gjøre.

Det siste jeg skal si, gjelder Vg3 påbygging. Yrkesfag må lede til fagbrev, eller så må elvene begynne på studie-spesialisering – hvis det er det de har tenkt seg. Derfor foreslår Høyre et toårig løp med teori og praksis, slik at de elevene som ikke får læreplass, også skal kunne ta fagbrev.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:27:58]: Jeg har lyst til bare å ha en liten kommentar til slutt. Det hjelper ikke om en har 18 forslag, 40 forslag, 90 forslag eller 1 forslag – hvis forslagene er dårlige. Det hjelper ikke. Det er akkurat det samme som å si: Det hjelper heller ikke å ha 50 timer i matematikk i barneskolen hvis de 50 timene har dårlig innhold.

Jeg brenner for yrkesfagene. Jeg er veldig opptatt av at yrkesfagene skal bli best mulig, men jeg hørte nå representanten Aspaker si: Dere som skal bli fagarbeidere, skal velge en ren yrkesfaglinje når dere er 16, eller så får dere velge studiespesialisering.

Det er ikke det ungdommen ønsker seg i dag. I dag ønsker ungdommen seg mulighet til å gå yrkesfag og å bli ingeniør. Det oppfordrer vi jo til når vi prater i fine ordelag om y-veien osv. Da skjønner jeg ikke hvorfor vi skal ha et system som legger til rette for at vi ikke greier å få igjen de elever som ønsker seg akkurat det. Det er dette stortingsmeldinga kommer til å gripe fatt i, tror jeg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:29:14]

Interpellasjon fra representanten Svein Harberg til kunnskapsministeren:

«Sykepleierutdanningen er en viktig del av norsk helsevesen. Utdanningen må holde høy faglig kvalitet og sørge for at studentene lærer de nødvendige ferdighetene for å mestre dette viktige yrket. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning har nylig presentert en rapport som omhandler sykepleierutdanningen. Et av funnene i rapporten er at det er avdekket relativt store forskjeller mellom læresteder med hensyn til tilsøking, opp-

taksgrunnlag, antall studenter per tilsatt, strykprosent, karakterer, frafall og vurderingsformer. Dette er urovekende og tyder på betydelige forskjeller i kvaliteten fra en utdanningsinstitusjon til en annen.

Vil statsråden ta initiativ til å innrette eksamen på slutten av sykepleierutdanningen på en slik måte at det dokumenteres at studentene som består, har lært det de skal og har en felles grunnleggende kompetanse som skaper trygghet for ansettelser og behandling i helsevesenet?»

Svein Harberg (H) [13:30:31]: Først må jeg si at jeg lurte på om jeg skulle tegne meg på talerlisten i forrige sak da det ble snakk om kompetanse på spikerpistoler – den er kanskje større i salen enn det statsråden er klar over, både på godt og vondt.

Nå skal vi over på et annet tema, der i hvert fall undertegnedes fagkompetanse er blank, men det er en spennende debatt.

Jeg er glad for denne anledningen til å løfte en debatt om innholdet i sykepleierutdanningen. Jeg er selvfølgelig ikke like fornøyd med bakgrunnen for at jeg løfter denne debatten nå, nemlig rapporten fra NIFU og oppslag i pressen i høst som peker på store utfordringer med forskjeller i kunnskapsgrunnlaget til sykepleierstudentene både underveis i studiene og etter fullførte studier. Når slike oppslag når oss, er det viktig at vi tar det på alvor.

Jeg må starte med å presisere at jeg er svært glad for alle dem som velger å ta en utdanning innen helsefagene. Dette er arbeidskraft vi har stort behov for, og la meg slå fast at vi setter pris på de mange gode lærerne som daglig gjør en innsats for å utdanne nye, gode sykepleiere, og alle studentene som arbeider hardt for å bli dyktige medarbeidere i helsetilbudet vårt. Det er avgjørende for et godt helsetilbud at innbyggerne er trygge på og har tillit til den hjelpen de får, og det er vår oppgave som politikere å legge til rette for at slik tillit kan opparbeides.

Utfordringen er imidlertid gitt oss gjennom de tilbakemeldingene vi har fått gjennom rapporten. Først vil jeg gripe fatt i behovet for en felles plattform med tanke på de grunnleggende ferdighetene som sykepleiere skal ha. Vi snakker om grunnleggende ferdigheter i grunnskolen, og i dette yrket ser vi fort at det er de samme ferdighetene det er behov for.

Jeg kjente selv utryggheten gripe fatt i meg, på tross av gode erfaringer med helsevesenet, da vi kunne lese om alle studentene som underveis i studiet ikke greide oppgavene med å regne ut medisindosering. I et yrke som, brutalt nok, ikke har noe særlig rom for prøving og feiling, sier det seg selv at grunnleggende ferdigheter må ligge til grunn, og at ferdighetene må komme på plass på en slik måte at alle kan vite at uansett hvor du har tatt din utdanning, kan du raskt og korrekt regne ut hvordan pasientene skal medisineres.

Sykepleierforbundet mener at et karakterkrav i matte, engelsk og norsk på 3 eller bedre må på plass. Etter vår mening må vi ta dette på alvor og få på plass klare opptakskrav som sikrer grunnlag for riktige løsninger på teoretiske oppgaver i yrket.

En annen klar tilbakemelding i rapporten fra NIFU er at det er store forskjeller i praksistilpasning av undervisnin-

gen. Dette peker først og fremst på manglende system for oppfølging av de ansatte på sykepleierutdanningene. Behovet både for å vedlikeholde egen praksiserfaring og å få erfaring med nye hjelpemidler og behandlingsmetoder er avgjørende for å kunne gi studentene god hjelp og trygghet i utførelsen av oppgavene. Gode ordninger for slik oppdatering hos de faglig ansatte som underviser, synes å være en stor utfordring, og rapporten må i så henseende være en klar påminning til utdanningsinstitusjonene om å ta dette på alvor og få på plass bedre løsninger.

Sykepleierutdanningen er ikke den eneste utdanningen der det pekes på at det blir stadig flere studenter som skal ha hjelp fra det samme antall faglig ansatte. Handlingsrommet i sektoren er redusert, og dette påvirker selvsagt studiekvaliteten. Vårt ønske om å opprettholde et velferdstilbud og et helsevesen av høy kvalitet må følges opp med de nødvendige ressurser for å sikre studiekvaliteten ved helseutdanningene.

Svært forskjellig søknadsgrunnlag ved de 28 forskjellige utdanningsstedene, og dermed varierende terskel for å komme inn på sykepleierstudiet, i kombinasjon med varierende praksistilpasning og varierende tilgang på faglig ansatte under studiene skaper derfor åpenbart forskjeller i kunnskapsgrunnlaget og ferdighetene hos de kandidatene som uteksamineres.

Det siste punktet jeg vil følge opp, er hva dette kan medføre for dem som har tatt studiene. Når faglige ledere med ansettelsesansvar i helseinstitusjoner på Østlandet sier klart fra om at studenter fra enkelte læresteder ikke blir vurdert ved ansettelser, viser det at disse studentene er blitt holdt for narr. Ingen har fortalt dem at det vil bli vanskelig å få arbeid, i et yrke det er stort behov for, fordi de valgte feil lærested. Slik skal det selvsagt ikke være. Slik kan det ikke fortsette.

Flere aktører må bidra til å bedre denne situasjonen, og flere tiltak må til. Noe kan lærestedene gripe fatt i. Ansvar for oppdatering av egne ansatte er deres ansvar, og det må de finne gode løsninger på sammen med helsetilbudene i sin region.

Handlingsrommet til lærestedene må bedres. Det gjøres i de årlige tildelinger i budsjettet, i tildelingsbrev og ved fordeling av studieplasser. Det må regjeringen ta på alvor både i revidert budsjett og i neste budsjettbehandling.

De grunnleggende kunnskapene til de kandidater som starter studiene, må bygges opp gjennom en rekke tiltak gjennomgående i hele studieløpet i norsk utdanning, og karakterkrav må være ett av disse tiltakene.

I interpellasjonen levert til kunnskapsministeren har jeg spesielt grepet fatt i et tiltak som kan hjelpe til å bygge opp tilliten til sykepleierutdanningen, og ikke minst gi alle som fullfører studiene, samme mulighet til stillinger i sektoren. Det må på plass en dokumentasjon på at kompetansen er på plass, på samme nivå, hos kandidatene fra de forskjellige lærestedene. Sykepleierforbundet har tatt til orde for en nasjonal prøve ved slutten av studiet for å kunne dokumentere dette. Det synes vi i Høyre er en god idé. En slik prøve kan brukes til å stadfeste nødvendig kunnskap og kan gjerne brukes sammen med en prøve på områder som det enkelte lærested vil dokumentere utover dette minimum. Når

en slik prøve kan dokumentere at de grunnleggende kunnskapene er på plass, og kandidatene er trygge på de oppgaver de skal utføre i hverdagen, bør dette kunne gi grunnlag for at alle er relevante søkere til stillinger i helsesektoren. Jeg oppfordrer derfor i dag statsråden til å ta initiativ til en slik prøve og eksamensløsning, og håper hun vil følge opp det.

Jeg har behov for å avslutte med noe av det samme jeg begynte med: Vi har mange gode medarbeidere i helsevesenet i dag. De gjør en formidabel innsats i en hektisk hverdag. Det tror jeg er en opplevelse de fleste av oss har. Mitt engasjement på bakgrunn av NIFUs rapport og oppslag i media er at vi fortsatt skal føle det slik, og at det skal være attraktivt og godt å ha sitt arbeid i helsevesenet. På den måten kan vi sikre den nødvendige rekruttering til yrket. Det har vi felles interesse av.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:37:49]: Det er en viktig og interessant problemstilling som Svein Harberg reiser i denne interpellasjonen. Med utgangspunkt i sykepleierutdanningene kan vi kanskje også reise noen litt mer prinsipielle debatter rundt hvordan man skal styre høyere utdanning. Jeg håper jeg rekker å komme så langt i innlegget – hvis ikke, har vi sjansen senere.

Jeg er selvsagt kjent med den rapporten fra NIFU som det bl.a. vises til her, som belyser ulike forhold som påvirker kvaliteten i sykepleierutdanningen.

Undersøkelsen tar for seg bl.a. opptakskrav, vurderingsformer og kvalitet i sykepleierutdanningen og konkluderer med at det kan skjule seg mulige kvalitetsforskjeller og forskjeller i de krav som stilles til studentene. Det gis imidlertid ikke noen veldig klare svar på om det er tilfellet eller ikke.

Det er universiteter og høyskoler som er ansvarlig for kvaliteten i utdanningene, og at kandidatene oppnår det forventede læringsutbyttet. Universiteter og høyskoler har kvalitetssikringssystemer som skal avdekke avvik og problemer med kvaliteten, og som skal sikre at de blir utbedret. Kvalitetssikringssystemene er som kjent akkreditert av tilsynsorganet NOKUT. NOKUT arbeider nå med å utvikle tilsynet av høyere utdanning for at det skal bli mer effektivt og målrettet.

Ansvar for utdanningskvaliteten innebærer også at universiteter og høyskoler har faglige fullmakter til å velge hvordan de vil organisere utdanningen og et ansvar for å vurdere læringsformer og antall undervisere per student. Det betyr at det vil være forskjeller mellom institusjoner. Variasjoner gir ikke nødvendigvis grunnlag for bekymring.

Undersøkelsen fra NIFU peker også på en tendens med lavere karaktersnitt ved opptak til sykepleierutdanningen. Dette er en del av en generell trend for mange profesjonsutdanninger. Årsaken til dette oppgis i undersøkelsen å være at opptakstallene har økt mer enn antall førstevalgssøkere de senere årene. Fra regjeringens side har det vært en bevisst strategi å øke antallet studieplasser for å møte samfunnets og ikke minst helsetjenestens behov for kompetanse. Men det betyr ikke at kvaliteten skal reduseres i sykepleierutdanningen.

Oppslag i mediene, som det i forrige uke om høy stryk-

prosent i sykdomslære ved Høgskolen i Oslo og Akershus, skal tas på alvor og føre til at utdanningsinstitusjonen gjennomfører en grundig analyse av undervisningsopplegget for å avdekke hva som kan være årsaken og hvilke tiltak som må settes i verk for å forebygge at det samme skjer igjen. Dette er en viktig del av arbeidet med kvalitetssikring ved utdanningsinstitusjonene. Det er i tillegg fra flere hold uttrykt bekymring for strykprosenten i medikamentregning ved flere anledninger. Høyre og Fremskrittspartiet har som svar på dette foreslått å skjerpe kravene for å komme inn på sykepleierutdanningen. Det vil i tilfelle få dramatiske konsekvenser for opptaket til sykepleierutdanningen ved enkelte utdanningsinstitusjoner i distriktene, og særlig bety at vi kommer til å ha problemer med å rekruttere sykepleiere i mange distriktkommuner. Imidlertid er det slik at det stilles veldig høye krav til studentene når de har kommet inn. På medikamentregning må de ha 100 pst. rett for å bestå. Manglende matematikkunnskaper er en betydelig nasjonal utfordring, som det ikke er så enkelt å løse med noen enkle karakterkrav i matematikk. Derfor har jeg satt i verk tiltak for å styrke kompetansen i matematikk i grunnskolen og i videregående opplæring. Heldigvis har vi nå veldig positive resultater fra internasjonale sammenlikninger i løpet av de senere år som betyr at det nå jobbes veldig bra rundt omkring i Skole-Norge med å øke kompetansen i matematikk.

Rapporten fra NIFU tar også opp frafallet i sykepleierutdanningen. Jeg mener at vi har liten grunn til bekymring her. Frafallet er betydelig lavere enn i de fleste andre studier, og lavere enn i de øvrige profesjonsutdanningene. Og vi må ta høyde for at det er noen som velger seg ulike profesjonsutdanninger som egentlig ikke hører hjemme der, så et visst frafall er det sunt å ha.

I rapporten stilles det spørsmål ved om forskjellene mellom læresteder kan skjule kvalitetsforskjeller, og om det kan stilles spørsmål ved om den nasjonale standarden beskrevet i rammeplanen for sykepleierutdanningen ikke i tilstrekkelig grad blir oppfylt.

Oppfølgingen av Meld. St. 13 for 2011–2012, Utdanning for velferd, som Stortinget behandlet i vår, mener jeg blir veldig viktig i lys av dette spørsmålet. Perspektivet i meldingen er hvordan utdanningene skal svare på velferdstjenestenes behov i framtiden. Meldingen gir tydelige signaler om regjeringens ønskede retning for den videre utviklingen av helse- og sosialfaglig utdanning og forskning, inkludert sykepleierutdanning. Mitt utgangspunkt er at utdanningene skal holde høy kvalitet og bygge på forskning og erfaringsbasert kunnskap.

Jeg vil spesielt legge vekt på noen viktige tiltak i meldingen som berører sykepleierutdanningen. Departementet skal i samarbeid med relevante sektordepartementer gjennomgå rammebetingelser for praksisstudier og gjennomføre et prosjekt for å utvikle kvaliteten i praksisstudier. Ettersom halvparten av sykepleierutdanningen er praksisstudier, vil dette være et veldig viktig tiltak. Det skal også startes et arbeid for å utvikle en felles innholdsdel for alle grunnutdanninger innenfor helse- og sosialfagutdanningene, som skal bidra til å styrke samarbeidet mellom

de ulike profesjonene. Flere tiltak er iverksatt for å styrke profesjonsforskningen.

I meldingen ble det også lansert et system for kompetansekrav. Dette innebærer at det er helse- og velferdstjenestene som må vurdere kompetansebehovene i egen sektor og formidle dem til utdanningsinstitusjonene. Poenget er at helse- og velferdstjenestene må forstå egne kompetansebehov og ta opp disse direkte med universiteter og høyskoler uten å gå veien via Kunnskapsdepartementet. Et system for fastsettelse av kompetansekrav vil bidra til å styrke kvaliteten og relevansen i sykepleierutdanningen. Råd for samarbeid med arbeidslivet, som alle høyere utdanningsinstitusjoner skal ha etablert, er også en egnet arena for å diskutere slike spørsmål.

Representanten Harberg spør om jeg vil ta initiativ til å innrette en slutteksamen for sykepleierutdanningen. Jeg har lyst til å si at utdanningsinstitusjonene har muligheter innenfor rammeplanen til å utvikle en profil på sykepleierutdanningen bl.a. i dialog med arbeidslivet. Dette skaper et mangfold som vi har behov for. Derfor vil vi ha en utfordring med en helhetlig slutteksamen, som ikke nødvendigvis vil garantere de felles grunnleggende kompetansekravene til kandidatene, og heller ikke vil kunne ta opp i seg den variasjonen som det er ønskelig å ha. Kvalifikasjonsrammeverket beskriver det læringsutbyttet alle kandidater som har fullført sykepleierutdanningen, skal ha etter utdanningen. Utdanningsinstitusjonenes arbeid med læringsutbytte vil fokusere mer på om kandidaten er godt forberedt til å arbeide som sykepleier. Læringsutbyttet for sykepleierutdanningen er sammensatt, og vil kreve kontinuerlig oppfølging og vurdering av studentene gjennom hele løpet for å sikre at kravet til sluttkompetanse nås. En enkelt eksamen kan ikke omfatte hele det læringsutbyttet en sykepleier skal ha.

Læringsutbyttet, som nå alle utdanninger har definert, er veldig viktig å følge gjennom hele opplæringen. Men jeg mener at innenfor enkelte områder, som f.eks. innenfor medikamentregning, skal det være en felles standard. Jeg stiller meg derfor åpen for å vurdere en nasjonal eksamen i medikamentregning hvis det skulle vise seg å være behov for det.

Jeg har tatt initiativ til en nordisk komparativ studie som skal analysere læringsutbyttet på utvalgte velferdsutdanninger for å beskrive likheter og ulikheter på tvers av de nordiske landene. Denne studien vil være et viktig bidrag i vårt arbeid med å utvikle kvaliteten i sykepleierutdanningen.

Avslutningsvis må jeg si at vi nå har startet den langsiktige omstillingen av helse- og sosialfagutdanningene i tråd med Stortingets behandling av Meld. St. 13, Utdanning for velferd. Men for meg er dette også en viktig debatt i den litt større sammenhengen om hvordan vi skal heve kvaliteten innenfor alle høyere utdanningsinstitusjoner. Derfor var dette et viktig tema på det siste kontaktutvalgsmøtet med sektoren – jeg tror jeg så representanten Harberg der også – og noe som jeg selv var opptatt av og som jeg opplevde hadde bred tilslutning i hele sektoren. Det er nå ti år siden Kvalitetsreformen ble innført. Vi må oppsummere hvor langt vi har kommet, og hva vi regner som defini-

sjonen av hva som er god kvalitet i utdanningene. Vi skal lage system for regelmessige evalueringer av utdanningsprogrammer og definere kvalitetsindikatorer. NOKUT har fått i oppdrag å gjennomføre en årlig studentundersøkelse. Den kommer første gang vinteren 2013/2014. Så vi er i gang med en bredere gjennomgang enn det denne interpellasjonen tar utgangspunkt i.

Svein Harberg (H) [13:48:11]: Takk til statsråden for svaret. Det er åpenbart at vi har noen felles bekymringer. Det er jo slik, som statsråden sa, at det er ikke alt rapporten gir klare svar på – det er riktig. Men det er grunn til bekymring når Sykepleierforbundet helt klart sier at det er en utfordring. Det er flere parametre som viser at det er for store forskjeller mellom utdanningsstedene, sier nemlig Sykepleierforbundets leder Eli Gunhild By. Det er en konkret tilbakemelding fra dem som jobber med det, og det skal vi ta på alvor.

Som jeg nevnte, det skumleste av alt er kanskje når sykepleierlederen på Glittreklinikken sier helt klart at det er studenter fra enkelte institusjoner som ikke vurderes når de skal ansette folk. Da har vi bommet på et eller annet vis.

Så synes jeg det er veldig fint at statsråden tar opp dette med dialog mellom brukerne av kompetansen, i dette tilfellet helsevesenet og utdanningsinstitusjonene, for utvikling av tilbudet, og at det må gjelde både videreutvikling av lærerne som skal undervise i dette, og det tilbudet som gis til studentene.

For Høyre er det viktig at denne debatten dreier seg om å sikre et minimum. Jeg ble litt usikker på om vi hadde samme tanke om det, fordi en slik felles prøve må brukes kun til å stadfeste et minimum. Det må ikke begrense den enkelte institusjons mulighet til mangfold og dens frihet til gladelig å øke kompetansen utover dette minimum. Men tryggheten både i forhold til ansettelser og for brukerne av helsetilbudet må kunne dokumenteres på en god måte.

Så er jeg helt enig i – vi har for så vidt også så vidt vært innom det i tidligere diskusjoner i dag – at dette godt kan være en prinsipiell debatt som gjelder flere utdannings-tilbud. Denne balansegangen mellom å sørge for at en kompetanse er på plass samtidig som en skaper mangfold, og at en tilpasser seg næringslivets behov samtidig som en utdanner for fremtiden, er en balanse som vil være en utfordring hele tiden. Men, som sagt, minimumskompetansen må vi på en eller annen måte sikre, og jeg oppfatter at statsråden var villig til å se videre på det.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:51:09]: Jeg synes representanten Harberg på en veldig god måte egentlig beskriver den balansegangen som skal være i høyere utdanningsinstitusjoner. Det må hele tiden være en «drive» for å sørge for så høy kompetanse og kvalitet som mulig i utdanningen – man må hele tiden ha den oppdriften og ønsket om å forbedre seg. Samtidig skal man i nær dialog med – i dette tilfellet – sykehus og ikke minst kommunene sørge for at man har relevans i utdanningene og hele veien kan diskutere hva som er relevans. Samtidig skal man også klare å få en god praksis, som jo er en veldig stor del av disse utdanningene, og sikre seg at man også har oppfat-

ninger om kvalitet ved utdanningene på ulike institusjoner, og at de alle holder faglige mål. Hvis man da ser for seg en felles eksamen som skal dekke alle områder innenfor sykepleierutdanningen, er dilemmaet at vi ikke oppnår den balansen. Hvis vi ser for oss at vi har en spesiell bekymring rundt medikamentregning, og at det er en prøve der vi forventer at sykepleiere har 100 pst. riktig – og det gjør man på alle utdanningsinstitusjoner – så er kanskje det et utgangspunkt for å få litt bedre oversikt over hvordan kvaliteten i utdanningene fra den ene institusjonen til den andre matcher hverandre. Jeg tror også at mye av det arbeidet som en del institusjoner nå gjør ved å ha kontakt med utdanningsinstitusjoner i andre land, også bidrar til diskusjonen om kvalitet ved hvert enkelt utdanningssted, og at det er interessant.

Jeg tror vi nå må prøve å heise debatten om kvalitet innenfor høyere utdanning på mange ulike områder. Jeg er helt sikker på at representanten Harberg også ser dilemmaet ved å innføre karakterkrav ved opptak, nemlig at vi – i hvert fall i første omgang – vil miste mange søkere som vi i dag trenger. Og når man er igjennom et flerårig utdanningsløp, må man også se på hva man kan oppnå gjennom utdanningsløpet for at utbyttet av utdanningen forsterker seg, selv om det kanskje kan være noen som har med seg noen kunnskapshull inn når det gjelder matematikk og realfag som er en viktig utfordring.

Så jeg er absolutt opptatt av at vi fortsetter å ha dialog med Stortinget og ellers om hvordan vi skal få hevet kvaliteten – ikke bare i sykepleierutdanningen, men i alle utdanninger.

Bente Thorsen (FrP) [13:54:23]: Først må jeg få lov til å rette opp noe som statsråden sa. Hun sa at det er Fremskrittspartiet og Høyre som går inn for å øke kravet for å komme inn på studiet. Det er helt feil. Det er nemlig Høyre og Venstre.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:54:35] (fra salen): Beklager!

Bente Thorsen (FrP) [13:54:36]: Fremskrittspartiet deler faktisk bekymringen og skrev vel òg det i sin merknad når det gjaldt saken det dreier seg om, for vi er redd det svekker grunnlaget for rekruttering til utdanningen. Fremskrittspartiet er derimot veldig for å innføre forkurs i fag der det er svake studiesøkere.

Jeg vil takke representanten for å ha reist denne viktige debatten om forskjellene innen sykepleierutdanningen. Jeg vil òg presisere at dette innlegget ikke er noe angrep på eller kritikk av studenter og lærere i utdanningen.

Rapporten fra NIFU avdekker store forskjeller mellom læresteder, og mye tyder på at det er store kvalitetsforskjeller. Blant funnene er at to læresteder tok inn alle som søkte, mens andre hadde opptaksgrenser som varierte.

Autorisasjon som sykepleier skal borge for at innehaver er godt kvalifisert til å utøve faget. Når så søkere fra enkelte skoler ikke engang blir vurdert når de søker jobb, tyder det på at noe er alvorlig galt, selv om NIFU-rapporten ikke vil trekke klare konklusjoner om dette.

Sykepleierne har bokstavelig talt et livsviktig arbeid, og pasientene må kunne stole på at pleierne kan sitt fag. Fremskrittspartiet mener at de store ulikhetene i utdanningen gir grunn til bekymring. Store kvalitetsforskjeller har dramatiske konsekvenser for pasientsikkerheten.

Vi må altså sikre at de som består sykepleierstudiet, har lært det de skal, og at alle har felles, grunnleggende kompetanse.

Norsk Sykepleierforbund er bekymret og viser til at det bak forskjellene kan skjule seg mulige kvalitetsforskjeller og ulikheter i de krav som stilles til studentene. Følgen av dette blir at studentene fra de ulike lærestedene kommer ut med ulikt grunnlag for yrkesutøvelsen.

Det er ikke så lett å definere hva som gjør en sykepleier til en sykepleier. Handler det om helt bestemte ferdigheter, noe som ingen andre kan? Handler det om en tydelig identitet, noe som gjør at man føler seg helt forskjellig fra andre? Eller er det selve utdanningen som er basis for en felles forståelse av hva det er å være sykepleier?

Disse spørsmålene stiller Norsk Sykepleierforbund, NSF, seg. I dag kan vi risikere at en student som går på ett studiested, kan noe annet enn en som går på et annet studiested, selv om begge er sykepleiere etter bestått eksamen.

Med bakgrunn i de store forskjellene som rapporten avdekker innen opptaksgrunnlag, antall studenter per tilsatt, karakterer, frafall og vurderingsformer på de forskjellige høyskolene, må det være legitimt å spørre hva en ferdig utdannet sykepleier egentlig kan.

NSF påpeker at en av grunnene til ulikheten er at lærestedene har hatt stor grad av handlefrihet til å lage egne læreplaner. Nå ønsker altså NSF en ny debatt om innholdet i dagens bachelorutdanning. De ønsker inderlig et mer fasttømret opplegg med et definert minimum av kunnskap og ferdigheter i utdanningen.

Helsesektoren har et stort behov for godt kvalifiserte sykepleiere. Vi har rett og slett ikke råd til å ha en utdanning der det reises tvil om kompetansen til dem som er ferdig utdannet.

Interpellanten spør om statsråden vil ta initiativ til å innrette eksamen på slutten av sykepleierutdanningen slik at det kan dokumenteres at studentene som består, har lært det de skal og har en felles, grunnleggende kompetanse som skaper trygghet for ansettelser og behandling i helsevesenet.

Fremskrittspartiet mener helt klart at en slik endring av eksamen vil styrke sykepleierutdanningen. Og jeg finner det noe merkelig at statsråden antyder at dersom så ble gjort, ville det svekke friheten til de ulike institusjonene. Men et nasjonalt ansvar for grunnleggende kompetanse trenger ikke å gå på bekostning av institusjonene dersom de involveres i utarbeidelse av læremateriell og eksamensoppgaver for felles, grunnleggende kompetanse i faget.

Sonja Irene Sjøli (H) [13:59:22]: Det er en svært viktig problemstilling interpellanten tar opp. Vi har mange dyktige og gode sykepleiere i helse- og omsorgssektoren, men de må bli flere, og utdanningen må bli bedre.

Det er alvorlig, som interpellanten var inne på, at enkelte utdanningsinstitusjoner anses som så dårlige at nyutdannede sykepleiere ikke vurderes ved jobbsøking. Det er selvsagt alvorlig for den enkelte sykepleier, og ikke minst for alle som har behov for gode sykepleietjenester. I en SSB-rapport er det anslått at Norge vil ha behov for 85 000 helsearbeidere fram mot 2035, hvorav 28 000 må være godt kvalifiserte sykepleiere. De tallene er selvsagt ikke eksakte – nye ideer og nye løsninger vil kanskje redusere behovet på noen områder, mens det på andre områder vil være behov for å trappe opp.

Høyre har utarbeidet en plan for å få flere og bedre helse- og omsorgsarbeidere. Der skisserte vi fire hovedmålsettinger: å rekruttere flere dyktige ansatte, å øke andelen faglærte samt andelen høyskoleutdannede, å beholde dyktige ansatte ved å gi mulighet for karriere og faglig utvikling, og å gjøre ting på nye måter og tenke nytt for å utnytte personell på en best mulig måte.

Kompetanse er nøkkelen til kvalitet i helse- og omsorgstjenestene. En rapport fra Telemarksforskning for KS konkluderte med at det lønner seg: Desto bedre utdannet de som er i kommunehelsetjenesten, er, desto færre trenger de. Det kan være en problemstilling som kan møte oss ganske raskt. Så mye av nøkkelen ligger i å sørge for at sykepleieryrket er attraktivt, og da må vi verdsette dem som er der, investere i deres kompetanse og sikre gode karriereveier.

Høyre har også foreslått statlige tilskudd til spesialutdanning for sykepleiere, som vil gi flere mulighet til å bli spesialsykepleiere, som det er et stort behov for.

Det offentlige må også være en god arbeidsgiver, slik at helse- og omsorgstjenesten tiltrekker seg personell, beholder dem og reduserer fravær. Vi har også foreslått en kompetansepott som skal tilgodese utdanningsgruppene i offentlig sektor. Det å kunne gi et lønnsloft for grupper som sykepleiere.

Vi mener også det er viktig å sikre kvalitet på utdanningene med åpenhet som virkemiddel, som flere har vært inne på. Selv er jeg utdannet både sykepleier og jordmor, og jeg vet hvor viktig det er å ha god sammenheng mellom teori og praksis, mellom skole og yrkesutøvelse i sykepleierutdanningen. Det må være tettere kobling mellom lærested og praksisfelt, og det er antakelig et av de viktigste tiltakene for å redusere avstanden mellom det sykepleierne har behov for å kunne, og det de faktisk lærer i utdanningen.

Vi står overfor nye store utfordringer i helsetjenesten. Jeg nevner Samhandlingsreformen, Nasjonal helse- og omsorgsplan og de nye helse- og omsorgslovene. Dette innebærer store utfordringer for sykepleierprofesjonen, men det åpner også for mange nye muligheter. Utdanningen har de siste årene vært under sterkt press, ikke minst på grunn av de store endringene som har skjedd innenfor helsetjenestene, og behov for flere dyktige sykepleiere i både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Det berører også det faglige innholdet i utdanningen. Det er etter mitt syn alvorlig når studentene opplever at utdanningen ikke forbereder dem godt nok til det yrket de skal møte, når vi tenker på de kravene som stilles når de

kommer ut i praksis og ut i det virkelige livet. De opplever at det ikke er tilstrekkelig samsvar mellom det de har behov for å lære, og det de har lært ved studiestedet.

Frafallet fra sykepleierutdanningen er også for høyt, slik flere har vært inne på. Det er for mange som ikke fullfører. Det var i 2010 to av tre sykepleierstudenter som strøk til den obligatoriske regneprøven for medisinhåndtering ved Høgskolen i Oslo. Det spiller en rolle, det er faktisk viktig at vi kan legemiddelhåndtering for å sikre god kvalitet og unngå feil i helse- og omsorgstjenesten. Derfor er vi enig med Sykepleierforbundet og deres studentforening i at det må stilles større krav om basiskunnskaper ved opptak. Motivasjon er ikke nok, vi må se på innholdet i utdanningen. Vi må sikre ikke bare nok studieplasser, men også nok praksisplasser. Slik kan de utvikle sine praktiske ferdigheter. Her kan både kommuner og foretak gjøre en bedre jobb. Men praksisplassene må selvsagt være kvalitativt gode. Sykepleierne skal ikke bare ha gode basiskunnskaper og teoretiske kunnskaper, de skal også være gode praktikere.

Mari Lund Arnem (SV) [14:04:48]: Interpellanten tar her opp viktige spørsmål rundt kvaliteten i sykepleierutdanningen. Gode helsearbeidere, slik som sykepleiere, er selve grunnsteinen i helsevesenet vårt. Hver eneste dag møter de syke mennesker og gjør dagen deres litt bedre. De er profesjonelle omsorgspersoner og dyktige fagarbeidere. Problemet er vel heller at vi har litt for få av dem for framtiden.

Når interpellanten peker på at det er forskjeller mellom lærestedene og dermed ønsker en innretning med en slutt eksamen for å vise at studentene har et felles utgangspunkt når de skal ut i arbeidslivet, virker det for meg litt som om han ikke bare tviler på kvaliteten, men også på selvstendigheten hos utdanningsinstitusjonene. Som kunnskapsministeren viser til, er det ikke nødvendigvis grunn til det.

Det er heller ingen grunn til å tro at en felles slutt eksamen er den beste og eneste løsningen. Utdanningsinstitusjonene i dag har allerede fokus på hva som venter etter endt utdanning, og de kravene som stilles til sykepleiere i arbeidslivet. Det er nettopp å utdanne trygge sykepleiere som kan stå i yrket sitt, som er vesentlig i denne utdanningen, ikke at alle har en felles slutt eksamen. Så kan man heller, slik kunnskapsministeren også poengterer, vurdere en felles eksamen i noen spesifikke fag, f.eks. medikamentregning.

Interpellanten viser til variasjoner i utdanningene. Variasjon i seg selv er jo ikke et problem. Det kan være svært positivt at det f.eks. er ulike opptakskrav rundt om i landet. Det at man hadde en litt dårlig dag på norskeksamen, eller at man ikke er en kløpper i tysk, skal ikke hindre unge mennesker i å nå målene sine. Det er jo ikke hva studentene kan når de begynner, men hva de ferdige sykepleierne kan når de avslutter utdanningen sin, som er det sentrale. Likevel må det nevnes at Kunnskapsdepartementet har jobbet systematisk for å bedre basiskunnskapene hos dagens elever i grunnskolen, slik at de kan nok og har gode nok kunnskaper innen bl.a. matte, norsk, engelsk og digitale ferdigheter når de skal begynne på sine videre studier.

Når noen utdanningsinstitusjoner spesialiserer seg på tett oppfølging og høy lærertetthet, kan det også være en viktig variasjon som kan være svært heldig. Noen studenter ønsker å jobbe selvstendig, andre trenger mer oppfølging. Da er det positivt at ulike høyskoler har ulike fortrinn, slik at studentene kan ta et bevisst studievalg. I tillegg er det en fordel med sykepleierutdanning utover hele landet, slik at mindre høyskoler nettopp kan ha en tettere oppfølging og nær kontakt med det lokale helsevesenet.

Som kunnskapsministeren også viser til, har hun allerede fokus på kvalitet i utdanningene, særlig velferdsutdanningene, for i framtiden kommer vi til å trenge langt flere sykepleiere, hjelpepleiere og andre fagarbeidere i helsesektoren. Men det vi i SV også er opptatt av, er at disse folkene ikke bare skal få en best mulig utdanning, men at de også skal få et godt arbeidsliv. Derfor er det viktig å ta opp kampen mot ufrivillig deltid. Heltid må bli en rettighet, og deltid en mulighet. Og vi må sørge for et menneskelig arbeidsliv der sykepleiere ikke løper livet av seg for å nå rundt til alt det de skal gjøre, men der de også har tid til å være omsorgspersoner og utføre jobben sin på en forsvarlig og god måte.

Målet må jo være at dagens sykepleierstudenter blir morgendagens trygge, kvalifiserte og kompetente sykepleiere, for det er få ting vi trenger så mye i framtiden som nettopp det. Derfor er det vår oppgave å skape et trygt og forutsigbart arbeidsliv som de kan leve med, samtidig som vi har en sykepleierutdanning som setter de nyutdannede i stand til å gjøre den jobben de brenner for. Derfor er jeg glad for at interpellanten fra Høyre nettopp har satt fokus på kvalitet i utdanningen, og jeg er ikke minst glad for at kunnskapsministeren har et så godt og tydelig svar på de utfordringene han kommer med.

Svein Harberg (H) [14:08:47]: Takk for debatten og til dem som deltok. Jeg må nok innrømme at jeg skulle ønske det hadde vært en lengre debatt – ikke fordi den skulle være lang, men fordi jeg hadde forventet et større engasjement. Jeg synes det er merkelig at det største partiet på Stortinget er fraværende i en slik debatt, men slik er det nå.

Så ble jeg litt forundret over siste innlegg, fra Mari Lund Arnem, som mente at jeg tvilte på kvaliteten hos dem som tar studier, eller dem som er ute i arbeid. Hele mitt innlegg gikk på det motsatte, og jeg viser til at det er en rapport, et sykepleierforbund og de som ansetter ved institusjonene, som tar opp dette problemet. Derfor bringer jeg det inn i stortingssalen. Jeg har ingen personlig grunn til å betvile kvalitetene, og jeg har ingen dårlige opplevelser. Men de signalene må vi ta på alvor, det er vår jobb som stortingspolitikere å følge det opp. Da er det i hvert fall totalt misforstått når det sies at det er jeg som tviler.

Ellers synes jeg det var hyggelig å få så stor støtte fra SV til det mangfoldet som vi ønsker. Det var jo nettopp det som jeg oppfattet at både statsråden og jeg var inne på – at vi ikke må lage ordninger som hindrer spissing, sterkere kompetansebygging og litt forskjellige retninger på de forskjellige utdannelse sinstitusjonene.

Jeg er representant for Agder. Der har vi et universitet

som har satset veldig på eHelse. Det er klart at de fortsatt skal være god på eHelse, og alle som tar en eller annen helseutdanning der, bør være god på eHelse. Det skal fortsatt være sånn. Men det er altså minimumskunnskapen for å utføre viktige, sentrale oppgaver vi snakker om.

Så en liten kommentar til karakterkrav. Ja, mange deler bekymringen over hva en gjør hvis en plutselig innfører karakterkrav til et studium, for en kan tenke seg at det da blir et opphold, eller et gap i rekrutteringen. Høyre mener at kvalitet uansett må gå først. Det andre vi tror, er at ved å øke karakterkravet, hever en statusen til yrket, og en rekrutterer fra nye grupper. Jeg skal være med på at det kan være et eksperiment i en overgang, og det kan være spennende å se hvordan en løser det. Men vi må gjøre noe for å heve kvaliteten i sykepleierutdanningen. Ufaglærte er i hvert fall et ufattelig dårlig alternativ.

Engasjementet i denne saken var å sikre vår trygghet og tryggheten til de som skal ansette nyutdannede. Det føler jeg vi har fått fokus på. Det andre som var viktig, var studentenes – jeg hadde nær sagt – rett til å bli betraktet som gode kandidater når de skal søke arbeid etter utdanning. Det er et viktig element.

Takk for debatten.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:12:08]: Jeg har lyst til å takke for en interessant interpellasjon og en nyansert og viktig diskusjon. For det er ingen av disse problemstillingene som er tatt opp her, som det går an å vedta en gang for alle, og så kan Stortinget bare reise hjem.

Det handler om nettopp den balansen som flere av oss har vært inne på nå. Vi er tjent med å ha autonome institusjoner som stiller krav til seg selv, og som legger sin ære i å utvikle seg til å være av veldig god kvalitet. Vi er også tjent med at de spesialiserer seg og spisser seg på ulike områder. Samtidig ønsker vi en forsikring om at det er god kvalitet på alle de som utdanner seg – på sykepleien, men også på lærerutdanningene, ingeniørutdanningene og de andre profesjonsutdanningene, og på ulike studier innenfor universitetssektoren. I dette farvannet må vi klare å gå klokt fram.

Jeg vil særlig si at hvis det går rykter om enkelte institusjoner og kandidater fra enkelte institusjoner, som de institusjonene egentlig ikke har noen mulighet til å forsvare seg mot, er man i et system som er for lite oversiktlig, og der det er for lite uttrykt hva slags kvalitet man har på ulike områder. Jeg tror det bare er én ting å gjøre med det: å ta med seg de ulike hensynene og de dilemmaene vi har her. Vi må se på om det kan være behov for sentrale prøver på noen områder, eller sørge for at vi har noen definisjoner av kvalitet og noen undersøkelser av kvalitet der vi sammenligner institusjoner. Det kan gi oss en pekepinn. Jeg er opptatt av at ledelsen ved de ulike institusjonene for høyere utdanning som har ambisjoner om å være framifrå utdanningsinstitusjoner, i dag egentlig har for lite verktøy til å vurdere kvaliteten på det tilbudet de selv gir til studentene opp mot andre nasjonale og internasjonale utdanninger. Så dette er en veldig spennende debatt.

Så vil jeg gjerne gi en uforbeholden unnskyldning til Fremskrittspartiet for at jeg sa feil. Det var ikke menin-

gen – beklager så mye. For jeg deler Fremskrittspartiets utgangspunkt, og jeg skjønner at Fremskrittspartiet deler vårt, nemlig at vi må ha den største oppmerksomheten rundt hva som er læringsutbyttet til de studentene som er ferdig uteksaminert, og som har bestått. Her kommer det unge mennesker inn – de er 20, 21, 22 år – og mange kan ha komplekser innenfor noen fag, som det faktisk går an å fikse i løpet av den perioden man er student, eller ved hjelp av forkurs. Det er det som er så fantastisk med læring – det går faktisk an å lære hele livet.

Presidenten: Dermed er sak nr. 6 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da går vi til votering over sakene på dagens kart.

I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Bente Thorsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning som følger opp forslag fremsatt av Aasen-utvalget, en arbeidsgruppe nedsatt av stiftelsen Maritim utvikling (MARUT).»

Det votes mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:10 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Arve Kambe, Elisabeth Aspaaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbekk Nørve og Ine M. Eriksen Søreide om en styrket maritim utdanning i Norge – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 54 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.24)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Bente Thorsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Det votes først over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge midler til opprettelse av flere sentre for fremragende utdanning, med mål om 20 sentre innen 2020.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 96 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.56)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:133 S (2011–2012) – om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om flere sentre for fremragende utdanning – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for etablering av sentre for fremragende utdanning på flere utdanningsområder for å heve kvaliteten i studietilbudene.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 54 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.24.35)

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Trine Skei Grande på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre alternativ opptaksprøve til høyere utdanning, etter modell av det svenske 'høgskoleprovet'.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi utdanningsinstitusjonene frihet til selv å få stille krav til forkunnskaper, vektlegging av relevante fag og å arrangere opptaksprøve eller intervju.»

Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:141 S (2011–2012) – representantforslag

frå stortingsrepresentantane Borghild Tenden og Trine Skei Grande om fleire moglegheiter for opptak til høgare utdanning – vert ikkje vedteke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 93 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.25.20)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Mette Hanekamhaug på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
 - forslag nr. 7, fra Elisabeth Aspaker på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
 - forslag nr. 8, fra Elisabeth Aspaker på vegne av Høyre og Venstre
 - forslag nr. 9, fra Elisabeth Aspaker på vegne av Høyre
- Det votes først over forslag nr. 9, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen med Vg3 i skole som alternativ til læretid, og erstatte den med et toårig løp med kombinasjon skole og utplassering i bedrift for de som ikke får læreplass. Fylkeskommunene gis frihet til å utforme lokale alternativer til denne modellen.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 80 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.26.04)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med fylkeskommunene for å redusere antall studieplasser på Vg3-påbygningsåret, vurdere opptakskrav og parallelt trappe opp innsatsen for å skaffe nok læreplasser.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.26.24)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at forskrifts-

endringen om yrkesretting av fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram følges opp av skolene og skoleeierne slik at elevene får mer yrkesrelevant undervisning i fellesfagene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 76 mot 26 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 14.26.46)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:3 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om nye initiativ for å løfte yrkesfagene – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteses alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–6, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at erfarne fagfolk får mulighet til å skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og utdanne seg til lærere i yrkesfag.»»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til mer ambisiøse måltall for offentlige virksomheters inntak av lærlinger og trappe opp tilskuddet til lærebedriftene.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for tidligere fornyet eksamen i alle fag i videregående opplæring i hele landet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ for mer effektiv formidling av lærlingeplasser på tvers av fylkesgrenser.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stimulere til at elever i hele landet kan få tilbud om tekniske og allmenne fag (TAF).»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at elevene på yrkesfaglige program får opplæring i bruk av relevante verktøy.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 53 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.27.27)

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r. 7 [14:27:41]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet 14.28.
